

En kvalitativ undersøgelse af flygtninge fra ikke vestlige landes møde med samfundet

AALBORG UNIVERSITET

Specialeafhandling
Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde
Aalborg Universitet København
Oktober 2017

Karolina Teljigović
Studienummer: 20141742
Antal anslag: 232.288
Vejleder: Søren Juul

"I almost wish I hadn't gone down that rabbit-hole — and yet — and yet — it's rather curious, you know, this sort of life!" - Alice in Wonderland

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Abstract	4
Kapitel 1: Indledning	5
<i>Problemfelt</i>	7
<i>Emnets relevans for socialt arbejde</i>	10
<i>Specialets formål</i>	11
<i>Problemformulering</i>	12
<i>Afgrænsning</i>	13
<i>Læsevejledning</i>	15
Kapitel 2: Viden om flygtninge fra ikke-vestlige lande	16
<i>Flygtninge og indvandres rolle på det danske arbejdsmarkedet i efterkrigstiden</i>	16
<i>Årsagsforklaringer til flygtninges arbejdsmarkedets position</i>	18
Kapitel 3: Metode	24
<i>Videnskabsteoretisk tilgang</i>	24
Fænomenologi	25
Hermeneutik	25
<i>Det kvalitative forskningsinterview</i>	27
<i>Spørgeguide og spørgsmålstyper</i>	29
<i>Udvælgelse af informanter</i>	31
<i>Beskrivelse af informanter</i>	32
<i>Afvikling af interviews/rammerne omkring interviewsituation</i>	36
<i>Databearbejdning/transskription</i>	37
<i>Analysestrategi og kodning</i>	38
<i>Etiske overvejelser</i>	39
Kapitel 4: Teori	43
<i>Axel Honneth anerkendelsesteori</i>	43
<i>Erving Goffman Stigma</i>	45
Kapitel 5: Analyse	49
<i>Delanalyse 1: Mødet med samfundet</i>	49
Manglende social anerkendelse	49
Krænkelser	64
Delkonklusion	70
<i>Delanalyse 2: Interaktion med samfundet og systemet</i>	71
Stigmatiserings betydning for flygtninge	71
At blive sat i kategori	79
Delkonklusion	87
Kapitel 6: Konklusion	89
Kapitel 7: Diskussion	91
Litteraturliste	93
<i>Bilag 1 - Interviewguide</i>	96

Forord

Dette speciale tager udgangspunkt i flygtninge fra ikke-vestlige lande. Specialets intention er, at inddrage flygtningenes egne fortællinger om, hvordan de oplever deres møde med samfundet, for bedre at forstå deres integrationsproces ud fra et socialt- og særligt beskæftigelsesmæssigt synspunkt. Særligt Syriske flygtninge, som ingen eller begrænset uddannelse, erhvervs erfaring og dansk kundskaber har, vil blive inkluderet og interviewet i specialet. Derudover inkluderer specialet flygtninge med en relativ kort opholdstid i Danmark, hvor de tillige kan have enten sociale og/eller helbredsmæssige udfordringer. Mit valg af netop denne målgruppe bunder i, at jeg tidligere har beskæftiget mig med flygtninge og derfor har observeret målgruppen under forskellige forhold. Jeg har erfaret, at det kan være særdeles svært, at bringe dem tættere på beskæftigelse, da de har en række udfordringer på sociale, familiære, kulturelle såvel som helbredsmæssige parametre, som hindrer dem i, at kunne være en aktiv del af samfundet og fællesskabet. Derfor er jeg selv ankommet til Danmark som flygtning, grundet borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien i 1992.

Specialet knytter sig til en forskningsgruppe på Professionshøjskolen Absalon (hhv. PHA) i Næstved, som ligeledes beskæftiger sig med målgruppen, hvor generelle tendenser på sundhed, trivsel og social kapital er i fokus. PHA har indgået et samarbejde med integrationsteamet under Center for Arbejdsmarked i Næstved kommune, samt Næstved Sprog og Integrationscenter. Derudover er der kontakt til sam-x i Næstved kommune, der er en integrationsforening tilknyttet dansk flygtningehjælp. Foreningen har fokus på integration af flygtninge, hvor vægningen er livskvalitet samt udnyttelse af flygtnings ressourcer på bedste vis for, at opnå en ligeværdig tilværelse, som andre medborgere i Danmark. Sam-x har bistået med rådgivning og vejledning til dette speciale, ifm. at opnå indsigt i integrationsprocesser, etablering af kontakt mv. da de til dagligt interagerer med den valgte målgruppe.

En del mennesker har bistået med hjælp i form af sparring og diskussion, som jeg ønsker at takke, herunder Jeanette Præstegaard (docent ved PHA), Nina Odgaard Nielsen (adjunkt ved PHA), flygtninge som indvilgede i, at deltage i projektet og fortælle om deres historie og forløb. Processen ville ligeledes ikke have været den samme uden min familie og kære søn Daris. Til sidst en stor tak til min vejleder Søren Juul. Uden disse mennesker, havde jeg ikke vokset så meget med opgaven.

Abstract

Introduction: Throughout the last half century, a massive increase in refugees seeking shelter in other countries due to various reasons, including, war, torture, persecution and unemployment. This emigration of people has put a lot of pressure on the receiving countries welfare systems. Especially since prior studies have concluded, that the refugees have a significantly larger unemployment rate compared to ethnic citizens. Various studies have been conducted investigating the different interventions on how to increase employment in this population and integrate them better in the society. However, few studies have investigated how the refugees experience the meeting with the society they live in and their thoughts up on being a part of the society, hence the following aim.

Aim: The aim of this thesis was to investigate how refugees from non-Western immigrants experience their meeting with the Danish society, including their recognition of status, challenges, violations and appreciation in the system.

Methods: This thesis has been conducted as a semi-structured individual in-depth interview, with four refugees from Aleppo, Syria, who has been living in Denmark between four-six years. The theoretical framework used in the thesis was Axel Honneths recognition theory in understanding social relations and the informants experience about their meeting with the society, including infringement. Furthermore, Erving Goffmans theory on stigma, has been used to investigate the interaction with the system and society and its role and significance, based on categorizations.

Conclusion: In general, the refugees narrated several ongoing issues on how they experience their meeting with the Danish society. Inadequate language skills, challenges in establishing relations to ethnic Danes, cultural collisions and a feeling of violation from the well-fare system, are among the important factors, to be considered. Furthermore, all included refugees experienced categorization and stigma in relation to their meeting with the Danish welfare-system, and certain occasions they felt excluded from the society. In addition, a lack of knowledge about the structure and function of the society and system in Denmark is prevalent among the refugees. All this combined has resulted in anger and mistrust towards the system, and three out of the four refugees included in the investigation does not have any contact with the Danish system now.

Kapitel 1: Indledning

Igennem det sidste halve århundrede er der sket en gevaldig stigning af flygtninge, som søger tilflugt til andre lande grundet krig, tortur, forfølgelse etc. Til trods for, at flygtningestrømmen til Danmark har været sparsom i absolutte tal, sammenlignet med en del andre Europæiske lande, har der de senere år været en stigning i flygtningetilstrømningen, grundet voldsom udvikling i immigration, hvilket har sat kernen i det danske velfærdssystem til debat (1). Tal fra 2016 viser, at der var 6.235 personer, der ansøgte asyl i Danmark, hvilket er det højeste siden 1993 (2). Ansøgningerne blandt de *åbenlyst grundløse* (3) som er blevet afvist er dog steget. Uanset, så vil et øget asylansøger antal have betydning for samfundet, idet udfordringerne med integration, der har eksisteret længe, bliver tydeligere og bragt til debat oftere. Samfundets omstillingsevne til, at modtage disse flygtninge, bliver dermed også sat på prøve. En stor del af integrationen indebærer tilknytning til arbejdsmarkedet. Statistikker afslører imidlertid, at særligt indvandrere fra ikke-vestlige lande har vanskeligere ved, at finde en plads på det danske arbejdsmarked. Tal fra 2014 illustrerer, at netop denne målgruppe har lav beskæftigelsesfrekvens (4). Fra år 1993 og frem til 2007 skete der en stigning i beskæftigelsen, hvorefter den er faldet. Ligeledes viser beskæftigelsesfrekvensen fra 2014, at de 16-64-årige fra ikke-vestlige lande, for mænd lå på hhv. 53 pct. hvorimod kvinderne lå på 46 pct. Hvorvidt det er kulturelt betinget at tallene for kvinderne er lavere vides ikke, men kan formentlig skyldes, at kvinder fra ikke-vestlige lande, som regel sørger for hustanden, mens mændene virker som forsørgerne. Sammenlignet med etniske danskere, så ligger tallene for dem en del lavere (4). Flygtninge fra ikke-vestlige lande udgør 7 pct. af hele den 16-64 årige befolkning i Danmark, hvoraf 11 pct. af aldersgruppen lever på offentlig forsørgelse. Derudover er målgruppen overrepræsenteret i kontanthjælpssystemet med ca. 22 pct. Disse tal understreger, de fremtalte udfordringer med integrationen af disse borgere på det danske arbejdsmarked, og sætter dermed også samfundets omstillingsevne, rolle og funktion til debat. Hvorfor det forholder sig således, er interessant at undersøge fra deres perspektiv, idet en del af dem har erhvervs erfaringer fra tidligere sammenhænge. Det kan formodes at manglende uddannelse, diskrimination, kulturelle sammenstød og lign. kan være medvirkende årsager til de høje ledighedstal. Årsagen til, at integrationen på arbejdsmarkedet er særlig vigtig er, at tidligere studier viser, at får man først hul på bylden ift. arbejde, så vil den generelle integrationen være en selvfølge (5) (p.2).

Flygtninge fra Syrien er fortsat overrepræsenteret i asylansøger feltet, til trods for en nedgang i bruttoansøgstallet, 8.608 ansøgte om asyl i 2015 og 1.251 i 2016 (2). Den åbenlyse årsag til

hvorfor netop disse syriske statsborgere er overrepræsenteret i statistikkerne, er naturligvis den forsat eksisterende borgerkrig der udspiller sig i landet på nuværende tidspunkt, og har gjort det siden marts, 2011. Ligeledes forklar dette måske nogle af de udfordringer og barriere disse mennesker kæmper med, idet en del af disse ankommer med trauma af forskellige slags, der vil kunne influere på deres rolle i det danske samfund, herunder arbejdsmarkedet.

De nyeste tal fra 2016 viser, at der i alt er blevet givet 80.000 opholdstilladelser. Herunder er der en større andel, som får opholdstilladelse grundet arbejde, hvor tallet er på 39 procent. Herefter bliver der givet flest opholdstilladelser til personer grundet uddannelse med 23 procent. Ift. asylsager dækker det over ca. ni procent og familiesammenføring ligger på 10 procent (2). Der gives dermed flest opholdstilladelser til syriske statsborgere, enten på baggrund af asyl eller familiesammenføring. Blandt øvrige nationaliteter er der tale om opholdstilladelser til enten arbejde eller uddannelser (2).

Adskillige årsager bevirker til, at man ønsker at søge tilflugt i andre lande, fra kendte rammer og omgivelser for, at opnå bedre levevilkår. Uanset årsagerne, er det et gevaldigt samfundspres, som kan være tungt at løfte for den stat der tager imod disse borgere. Denne globale udfordring udmønter sig på daglig basis i landets kommuner såvel som dennes borgere, som i højere grad skyldes, at integration af denne målgruppe ikke er tilstrækkeligt gode, grundet de barske vilkår de kommer fra. Dette medfører, at en egentlig integration på arbejdsmarkedet bliver forringet (5) (p.2). Det er dermed ikke kun et statsligt anliggende, at integrere disse nye borgere, men der ligger i høj grad et stort ansvar hos de enkelte kommuner og kommunens borgere til, at finde en plads til disse tilkommer. Et studie af forskningsregistrant Center for Udsatte Flygtninge (hhv. CUF) 2011 viser, at hvis man er aktiv medborger i samfundet, hvor man bliver anerkendt for sine kundskaber, kan det have positiv indvirkning på en, både psykisk og socialt (6) (p.3). Det at være arbejdsløs, anses for mange flygtninge som noget negativt, hvor man har en følelse af krænkelser og stigmatisering fra samfundet og systemet, da man overordnet ønsker, at være selvforsørgende (6) (p.3). Flygtninges egne oplevelser er imidlertid kun sparsomt rapporteret tidligere, hvorpå, det er interessant at undersøge hvorvidt de føler anerkendelse af deres kundskaber når de indgår i mødet med samfundet og systemet.

Foruden at det er et statsligt anliggende og ønske, at integrere disse personer i samfundet og på arbejdsmarkedet, har de selvsamme personer et ønske om, at indgå som ligesindede aktive

medborgere, der er med til at bidrage til samfundet (6) (p.4). Derfor er det vigtigt at de bliver set og hørt i debatten.

Problemfelt

Som fagperson, eks. socialrådgivere, kan det være vanskeligt at vide, hvor meget fokus der skal være på, at få flygtninge ud på arbejdsmarkedet, da det måske ikke er der man skal bruge ressourcer til start, idet integrations udfordringerne er multifaktorielle. I arbejdet med flygtninge, er det i det sociale arbejde afgørende, at forebygge eksisterende sociale problemer den enkelte har samtidig med, at der er ønske om, at behandle og løse disse (7) (p.11). Socialt arbejde har til formål, at give forklaringer på hvorfor sociale problemer opstår, samt betydning og omfang af belastninger ift. det sociale og samfundsmæssige. Derudover er der fokus på, hvilke indsatser der har bedst effekt (8) (p.22). Ifølge Marianne Skytte (hhv. Skytte) er det ikke ligetil, at give et konkret svar på, hvordan et socialt problem skal anskues. Ifølge Skytte skal der iværksættes indsatser der er med til, at gøre det muligt for alle borgere, at kunne deltage aktivt i samfundet (9) (p.11). Socialt arbejde har både fokus på borgernes krav om sikkerhed, tryghed og autonomi, men også på samfundets krav til borgerne om arbejde, deltagelse, lovlighed og normal opførsel (9) (ibid.).

Kommunerne har et ansvar for, at nyankommne flygtninge integreres på arbejdsmarkedet. Herunder har de ansvar for integrationsindsatsen, samt at tilrettelægge denne (10). De første tre år er flygtninge omfattet af et såkaldt integrationsprogram som skal sikre, at de opnår en vellykket integration i samfundet (10). Efter introduktionsperioden hvor man bliver tilbudt beskæftigelse og danskundervisning, vil målgruppen overgå til lovgivning gældende for øvrige samfundsborgere (10). Herunder kan der tales om en aktiv beskæftigelsesindsats, som bl.a. skal bidrage til, at få et velfungerende samfund ved, at arbejdssøgende blive en del af arbejdsmarkedet (11). Herunder tilbydes indsatser med henblik på vejledning, opkvalificering, løntilskud eller virksomhedspraktik, som kan bringe målgruppen tættere på arbejdsmarkedet (11). Forskningen har dog i ringe eller ingen grad haft fokus på, hvordan flygtninge oplever disse tiltag.

På trods af, at der er indsatser i henhold til lovgivning etc. så er der stadig en lav beskæftigelsesfrekvens blandt ikke-vestlige flygtninge. Dette gør, at de har svært ved, at danne en tilknytning til det danske arbejdsmarked. En tilknytning til arbejdsmarkedet vil medføre til bedre integration, men i større grad også gøre dem i stand til at blive selvforsørgende og dermed uafhængige af det offentlige system. Ifølge Elm Larsen og Hornemann Møller kan ledighed anses som værende et socialt problem set på flere niveauer (12) (p.17). De fremstiller marginalisering fra

lønarbejde som *"vor tids største socialpolitiske problem. Et problem for skatteyderne, for nationalproduktet, for de marginaliserede selv og endelig et problem for det samfundsmæssige sammenhold"* (12) (ibid.). Altså påvirker ledighed både den arbejdsløse selv ift. at de bliver stigmatiseret, samt helbredsmæssige og økonomiske udfordringer, samt at det påvirker samfundøkonomien. Med sammenhold i samfundet er der tale om, viljen til at løfte de svageste ved f.eks. at betale skat, så de kan modtage offentlig ydelse. Dette er med til, at der er fokus på, at integrere alle arbejdsløse på arbejdsmarkedet, så der ikke kommer vækst på de sociale udgifter.

Siden 1950'erne har der været en stigende antal af personer i alderen 18-66 år på offentlig forsørgelse, hvad enten det var i en længere eller kortere varighed (12) (p.17). En stigning eller fald af personer på offentlig forsørgelse har været afhængig af, hvorvidt der var lav eller højkonjunktur. Dog ses det overordnet, at der frem til 1990'erne har været en stigning i antallet af personer på offentlig forsørgelse samtidig med, at flere personer, som er i den erhvervsaktive alder er blevet marginaliseret fra arbejdsmarkedet (12) (ibid.). Dette har medført til, at der i begyndelsen af 1990'erne er *"sket en grundlæggende ændring i dansk socialpolitik: den gradvise indføring af aktiveringspolitikken, også kaldet aktivlinjen"*, som har ført til adskillige ændringer og stramninger, så flere danner en tilknytning til arbejdsmarkedet (12) (ibid.). Aktivlinjen har skabt et grundlæggende ideologisk skift i den danske arbejdsmarkedspolitik samt socialpolitik. Dette skift startede allerede tilbage i 1980'erne i USA, under Reagens præsidentperiode, hvor der var en tendens til, at flere og flere (især enlige mødre) levede af offentlig ydelser. Samtidig med dette, disponerede de deres liv efter deres indkomst, som bestod af offentlig ydelse (12) (p.28). Aktivlinjen har bragt med sig, at den ledige har flere pligter nu end tidligere, hvorimod rettighederne fylder mindre end tidligere. Den første socialreform i 1891/1892 har givet lønarbejderne mulighed for, at kræve retten til understøttelse i form af arbejdsløsheds og sygdomskasse, hvis det blev aktuelt ved f.eks. sygdom eller arbejdsløshed (12) (p.28-29). Imidlertid kom der også ændringer ift. udbetaling af understøttelsen, hvor man i kommunerne kunne stille krav til den ledige om modydelse for deres udbetaling, først kontanthjælpen og senere hen også dagpenge (12) (ibid.). Man har nu pligt til, at påtage sig arbejde der måske ligger langt fra ens erhvervs erfaring men ligeledes også geografisk set. Derudover er der et pålæg om, at deltage i forskellige aktiveringer, som man ikke kan garantere vil sikre og forbedre den lediges beskæftigelsessituation. Hvis den ledige modsætter sig dette pålæg, kan deres ydelse bortfalde eller reduceres (12). Såfremt man ikke har den fulde indsigt i lovgivningen på dette område, vil man som borger muligvis kunne føle, det som en gene, når man ikke kan sige "nej", idet det kan betyde

ændringer i den daglige rutine og dermed også liv. Hvorvidt det forholder sig netop sådan, at flygtninge opfatter pålægget på denne måde i deres mødes med systemet vides ikke. Der er derfor spændende, at undersøge ud fra deres perspektiv.

Ifølge Bredgaard er det essentielt at tale om *motivationsstrategi*, når man diskuterer arbejdsløshed og arbejdsmarkedspolitik (13) (p.23). Motivationsstrategi har efter indføring af aktivlinjen været den dominerende politiske strategi. Arbejdsløshed ses i dette tilfælde som udtryk for både manglende økonomiske incitament, men også manglende motivation til at ville tage arbejde (13) (ibid.). For at sikre større motivation til at ville tage arbejde, er der derfor blevet skærpet på incitamenterne, herunder på bl.a. rådighedskravene, krav for modtagelse af offentlige ydelser samt sanktioneringer (13) (ibid.). I forlængelse heraf er der ift. etniske minoriteter udarbejdet en udlændingepakke i 2002 som har til formål at sikre, at udlændinge der opnår opholdstilladelse i Danmark, bliver integreret i samfundet. Dette sker bl.a. ved at have større fokus på integrationsindsatsen, samt en ligelig fordeling af flygtning geografisk set, så de kommer ud blandt andre etniske danske. Udlændingepakken har til formål, at tildele udlændinge rettigheder i landet men også forpligtelser ift. at kunne være en del af fællesskabet i samfundet. Man ved at lav eller ingen uddannelse, erhvervs erfaring, helbred og sprogkunderskaber har stor indvirkning på flygtninge og deres situation. Det kan være en direkte hindring for dem, at blive inkluderet i samfundet og beskæftigelse, hvorfor man er nødsaget til også at kigge på problemer foruden ledighed. Problemer udover ledighed kan være med til, at flygtninge har svært ved, at finde motivation til, at komme i arbejde, idet det kan virke, som en uoverskuelig proces for dem, samt at have troen på, at de har en plads i systemet. Det er derfor interessant at se på, hvad flygtninge selv mener der skal til for, at de danner en positiv tilknytning til arbejdsmarkedet og samfundet generelt. På trods af, at der er implementeret lovgivning og indsats, som skal bringe flygtninge tættere på arbejdsmarkedet er det ikke ensbetydende med, at det i praksis virker og er den rette indsats for den enkelte. Dette kan også være årsagen til, at det for den enkelte flygtninge kan være svært at forholde sig til, at skulle tage imod de tilbud de bliver pålagt. Når der er en stor andel på kontanthjælp er det med til, at øge marginaliseringen på arbejdsmarkedet, hvorfor man har større risiko for, at miste tilknytning til arbejdsmarkedet. Derudover ændres kvalifikationskravene konstant samt produktionen bliver mere servicepræget (12) (p.22). Det kan derfor være rigtig svært for flygtninge, at blive inkluderet på arbejdsmarkedet og endnu vigtigere, at blive fastholdt i det. Arbejdsmarkedet har stadig stor fokus på, at fleksibilitet og forandring er vigtig. Samtidig med dette vokser kvalifikationskravene, som i sidste ende vil ramme de ufaglærte, da der ikke længere vil være efterspørgsel efter dem (12)

(ibid.). Man skal derfor kunne være omstillingsparat og have et ønske om, at lære nye opgave og job at kende, samtidig med at samarbejde, kommunikation og det at kunne identificere sig selv med virksomheden har afgørende betydning (12) (ibid.). Længerevarende arbejdsløshed eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet vil derfor have større tendens til, at ekskludere denne målgruppe.

For at vende tilbage til aktivlinjen og motivation, er der imidlertid forskellige begreber ifølge Anette Carstens (hhv. Carsten). Ifølge Carstens er der tre forskellige sigter når man taler om motivation som er det *holdningsændrede, legitimering af velfærdssystemet* og det *beskæftigelsesfremmende* sigte (14) (p.32). Det holdningsændrede sigte har til formål, at motivere de ledige til at blive selvforsørgende og dermed komme ud af det offentlige system. Det vil sige, at man har et ønske om, at ville det der har en fælles værdigrundlag i samfundet. Det andet sigte omhandler, at skatteborgere opretholder villigheden til, at fortsat vil betale skat til de svageste i samfundet. Skatteborgerne skal dermed ikke få en følelse af, at andre borgere nyder godt af ens penge. Det sidste sigte omhandler de lediges mangler individuelt set. Deriblandt kan der være tale om manglende faglige kvalifikationer, manglende personlig afklaring og udvikling af autonomi og identitet. Ved at man kommer ud i aktivering, kan det give bedre faglige kvalifikationer samtidig med, at der kommer rammer og støtte til, at den enkelte kan få en følelse af autonomi og identitet (14) (ibid.). Når de ledige bliver motiveret til, at komme ud på arbejdsmarkedet, vil de ikke kun blive selvforsørgende, men de vil også blive opkvalificeret og dermed sikre dem en legitimering af velfærdssystemet. Mange flygtninge kan miste motivation for, nogensinde at kunne danne en tilknytning til arbejdsmarkedet, hvis de oplever barriere ift. deres sociale færdigheder, modstand fra systemet og samfundet etc. Dette vil uddybes yderligere i løbet af afhandlingen.

Emnets relevans for socialt arbejde

I takt med den generelle stigning af flygtninge på verdensplan, hertil også ankomsten af flere flygtninge til Danmark, vil der i stigende grad være efterspørgsel på viden og ikke mindst rådgivning til fagfolk, som beskæftiger sig med netop denne målgruppe. Der er derfor et behov for specialiseret og konkret rådgivning, eksempelvis ift. de indsatser der udbydes til traumatiserede flygtninge. Ligeledes har man i stigende grad fra politisk side øget fokus på, at integrere en større andel af flygtninge i beskæftigelse, således at disse i højere grad bliver bidragsydere til samfundet. Dette er af særlig relevant karakter for socialarbejdere idet disse effektuerer den vedtagne lovgivning fra politisk side. Hvad angår beskæftigelse for flygtningen, fremgår det helt konkret i integrationsloven (hhv. INL) § 19 stk. 1, at kommunen i samarbejde med den pågældende skal udarbejde en integrationskontrakt indenfor den måned, hvor kommunen har overtaget

integrationsansvaret. Den pågældende skal herunder indgive en erklæring om integration og aktivt medborgerskab, medmindre der foreligger særlige behov jfr. bekendtgørelse (hhv. BEK) 1208 § 5. Integrationskontrakten er bygget på den pågældende persons samlet vurdering af både situation og behov som er rettede mod, at opnå ordinær beskæftigelse indenfor et år, samt hurtigst muligt og i det omfang det er muligt jfr. INL § 19 stk. 3. Herunder er det med henblik på personens færdigheder og forudsætninger for, at kunne tage et arbejde og ikke mindst arbejdsmarkedets behov. Hvis beskæftigelse ikke kan opnås, skal integrationskontrakten udarbejdes således, at den pågældende kan opnå tilknytning til arbejdsmarkedet jfr. BEK 1208 § 8.

Grundet min egen forhistorie med flugt fra krigen, samt det at være flygtning i Danmark, har jeg erfaret, at der kan forekomme barriere i ens levevilkår, som gør det svært, at opnå og bibeholde en vellykket integration i samfundet og på arbejdsmarkedet. Socialt arbejde beskæftiger sig med mennesker, som på den ene eller anden måde har et socialt problem, hvorfor de har brug for særlig støtte i form af en kortere eller længere varighed, så der kan brydes med det sociale problem. Formålet med socialt arbejde er således, at styrke social forandring, hvor der bidrages til en løsning af det aktuelle problem i forholdet mellem menneske, samt myndiggørelse/frigørelse af mennesker, som skal styrke deres velvære og trivsel. I henhold til flygtninge ikke kan opnå en vellykket integration, vil de i højere grad være i kontakt med velfærdssystemet og måske også i en længere periode, da de har udfordringer som mindsker deres muligheder for, at blive en aktiv del af samfundet og arbejdsmarkedet. De risikere derfor, at blive genstand for socialt arbejde. Derudover kan de opleve modstand i deres møde med systemet og samfundet, da de ikke føler de bliver anerkendt som ligeværdige borgere i samfundet. Grundet foreliggende forhold er det derfor relevant, at inddrage flygtninge selv, samt hvad der ifølge dem selv skal iværksættes og implementeres, så de har bedre chance for, at blive aktive medborger i samfundet. Manglende inddragelse af flygtninge selv kan medvirke til, at de ikke føler sig set og hørt, men det vil desuden også være en udfordring for velfærdssystemet, da flere og flere vil blive placeret på offentlig forsørgelse, hvorfor man ikke kan komme det sociale problem til livs. Af denne grund vil det være vanskeligt at opfylde målet om, at den pågældende flygtning hurtigst muligt opnår ordinær beskæftigelse, samt en hel eller delvis selvforsørgelse jfr. INL § 16 stk. 5.

Specialets formål

Igennem årene har man beskæftiget sig meget med målgruppen flygtninge, som af den ene eller anden grund har svært ved at danne tilknytning til arbejdsmarkedet og danne relation til samfundet. Det har været meget omdiskuterede både forskningsmæssigt, i medierne, på uddannelsesplan og

ikke mindst på Christiansborg. Man har forsøgt at implementere lovgivning, som skal integrere flygtninge bedst muligt og hurtigst muligt. Ifølge en evaluering fra CUF, er der forsat behov for en bredere systematisk indsamling af viden om flygtninge, samt deres interesser, behov og ikke mindst, kvaliteten af den service der udbydes i form af integrationsprogrammer, aktiveringstilbud, praktik etc. Bredere viden som kan give større mulighed for, at måle på hvorvidt det har positiv indvirkning eller ej (5) (p.8). Forhold som netværk, sociale relationer, sundhed samt livskvalitet har afgørende betydning for flygtnings situation, når de skal starte et nyt liv i et andet land med andre normer og værdier end dem man er vant til. Disse faktorer kan påvirke integrationen såvel som flygtnings arbejdsparathed. Dette har både indflydelse på flygtninge, men ligeledes også for samfundsøkonomien.

Specialet har derfor en helhedsorienterede tilgang med det formål at undersøge, hvilke generative mekanismer der kan være med til, at flygtninge fra ikke-vestlige lande danner gode relationer til samfundets øvrige borgere og arbejdsmarkedet. Eftersom der allerede findes utallige analyser og studier ift. hvilke tilbud der er til målgruppen, har der kun i ringe grad været fokus på og interesse i, at undersøge hvordan flygtninge ser sig selv i mødet med samfundet, herunder systemet og deres følelse af status, udfordringer, krænkelser samt værdsættelse. Ovenstående leder mig derfor til flg. problemformulering.

Problemformulering

Problemformuleringens fokus og primære omdrejningspunkt er relateret til det danske arbejdsmarked, af ovenstående grunde, idet en succesfuld integration på arbejdsmarked vil øge chancen for bedre integration i samfundet generelt. Af indledningen ledes derfor til flg. problemformulering.

Hvordan oplever flygtninge fra ikke-vestlige lande mødet med det danske samfund, herunder deres følelse af status, udfordringer, krænkelser samt værdsættelse?

Definition af nøglebegreber:

Flygtninge fra ikke-vestlige lande vil i denne sammenhæng omhandle særligt flygtninge fra Syrien, idet disse er særligt repræsenteret i ledighedsstatistikkerne og er aktuelle for de seneste flygtningsstrømninger til Danmark.

Status referer til i denne sammenhæng som værende informanternes position i systemet, samfundet eller en gruppe. Der kan både være tale om socialstatus men også arbejdsstatus.

Udfordringer skal forstås som, at det kan være svært og vanskeligt for flygtninge, at søge tilflugt til et fremmed og ukendt land grundet krig. Disse udfordringer kan være med til, at hæmme flygtninges arbejdsmarkedstilknytning.

Krænkelser forstår jeg som noget der foruretter informanterne både privat, socialt og moralsk, men også deres almene følelser. Der opstår derfor mangel på respekt.

Værdsættelse forstår jeg i denne sammenhæng, hvor værdi og adfærd er kernen. Det er vigtigt, at blive værdsat for den man er, for at kunne handle på ting. Derudover er det vigtigt for flygtninge, at få en følelse af arbejdsmæssig værdsættelse.

Afgrænsning

Inklusion af flygtninge på arbejdsmarkedet er meget bredt og dækker over flere faktorer. Derudover så omfatter det en gruppe mennesker som er forskelligartede på flere parametre. Af denne grund er det valgt at afgrænse målgruppen til, at omhandle flygtninge fra tredjeverdenslande, som skal forstås som flygtninge fra ”ikke-vestlige lande”. Årsagen til, at der er valgt at beskæftige sig med flygtninge fra ikke-vestlige lande er, at det er denne målgruppe som overrepræsenterer den største gruppe af indvandrere og flygtninge i Danmark (2). Jeg har en forforståelse for, at geografisk lokalisation, etnicitet og kultur har indflydelse på, hvad udfaldet bliver i afhandlingen.

Når man kigger på betegnelsen flygtninge, er det ifølge Danmarks statistik en definition, som hører ind under kategorien indvandrere.¹ Indvandrere strækker sig over en bredere kategorisering, som generelt fortæller noget om opholdstilladelse, visum, asyl, familiesammenføring, erhverv, studie etc. Derudover er det blevet afgrænset yderligere til, at omhandle flygtninge fra Syrien, da det er en målgruppe som Danmark fortsat tager flest af. Derudover har målgruppen også udfordringer med, at danne en tilknytning til arbejdsmarkedet (2).

Det geografisk fokus ligger på Syd- og Vestsjælland. Specialets empiri blev via samarbejde med fagpersoner der til dagligt arbejder med målgruppen, indsamlet.

Eftersom der er et ønske om at undersøge, hvorvidt man kan inkludere flygtninge på arbejdsmarkedet og fastholde dem i det, er der ligeledes taget højde for, at der er andre faktorer som

¹ Der er den 3. juli 2017 taget kontakt til Danmarks statistik med henblik på, at undersøge under hvilken kategori flygtninge er under.

spiller ind. Man ved, at netværk og sociale relationer har betydning for ens velbefindende og, at det kan have indflydelse på ens sundhed. Faktorer som arbejdsliv og deltagelse i fællesskabet er vigtige faktorer, som man ikke kan komme udenom når der tales om denne målgruppe. Arbejdsløshed kan forårsage, at ens arbejdsnetværk er svært at opbygge og det er meget minimalt. Det kan derfor give personen en øget sårbarhed, som kan medføre til demotivation, sygdom og måske også vrede rettet mod systemet. Der vil i afhandlingen inddrages dele af flygtnings sociale situation, da det har afgørende betydning for deres deltagelse på arbejdsmarkedet. Med respekt for de enkelte informanter, så vil afhandlingen forsøge at respektere informanternes personlige grænser, idet visse af dem kan være traumatiserede og ikke ønsker at uddybe eller snakke om særlige ting eller situationer.

Der er ikke blevet afgrænset ift. køn og civilstatus. Dog er der afgrænset ift. alder. Der er derfor fokus på flygtninge som er over 30 år, da der er forskel på hvorvidt man er marginaliseret ift. ens alder, hvor yngre kan være mere ressourcestærke og dermed mindre sandsynlighed for, at være marginaliseret (15) (p.13).

Læsevejledning

Kapitel 1: Indeholder et kort afsnit over samarbejdspartnere i projektet, viden om flygtninge, problemfelt, emnets relevans for socialt arbejde med afsæt i lovgivning, formålet, problemformulering, samt en afgrænsning ift. projektets fokus.

Kapitel 2: Bredere viden om flygtninge fra ikke-vestlige lande. Paradigmeskift ift. ledigheden i Danmark med udgangspunkt i Marianne Skytte. Årsagsforklaringer til flygtninges position på det danske arbejdsmarked med udgangspunkt i en human kapital-tilgang og netværksteori af Anders Ejernæs.

Kapitel 3: Jeg vil give en beskrivelse samt argumentationer for de metodiske valg jeg har anvendt. Deriblandt vil den kvalitative interviewundersøgelse beskrives og videnskabsteoretisk ståsted, med afsæt i den fænomenologiske og hermeneutiske tilgang.

Kapitel 4: Vil indeholde en kort teoretisk redegørelse for valg af Axel Honneth – anerkendelsesteori, samt Erving Goffman – teori om stigma. Anvendelsen af teorierne ift. indsamlede empiri, vil først tages i anvendelse i Kapitel 5.

Kapitel 5: Vil udgøre en analyse af den indhentede empiri. Analysen vil være opdelt i to delanalyser, som skal være med til, at besvare den endelige problemformulering. *Første delanalyse* kommer til, at omhandle flygtninges møde med samfundet, hvor der på et analytisk niveau primært gøres brug af Honneths anerkendelsesteori, herunder krænkelser. *Anden delanalyse* vil omhandle den sociale interaktion der er mellem flygtninge og samfundet/systemet, med afsæt i stigmatiseringens indflydelse og det, at blive sat i kategori. Der vil i henhold til begge teorier benyttes supplerende teorier og begreber.

Kapitel 6: Vil give en samlet konklusion i henhold til besvarelse af problemformuleringen, som jeg er kommet frem til i analysen.

Kapitel 7: Vil omhandle projektets validitet samt reliabilitet. Derudover vil der diskuteres valg af teori og metode.

Kapitel 2: Viden om flygtninge fra ikke-vestlige lande

Følgende kapitel vil give et indblik i, hvordan synet på indvandrere særligt i efterkrigstiden har været i Danmark, idet det har en betydning for, hvilket syn man har på indvandrere i dag.

Derudover vil der særligt blive inddraget perspektiver og begreber ift. at årsagsforklare segregering og marginalisering af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet, herunder netværksteori, diskriminationsperspektivet og human kapital tilgang, da disse har en betydning for, hvorvidt flygtninge danner en tilknytning til arbejdsmarkedet. Der vil i kapitlet også være fokus på, at komme med mulige forklaringer på hvordan, at muliggøre etniske minoriteters chancer på arbejdsmarkedet, da det er en vigtig del i integrationsprocessen.

Flygtninge og indvandres rolle på det danske arbejdsmarkedet i efterkrigstiden

Menneskers søgen efter arbejde og politisk asyl har været med til, at der er sket enorme ændringer i Danmarks befolkningssammensætning, særligt igennem de sidste 45 år. Globaliseringen har medført at flere mennesker på verdensplan søger lykken andre steder end hjemegnen, for bl.a. at opnå bedre beskæftigelsesmuligheder. Ifølge Skytte har denne omvæltning givet nye udfordringer ift. socialpolitikken såvel som socialt arbejde (16) (p.329). Der har bl.a. af denne grund været mere fokus på, hvem der skal være berettiget til den velfærdsstatslige solidaritet samt medborgerskab og socialt arbejde (16) (ibid.).

I 1956 kom der en organisatorisk forankring til, i takt med migranterne. Dansk Flygtningehjælp blev dannet med fokus på, at hjælpe de 1400 ungarske flygtninge, som søgte tilflugt i Danmark grundet den Ungarske opstandelse mod Sovjetunionens undertrykkelse. Flygtningene blev forsørget af privat indsamlede midler af Dansk Flygtningehjælp. Med tiden blev dette et statslig anliggende, hvorefter kommunerne i 1967-1999 overtog modtagelses- og integrationsarbejdet (16) (ibid.).

Både i 1960'erne og 1970'erne var det fortsat ikke almindeligt, for de kommunale socialforvaltninger, at man mødte "fremmedarbejderne" ifm. arbejdsløshed. Foruden at det var obligatorisk, at være medlem af en a-kasse under de første to år af ens arbejdsperiode var de fleste i beskæftigelse (16) (p.330).

Da oliekrisen ramte i 1973, kom indvandringen hurtigt på den politiske dagsorden. Diskussionen omhandlede hvorvidt disse skulle hjemsendes, samt hvorvidt ansvaret ifm. deres ankomst lå hos staten eller de enkelte kommuner. Den generelle politiske holdning var en favorisering for hjemsendelse, men grundet atter fremgang af velfærdsstaten efter oliekrisen, blev dette dog aldrig

aktuelt. På trods af hjemsendelse af bosiddende indvandrere ikke blev til noget, valgte man alligevel, at eksekvere et indvandringstop med oliekrisen hvad angår arbejdskraftindvandringen (17) (p.28).

En mulig grund til, at man undlod hjemsendelse var, at indvandrerne tog risikobetonet arbejde som desuden ofte var lavt lønnet. Dette havde de etniske danskere ikke den store interesse i (16) (p.330).

Ved en retrospektivt tilbageblik på indvandringen i efterkrigstiden, ankom de første store grupper af gæstearbejdere til Danmark i slut 1960'erne og start 1970'erne og var hovedsageligt fra Tyrkiet, Pakistan samt Jugoslavien. Mennesker fra disse tre nationer havde ofte en meget lav uddannelsesbaggrund som gjorde, at de var nødsaget til at tage ufaglært arbejde (17) (p.28).

Direktøren fra Dansk Arbejdsgiverforening Jens Fisker (hhv. Fisker) har udtalt sig i en kronik "*Velkommen Mustafa*" fra Dansk Arbejdsgiverforening i 1970 om fordelene ved, at tage imod indvandre og deres arbejdskraft (18). De åbenlyse fordele lå i erhvervslivet såvel som den økonomiske fremdrift, idet udbud/efterspørgsel af arbejdskraft blev indfriet. Fisker påpegede dog også i sin kronik, at den massive indvandring på længere sigt kan betyde, at Danmark vil få udfordringer både socialt og kulturelt (18). En stødt stigning i antallet af familiesammenføringer, gruppering af indvandrerne i boligblokke og den tydelige kulturelle forskellighed kunne tænkes, at være nogle af de årsager Fisker spåede om, kunne give udfordringer i fremtiden.

I 1980'erne og 1990'erne tog Danmark også imod flygtninge fra henholdsvis Libanon, Somalia, Bosnien og Irak. Med disse grupperinger fulgte også andre udfordringer, eksempelvis krigstraumer. Trods højere uddannelsesbaggrund end hvad man tidligere har set blandt gruppen af indvandre, var det nu sværere end tidligere for flygtningene, at være i beskæftigelse, pga. krigstrauma (19) (p.287). Denne gruppe af flygtninge var primært beskæftiget i fremstillingsvirksomheder, typisk i jern- og metalindustrien (17) (p.28).

Opfattelsen af arbejdsløsheden i Danmark går igennem et paradigmeskift i slutningen af 1980'erne. Arbejdsløshed ansås ikke for værende et konjunkturproblem længere, hvor der var fokus på efterspørgsel på arbejdskraft, det var nærmere en del af problemet (20) (p.14). Arbejdsløshed sås nu som værende et strukturproblem, hvor der var behov for ændringer på udbudssiden. Disse problemer gav en ringere udbud af arbejdskraft, herunder manglende økonomiske incitamentersåsom høje offentlig ydelser samt manglende kvalifikationer hos de arbejdsløse (20) (ibid.). Flygtninge fra ikke-vestlige lande kan kategoriseres sådan, da de forholdsvis er højt repræsenteret bl.a. folk på offentlig forsørgelse og har ringe eller ingen kvalifikationer til at kunne varetage tilgængelige job.

Årsagsforklaringer til flygtninges arbejdsmarkedets position

Der har igennem årene været stor fokus på, at forklare etniske minoriteters tilknytning til arbejdsmarkedet. Ifølge Anders Ejrnæs er der tale om to centrale perspektiver, når man skal forklare den etniske segregering og marginalisering af etniske minoriteter på arbejdsmarkedet hhv. en *diskriminationstilgang* og en *human kapital tilgang* (21) (p.18-19). I Danmark har man forskningsmæssigt primært taget udgangspunkt i den human kapitale-tilgang, når man har skulle forklare etniske minoriteters marginale position på arbejdsmarked. Ifølge human kapital tilgangen er uddannelse og arbejdserfaring en ressource individet har, Hvor man yder sin arbejdskraft og få belønning i form af løn. Såfremt individet investerer i uddannelse, vil det kunne tilpasse sig de krav, som det mødes med på arbejdsmarkedet. På den ene side, analyserer den human kapitale tilgang sammenhængen mellem uddannelsesniveau, sprogkunderskaber og erhvervs erfaring, og på den anden side sammenhænge mellem indkomst, arbejdsløshed eller jobtryghed (21) (p.19). Denne individorienterede tilgang påpeger, at faktorer som danskkunderskaber, dansk erhvervsuddannelse, dansk netværk samt opholdstiden i Danmark har den største betydning for, hvorvidt indvandrere kommer i beskæftigelse. Af disse grunde kan indvandreres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet skyldes deres ringe arbejdskompetencer og manglende tilpasning til arbejdsmarkedets krav (21) (ibid.). Af samme årsager er det derfor svært for indvandrere, at finde andre typer af arbejde end de ufaglærte stillinger, da de ikke har den nødvendige humane kapital. Forskeren Henrik Lindegaard Andersen (hhv. Andersen) har ligeledes givet en forklarende analyse af ikke-vestlige indvandreres arbejdsmarkedstilknytning (22) (p.8). Ifølge Andersen er der en sammenhæng i ikke-vestlige indvandreres arbejdsløshed og deres uddannelsesbaggrund, manglende erhvervs erfaring samt danskkunderskaber. Personer fra Mellemøsten klare sig markant dårligere end andre, på trods af, at der i forvejen, er taget højde for sprogbarriere, uddannelse, opholdsgrundlag. Det ikke nødvendigvis individets forhold som er årsagerne hertil, men kan også være de samfundsmæssige barrierer såsom diskrimination af denne målgruppe eller manglende anerkendelse af indvandrernes kvalifikationer (22) (ibid.). Som tidligere nævnt og understreget, så har uddannelse en afgørende rolle for individets arbejdsliv, idet det mindsker sandsynligheden for, at blive ekskluderet fra arbejdsmarkedet, men også minimere risikoen for, at være modtager af offentlig ydelser. Særligt hvis man har taget sig en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse (22) (ibid.). En anden undersøgelse af Møller et. al. fra 2006 viser ligeledes, at flertallet af de marginaliserede indvandrere fra ikke-vestlige lande ikke har en erhvervsuddannelse (15) (p.16). Den andel som har en uddannelse mener, at de på trods af deres uddannelse, har sværere ved, at komme i beskæftigelse

indenfor deres fag. Desuden havde dem med erhvervserfaring ved ankomsten til Danmark heller ikke lettere ved, at få arbejde. Årsagerne til dette kunne være, at der ikke efterspørges på netop denne arbejdskraft eller, at uddannelsen ikke anerkendes på det danske arbejdsmarked (15) (p.81). Tidl. undersøgelser har ligeledes stædfæstet at, det er afgørende, med gode dansk kundskaber og den rette erhvervserfaring for, at komme i beskæftigelse. Disse to faktorer kan være med til, at fremme integrationen på arbejdsmarkedet, eftersom det kvalificerer medarbejderen til det pågældende arbejde i Danmark. (15) (p.45).

At særligt flygtninge fra ikke-vestlige lande, har en svag tilknytning til det danske arbejdsmarked, kan således perspektiveres til en manglende human kapital, hvor deres kompetencer og sprogbarriere gøre det endnu sværere for dem og de derfor mister eller aldrig rigtigt får fodfæste på arbejdsmarkedet. Det understreger derfor også tydeligt, hvorfor man ikke kan tage udgangspunkt i ledighed som et problem, der kan stå alene, men skal ansues med flere dimensioner. Såfremt man ikke har fokus på de omkringliggende- eller co-faktorer om man vil, er der mindre chance for, at kunne hjælpe flygtninge og indvandrere med, at komme et skridt tættere på både uddannelse og beskæftigelse.

Forskellige grupperes marginale position på arbejdsmarkedet bliver stadig forklaret med deres manglende tilpasningsevne til de krav, som arbejdsmarkedet stiller. Når etniske minoriteter bliver fravalgt på baggrund af deres sociale og kulturelle kompetencer, bliver det ud fra en human kapital tilgang set, som værende et kompetencebrist hos de etniske minoriteter (21) (p.20). Ejrnæs påpeger derfor ulemper ved human kapital tilgang, da de strukturelle vilkår negligeres, når der tales om marginalisering på det danske arbejdsmarked (21) (ibid.). Det er derfor relevant også, at beskæftige sig med diskriminationsperspektivet idet der beskæftiges med etniske minoriteters integration på arbejdsmarkedet (21) (ibid.). Dette perspektiv tager udgangspunkt i, at forskelsbehandling på arbejdsmarkedet er med til, at fastholde marginaliseringen i højere grad blandt denne målgruppe. Der skelnes typisk mellem to former for diskrimination, bestående af en direkte og indirekte diskrimination. Den direkte diskrimination omhandler fravælgelse på baggrund af hudfarve, religion eller navn, hvorimod den indirekte diskrimination omhandler nogle neutrale bestemmelser eller forudsætninger, som kan være sværere at spotte, idet de kan være implicite. Eksempelvis kan der være tale om høje sprogkrav eller påklædningskodeks (21) (p.21). Diskrimination kan derfor have en afgørende betydning for, om etniske minoriteter formår, at komme i beskæftigelse på trods af, at de opfylder de eksplicite krav for, at blive ansat.

Ejrnæs viste i 2004, at samspillet i familierelationer og netværkets betydning er afgørende, når man taler om arbejdsmarkedet. Derudover så fortæller det noget om, hvor individet klare sig og om de får sociale problemer (7) (p.209). Ifølge Ejrnæs er det vigtigt, at inddrage netværksteori, da det er med til, at forklare hvordan relationerne er med til, at påvirke individers og grupperes chancer på arbejdsmarkedet (21) (p.59). I samme teori er det nævneværdigt, at beskæftige sig med social kapital, da begge relatere sig til det, at bygge bro mellem økonomiske samt sociologiske teorier om individers måde, at handle på. Økonomisk arbejdsmarkedsteori har fokus på, at ens adfærd er styret af nyttemaksimering, hvorimod sociologisk teori omhandler de måder, hvorpå adfærden styres af regler, normer og forventninger, som er lært via en socialisering (21) (ibid.). Social kapital handler i sin grundessens om de sociale relationer man har til andre individer. Begrebet bygger på, at individer som handler i større kontekster kan opnå deres mål bedre end hvis de handler alene. Ifølge Pierre Bourdieu (hhv. Bourdieu), er det nødvendigt, at anskue omfang og værdien af den sociale kapital hos den enkelte. Ift. individets netværk vil flere dimensioner som individet kan benytte sig af være nødvendigt, at beskæftige sig med, herunder netværkets forbindelser samt størrelsen af netværkets kapital. Derindunder er der tale om symbolsk, kulturelt og økonomisk kapital (21) (p.60). Man kan ikke kun kigge på størrelsen af netværket, man er også nødsaget til, at kigge på hvorvidt netværket har høj status, da arv og hvorvidt uligheden i samfundet genskabes har betydning (21) (ibid.). Inddragelse af forskellig perspektiver kan have betydning for, hvordan man klare sig på flere dimensioner som økonomisk og socialt. Dette er særligt aktuelt for etniske minoriteter, da det kan fortælle noget om deres muligheder for, at blive inkluderet i samfundet og på arbejdsmarkedet. Udover dette, så fortæller netværksperspektivet noget om arbejdsgiverens rekrutteringsadfærd samt arbejdstagerens arbejdsmuligheder, som er afsat i de sociale relationer (21) (p.70). Når der tales om ikke-vestlige indvandrere, har netværk afgørende betydning for, hvorvidt de danner en tilknytning til arbejdsmarkedet. Ifølge Ejrnæs ses det, at denne målgruppe har små men stærke netværk, som primært består af nære relationer som familie og venner. Dette netværk bliver derfor brugt som den væsentligste rekrutteringskanal når de søger og danner tilknytning til arbejdsmarkedet (21) (ibid.). Det er påvist, at arbejdsgiverne oftest foretrækker at rekruttere arbejdskraft via en ansats netværk, eftersom der er mindre risiko forbundet ift. en ny ansættelse. Denne målgruppe er derfor i højere grad bedre til, at hjælpe hinanden ind i beskæftigelse. Når dette er sagt, er der også ulemper forbundet med dette, da mulighederne for ansættelse ekspanderes og enebereftiges, så andre etniske minoriteter har svært ved, at blive rekrutteret indenfor samme beskæftigelse (21) (ibid.). Ligeledes kan det være med til, at fremme en

etnisk segregering på arbejdsmarkedet, da målgruppen er overrepræsenterede (21) (p.17). Mark Granovetter (hvh. Granovetter) uddyber, at begrebet ”netværk” kan anskues i to former, nemlig stærke- ”*strong ties*” og svage- ”*weak ties*” bånd mellem individer (21) (p.61). Stærke bånd refererer til relation der opstår mellem den nærmeste familie, slægtninge og tætteste venner. Hvorimod svage bånd refererer til et mere eller mindre løst netværk, men hvor der er et bredere omfang i form af studievenner, arbejdskolleger etc. (21) (ibid.). Ift. ikke-vestlige indvandrere er det de svage sociale bånd som har størst effekt når de skal danne tilknytning til arbejdsmarkedet. Årsagerne bunder i, at dette netværk bevæger sig i en anden omgangskreds, end de selv gøre, så det kan være med til, at skabe en forbindelse eller en såkaldt bro imellem dem. Dette kan være med til, at give nye informationer (21) (p.62).

Ovenstående definitioner samt fordele og ulemper af stærke og svage bånd, anskues blandt sociologer lidt forskelligt. Arbejdsmarkedsforskere mener, at styrkerne i de svage bånd er, at de er bedre til, at oprette sociale kontakter, som ikke indebærer den nærmeste vennekreds. Mulighederne for, at få vigtig information om job samt effekten af, at sprede denne er gode. Hvorimod der blandt immigrationsteoretikere er en enighed om, at det ikke nødvendigvis altid er de svage netværk som er dem der skal anses som værende mest effektive, når man diskuterer tilknytning til arbejdsmarkedet (23) (p.283-284). Ifølge dem vil de stærke bånd kunne have en ligeså afgørende rolle, da solidaritet, social kontrol og ikke desto mindre, en mulighed for etablering af en tovejskanal som kan medføre en påvirkning af ledelsen til, at ansætte ens netværk og dermed ekskludere andre (23) (ibid.). De socioøkonomiske ressourcer store indvirkning på etniske minoriteters muligheder for både, at få skabt og anvendt det svage sociale netværk, er betydelige ift. at danne tilknytning til beskæftigelse. Af selvsamme årsag er det vanskeligere for denne målgruppe, at benytte sig af et netværk som anses for værende mere brobyggende samtidig med, at den er bredere. Det er derfor interessant at beskæftige sig med, hvor aktuelle de stærke sociale bånd er for netop denne målgruppe, da de fremmer lukkede subkulturer internt. Udfordringer med at komme i beskæftigelse bliver derfor en realitet, da de også får svært ved, at få arbejde som passer til deres kvalitet, grunde de lukkede kredse. Foruden de ovennævnte ulemper er der også tydelige fordele ved de stærke netværk. Igennem tovejskanal, kan det have en positiv indvirkning på beskæftigelsessituationen, som overordnet set bliver anset for værende af lavt kvalificering (23) (ibid.). Dette vil tilvejebringe bedre muligheder for, at være en del af et større fællesskab, men samtidig øges risikoen for, at blive socialt ekskluderet fra andre grupper end deres eget netværk.

Netværkets betydning på samfundsmæssig plan er vigtigt at diskutere, for er det med til at øge sammenhængskraften i samfundet. Ifølge Granovetter skabes der et paradoks mellem mikro- og makroniveauer, som har indflydelse på både individet men også på samfundet, hvor fokus er på fællesskab og integration (21) (p.63). De stærke netværk er med til, at opretholde grupper og deres sammenhold, men er også med til, at muliggøre forekomsten af splittelser. I henhold til Granovetters begreber om social kapital, har Robert Putnam (hhvt. Putnam) videreudviklet begreberne (21) (ibid.). Putnam sonder mellem begreberne afgrænset "*bonding*" og brobyggende "*bridging*" social kapital. Afgrænset social kapital omhandler fællesskaber, hvor der er tætte og stærke bånd, men samtidig er der tendens til et ekskluderende netværk mellem folk, som minder om én selv. Status, klasse, køn og etnicitet er oftest fællesnævneren. Den brobyggende sociale kapital er byggede på svage bånd som består af inkluderende netværk, hvor der ikke er sammenhæng mellem status, klasse, køn og etnicitet (23) (p.284). På trods af, at etniske minoriteter har et stærkt netværk, er det vigtigt at kigge på, at det også er meget afgrænsede. Grundet deres situation og udfordringer på arbejdsmarkedet, mangler de et netværk som er jobrelaterede, som de svage afgrænsede netværk er, da de er brobyggende. Risikoen kan bestå i, at der dannes lukket subkultur i minoritetsgrupperne som gøre, at de ikke har indblik i vilkårene på arbejdsmarkedet. På trods af, at der er tovejskommunikationskanal i de stærke netværk, så er det også med til at indskrænke nyttig information om mulige job højere i hierarkiet. Hvor etniske minoriteter tidligere har været i fremstillingsvirksomheder er der flere og flere som i dag er beskæftigede i forretningsservice, herunder rengøring. Af denne grund er der derfor også kommet mere fokus på outsourcing, som har givet målgruppen lettere adgang til arbejdsmarkedet² (23) (p.288). Der er stor fokus på, at få etniske minoriteter ud på arbejdsmarkedet og hurtigst muligt. Dog har det en betydning for deres liv, hvorvidt de er beskæftigede indenfor servicebranchen. Lav løn, skæve og lange arbejdstider, usikre ansættelse og ikke mindst, så forringes deres opkvalificeringschancer. Derudover er der risiko for, at blive isolerede og ensom, da det almindeligvis er et enkeltmandsarbejde, hvor der ikke er meget kontakt med andre og ikke mindst danske minoritetsborgere. Manglende indblik på dansk arbejdsmarkedet og dansk uddannelse forringer derfor deres muligheder for, at danne et jobrelateret netværk, som man kan trække på ift. at komme ud af arbejdsløsheden. Ligeledes har kulturelle og sproglige barriere indvirkning på, at man har sværere ved at blive integreret og dermed blive en del

² Aktivitet - hvor man bevæger sig fra en virksomhed til en underleverandør.

af de svage sociale netværk (23) (p.289). Af denne grund kan det virke lettere at benytte sig af det man kender, nemlig ens stærke og begrænset netværk.

På baggrund af det ovennævnte, er det relevant for indhentelse af empiri, at have min forforståelse med, da de etniske minoriteters tilknytning til arbejdsmarkedet kan være påvirket af den humane- samt sociale kapital. Derudover har netværksteorien og målgruppens livssyn stor indflydelse på arbejdsmarkedets perspektivet og udfordringerne ift. at komme ud af arbejdsløsheden. Dette vil derfor også afspejle sig i min generelle metodiske fremgang, herunder indsamling af empiri og analysering af denne.

Kapitel 3: Metode

I det følgende afsnit vil der blive redegjort samt begrundet for den videnskabsteoretiske tilgang, samt valg af undersøgelsesmetoder, hvor egne overvejelser vil fremhæves omkring fremgangsmåden i afhandlingen. Steinar Kvaales (hhv. Kvale) syv stadier er brugt til, at strukturere, planlægge og gennemføre de forskellige dele af den kvalitative interviewundersøgelse, derfor vil (24) (p.154-155).

Videnskabsteoretisk tilgang

Formålet med dette kapitel er, at forklare projektets videnskabsteoretiske placering, med udgangspunkt i flygtninges eget perspektiv samt de metodiske valg, som beskrives senere i afhandlingen. Dette projekt tager udgangspunkt i den humanvidenskabelige tradition idet genstandsområdet der undersøges er mennesket og det menneskeskabte (25). Afhandlingen tager afsæt i en kobling mellem de to underliggende traditioner inden for humanvidenskaben og der vil i afhandlingen derfor både være en fænomenologisk såvel som hermeneutisk tilgang, en såkaldt abduktiv tilgang.

Idet projektet har til hensigt at afdække flygtninges oplevelser og erfaringer med det danske arbejdsmarked samt hæmmende og fremmende faktorer for at de får tilknytning til det danske arbejdsmarked, er det nødvendigt at anvende en humanvidenskabelig, fænomenologisk tilgang til dette. Igennem deltagernes egne formuleringer og beskrivelser forsøger projektet, at give et indblik i flygtninges livsverden/livssituation for, at afdække de generative mekanismer, som knytter deres tilknytning til det danske arbejdsmarked (25) (p.403).

Når man taler om videnskab er der tale om, at opnå en dybere forståelse for den verden man begår sig i (25) (p.9). Derudover har det i denne sammenhæng til formål, at kunne danne refleksion over hvordan den pågældende problemformulering er dannet. Desuden har det stor betydning, hvorvidt man kan tilføje projektet en anskuelse, der kan være med til, at ens redegørelse og begrundelse for de valg, der træffes styrkes yderligere (25) (p.399). Overvejelserne omkring videnskabsteorien har til formål, at bringe større gennemsigtighed (25). Projektet anvender en abduktiv tilgang. Med dette menes en interaktion imellem beskrivende fænomenologi og en hermeneutisk tilgang til, at besvare det overordnede formål (25) (p.228). Til trods for at disse tilgange har grobund i vidt forskellige filosofier, vurderer jeg, at kunne anvende metoder fra begge retninger til, at besvare problemformuleringen fyldestgørende.

Fænomenologi

Fænomenologien bestræber sig på, at forstå sociale fænomener ud fra første persons-perspektiv, hvor verden beskrives på en sådan måde, som den opleves af informanterne. Fænomenologien forsøger ikke bare, at beskrive fænomener, men beskrive dem og give dem mening som de fremgår for den pågældende deltagers synspunkt. Der har derfor været ønske om, at forholde sig åbent til problemfeltet (25) (ibid.). Dette betyder også, at jeg har forsøgt, at sætte min egen forforståelse i parentes, eftersom informanternes udtalelser om deres erfaringer samt oplevelser udgøre den virkelige sandhed (25) (ibid.). Der tages udgangspunkt i den subjektive forståelse og opfattelse af egen livsverden og handler om relationen mellem objektet. I dette tilfælde er det flygtninges tilknytning til det danske aktiveringssystem. Dermed bliver det enkelte individs erfaringer essentielle i hvad der opfattes som virkelighed (25) (ibid.). Det er afgørende, at få indsigt i og give flygtninge en stemme i debatten om deres rolle på det danske arbejdsmarked, således vi kan belyse de fænomener flygtninge mener præger deres tilknytning til arbejdsmarkedet. Ved at anvende en fænomenologisk tilgang forsøger man i videst omfang, at beskrive forforståelsen fyldestgørende således den ikke er styrende for valg af temaer. Med denne tilgang åbner man muligheden for mange nuancerede svarmuligheder, der hver især kan være med til, at åbne op for en række nye spørgsmål man ønsker afdækket. Det enkelte menneskes erfaringer, holdninger, meninger og følelser er i fokus og vil være styrende for i hvilken retning data peger hen. Jeg er derfor opmærksom på, at indtage en objektivitet, da informanternes udtalelser bygger på deres erfaringer. Derudover har deres oplevelser båret præg af, deres evne til, at kunne fungere og interagere i samfundet og med andre (26) (p.24).

Da jeg forsøger at forholde mig til de afdækkede fænomeners bestemte mening eller betydning for den enkelte ved, at fortolke på deres oplevelser og erfaringer ud fra en særlig teoretisk tilgang, vil jeg ikke kun være fænomenologisk orienteret, men derimod også hermeneutisk orienterede (27) (p.30). Ifølge Kvale og Brinkmann er der en god sammenhæng mellem disse to traditioners metodiske tilgange, da de komplimentere hinanden og ofte ikke kan stå alene.

”Mens fænomenologer typisk er interesserede i at illustrere, hvordan mennesker oplever fænomener i deres livsverden, behandler hermeneutiske forskere fortolkningen af mening.”(27) (ibid.)

Hermeneutik

I den hermeneutiske tilgang forsøger man i alle henseender, at forstå noget på baggrund af visse antagelser, da man aldrig møder verden fordomsfrit. Ifølge Hans-Georg Gadamer beskrives

forforståelse som antagelse om noget, som har afgørende betydning, da det refererer til forståelsen for noget bestemt, dvs. hvad man forstår og ikke mindst, ikke forstår (28) (p.171). Jeg kan derfor ikke undersøge fænomenerne fuldstændig fordomsfrie, eftersom jeg selv har en flygtningebaggrund. Jeg har derfor en forforståelse for hvordan det er, at være flygtning, som jeg ikke kan fralægge mig helt og aldeles. Yderligere har min første tid i Danmark båret præg af, at jeg har befundet mig i kredse med andre flygtninge, som dermed også har haft indvirkning på min forståelse af hvad det vil sige og være flygtning. Denne forforståelse vil derfor afspejle sig i tolkning af empirien, hvor den indhentede empiri sammen med de pågældende fordomme og erfaringer, vil blive sat i et samspil (25) (p.404). Dette kan det være med til, at informanternes meninger og handlinger, som ellers ikke vil være tilgængelige gennem de mere sproglig udtryksformer, kan komme til udtryk gennem mit fortolkningsarbejde som jeg foretager mig. Dette er med til, at informanternes egen forståelse af livsverden bliver overført til min verden (25) (p.108).

Eftersom hermeneutik anses for værende studie af tekstfortolkning, så er der derfor ønske om, at man via fortolkning når frem til en gangbar samt almen forståelse af tekstens betydning, i dette tilfælde de transskriberede interviews (29) (p.56). Forskningsinterviewene som er udarbejdet i afhandlingen ses, som en mundtlig samtale som efterfølgende transskriberes og fortolkes på (29) (ibid.). Hermeneutikken er derfor relevant at inddrage, da den er med til at tydeliggøre dialogen i interviewene, som skal skabe transskriberinger af disse, hvorefter de tolkes på i den analytiske del af projektet. Da formålet og fokuset i hermeneutikken er, at danne en form for mening for den kvalitative empiri, vil den derfor også give større forståelse for informanternes udsagn (29) (ibid.). I henhold til den indhentede empiri er der interesse i, at få informanternes mening og forståelse om emnet.

Et grundlæggende element i den hermeneutiske tilgang er *den hermeneutiske cirkel*, som andrager et centralt fortolknings aktivitet (30) (p.221). Cirklen illustrerer, at man er nødsaget til, at se på sammenhænge i udsagnene, før man kan forstå dem og dermed få en bedre mening ud af dem enkeltvis. Ligeledes skal man forstå disse sammenhænge ud fra et bredere perspektiv, som opnås gennem en delforståelse og helhedsforståelse. Dette betyder, at der er en cirkulær sammenhæng mellem bogstaver/ord, ord/sætning, sætning/tekst og ikke mindst tekst/kontekst (30) (ibid.). Dette er opnået både gennem primær empiri i form af interviews, men ligeledes også igennem sekundær empiri, som består af undersøgelser, statistikker m.m. om flygtninge (29) (p.58). Ud fra projektets delforståelser er der blevet fortolket yderligere, som har givet en samlet helhed af konteksten. Ny viden omkring emnet kan kun dannes, hvis man også inddrager helheden i det. Ud fra

delforståelserne er helhedsforståelsen blevet revideret, som har medført til at nye delforståelser er blevet til (29) (ibid.). I relation til afhandlingen, har jeg i analysen anvendt et citat på baggrund af interviewene netop for, at forstå helheden det er taget fra. Dette har givet mig en betydelige større forståelse for de udvalgte citater ved, at se på hele interviewet. Citaterne (hhv. dele) har dermed givet bedre forståelse for alle fire interviews (hhv. helheden).

Den hermeneutiske cirkel er blevet anvendt for, at få en bedre forståelse for den komplekse helhed fra egen forståelse. Det er afgørende, at man er opmærksom på kultur, fordomme, personlige historie og ikke mindst synspunkter, da det har indflydelse på, hvordan man vælger at møde verden på (25) (p.111). Det kendskab jeg har til emnet har desuden haft en betydelig rolle ift. min egen forforståelse, da jeg som tidligere nævnt ikke altid kan fralægge mig min forforståelse og mulige fordomme i den analytiske proces. Der vil i den analytiske proces være mulighed for, at ændre eller genoverveje min forståelseshorisont af feltet. Når man forsøger at forstå den indsamlede data, vil der altid indgå en vis forudgående viden eller forventninger om feltet og hvad det handler om.

Ulempen ved at anvende den hermeneutiske cirkel kan være, at der er en risiko for, at *"outcomet"* bliver meget forskellige livshistorier, med vidt forskellige konklusioner, idet individualitet har stor indflydelse på tolkning af disse, som afhænger af ens forudgående forforståelse samt erfaringer af feltet. Det kan derfor være vanskeligt, at måle på hvorvidt rigtigheden er i konklusion. Denne ulempe gør sig dog generelt gældende i den humanvidenskabelige tradition, idet generaliserbarheden er dårlig.

Det kvalitative forskningsinterview

For at kunne besvare specialets problemformulering er det nødvendigt, at indhente empiri på baggrund af *den kvalitative forskningsmetode* frem for *den kvantitative forskningsmetode*. Formålet med det kvalitative forskningsinterview er *"at forstå temaer i den levede dagligverden ud fra subjekternes egne perspektiver"* (24) (p.45). Jeg ønsker derfor, at undersøge informanternes levede verden ud fra deres perspektiv, som skal bidrage til, at jeg kan fortolke betydningen af de beskrevne fænomener som kommer til udtryk (24) (P.49). I dette tilfælde informanternes oplevelse i mødet med aktiveringssystemet. Den væsentlig forskel på disse to metoder ligger i data der bliver genereret. Kvantitativ forskningsmetode producerer viden gennem fx spørgeskema, som eks. kan generere data på ordinal skala, der videre kan beregnes via statistik, som behandler data på ordinal skala. I modsætning vil man igennem den kvalitative forskningsmetode, opnå viden gennem en dialog (29) (p.130). Den kvantitative forskningsmetode er fravalgt som metode til, at indsamle

empiri da jeg netop ønsker og der er brug for iflg. nuværende viden på området, at jeg beskæftiger mig med individuelle oplevelser (29) (p.75).

”... *Det eksistentielle individ, individualitetens kerne får forskeren aldrig fat i. Han er bundet til gruppedata, statistik, forudsigelser og sandsynlighedsberegninger.* ” (29) (ibid.).

Anvendelse af denne metode har til formål, at skaffe en bred vifte af store statistiske datamængder (29) (ibid.). I specialet er der dog blevet anvendt kvantitativt data særligt, som sekundær empiri, da anvendelse af statistik i indledningen forsøger at give et overblik over flygtningesituationen og dens omfang i Danmark. Yderligere forsøger jeg med *Tabel 1* i afhandlingen, at give et overblik over informanterne ved brug af deskriptiv statistik.

Ifølge Kvale er et kvalitativt interview en samtale, der har struktur og formål (29) (p.19). Den kvalitative forskningsmetode er velegnet i dette speciale, da det giver større mulighed for, at indhente beskrivelser af individets livsverden med henblik på, at fortolke deres betydning (29) (p.129). Denne form for interview er et godt redskab til, at få indblik i oplevelser ud fra eget perspektiv og egne ord (29) (p.78). I dette tilfælde handlede det om, at have en dybdegående indsigt i, hvordan man kan tilvejebringe flygtninges situation, så de evt. kommer tættere på arbejdsmarkedet. Ved at anvende denne metode opnår jeg en bredere viden om flygtninges oplevelser og erfaringer (29) (p.19). Kvale beskriver det kvalitative interview som: *“et interview, der har til formål, at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på, at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener”* (29) (ibid.). Empirien indsamlet i afhandlingen består af fire interviews, fra informanter der alle er flygtet fra den igangværende krig i Syrien.

Jeg indledte processen med, at afholde et eksplorativt interview med alle fire informanter, eftersom mit kendskab til dem og deres situation var mangelfuld (31). Indledende beskrev jeg mig selv og hvad formålet med vores samtale var, hvorefter de fik mulighed for, at stille mig spørgsmål. Intentionen med dette var, at indkredse min informationssøgning således, at være udforskende og opdagende på området, så jeg kunne komme tættere på, at besvare problemformuleringen (31) (ibid.). Derudover er der bedre mulighed for uddybelse af svar, samt hvis der skulle opstå noget afklarende ved eventuelle misforståelser (32) (p.32). Helt konkret, så blev temaerne fra spørgeguiden præsenteret, således informanterne var helt indforstået med formålet og omdrejningspunktet, hvorpå sandsynligheden for misforståelser omkring indhold blev minimeret. Efter det eksplorative interview blev deltagerne atter kontaktet med henblik på afholdelse af det egentlige interview.

Det kvalitative interview vil typisk være *halvstrukturerede/semistrukturerede* eller *ustrukturerede interview* (27) (p.45). Hovedreglen i det ustrukturerede interview er, at interviewet er en almindelig samtale uden planlagte spørgsmål (27) (ibid.). Da jeg har et formål, jeg ønsker at besvare, er jeg nødsaget til, at anvende det semi-strukturerede interview, da den både læner sig op af en åben hverdagssamtale men forsøger at styre samtalen hen imod særlige emner og temaer (24) (p.49).

Forinden interviewsessionerne havde jeg forberedt en række spørgsmål, da blev tematiseret (se bilag 1 for interviewguide) Disse temaer hjalp mig med, at holde fokus på det overordnede formål under interviewene, såfremt informanterne ikke kommer ind på disse. Fremgangsmåden var dermed delvis struktureret hvilket betyder, at man ikke kun er bundet til de forberedte spørgsmål, men sagtens kan bevæge sig væk fra det forberedte og stille spørgsmål, som blev aktuelle i interviewsituationen. Ligeledes at bede om uddybelse af fortællinger undervejs i interviewet. Det kan være i tilfælde af, at informanten nævner nogle uforudsete emner eller oplysninger (27) (p.45). I samtlige af de udførte interviews i afhandlingen, dukkede der både uforberedte spørgsmål op og uddybelser. Foruden at det gav en mere naturlig samtale mellem mig og informanten, så var det med til at give nyt input til de erfaringer de berettede og uddybede overfor mig.

Spørgeguide og spørgsmålstyper

Samtlige interviews i denne afhandling er udført som dybdegående interviews, hvor interaktionen med informanten har været af en varighed på ca. 90 min. (33) (p.145). Spørgsmålene der udgør interviewguiden er udarbejdet ved, at være åbne i deres struktur, for at facilitere til en mere åben og nuanceret beretning fra informanterne selv (29) (p.62). Egne fordomme og forforståelse af deres situation blev diskuteret med studiekammerater og docenten Jeanette Præstegaard for netop, at tage højde for disse i udarbejdelsen af spørgsmålene (29) (p.63). Interviewguiden er forsøgt valideret, af selvsamme for, at sikre spørgsmålene fremstilles med den oprindelige mening. Med andre ord, så informanterne forstår spørgsmålene, som jeg forstår dem da jeg lavede dem. Processen medførte at visse spørgsmål blev ændret, eks. blev spørgsmålet "*hvordan oplever du hjælp fra systemet*" åbnet op og ændret til "*oplever du at få hjælp fra systemet*". Et eksempel på, at jeg tog højde for min forforståelse var da jeg ændrede spørgsmålet "*hvilke barriere oplever du ved at få et arbejde i Danmark*", til "*er det svært at få arbejde i Danmark*" idet, at det nye spørgsmål giver mulighed for, at det både kan og ikke kan være svært at få arbejde samtidig med, at jeg lægger min forforståelse om, at denne gruppering netop er overrepræsenteret i ledighedsstatistikkerne væk.

Interviewguiden er opdelt i fem overordnede temaer, som igen består af subtemaer. Herunder er der udarbejdet interviewspørgsmål som er nemme og lettilgængelige for informanterne (24) (p.186). Til trods for, at mit arbejde med problemformulering har været dynamisk under hele projektperioden, har den i sin grundessens fungeret som et kompas, der har guidet mig både i henhold til metode såvel som bearbejdning af empiri. Ligesådan har problemformuleringen været med til, at jeg kunne udarbejde en række spørgsmål der rettede sig hen imod projektets formål (se bilag 1 for interviewguide). Denne fokuseret åbne strukturering gjorde ligeledes, at den senere analytiske strukturering mere håndterligere (29) (p.134). Spørgsmålene der blev formuleret har været frie for akademisk sprog og formuleret så de var nemme at forstå, eftersom alle informanterne havde begrænsede dansk kundskaber. Spørgsmålene var korte for, at motivere informanternes til at tale om deres oplevelser og følelser, samtidig med, at det stadig fastholdte det overordnede fokus (29) (ibid.). Dette er gjort da ønsket har været, at opnå fyldestgørende og righoldig beskrivelser af det sagte (29) (p.135). Derudover blev alle temaer indledt med et *indledende spørgsmål*, eks. “*Kan du fortælle, hvad der er vigtigt i dit arbejde?*” Åbningsspørgsmål giver informanterne rig mulighed for, at fortælle og beskrive hvad de oplever som værende relevant (24) (p.190).

I dette projekt, lagde informanterne en del vægt på, at fortælle om vigtigheden i, at have et arbejde. Dette blev fulgt op med et *opfølgende spørgsmål*, “*hvorfor er det vigtigt for dig at have et arbejde?*” Ved at spørge direkte ind til det der lige er blevet sagt, vises en nysgerrighed og lægger op til en fortsættelse og yderligere uddybelse (24) (ibid.). Opfølgende spørgsmål har ligeledes hjulpet med, at bede om uddybelser af nogle aspekter, som jeg ikke havde tænkt over inden interviewet.

Under interviewene blev der også adskillige gange brugt *sonderende spørgsmål*, “*Vil du ikke fortælle lidt mere om det?*” Enkelte steder var informanterne kortfattede i deres svar, hvorefter jeg var nødt til følge op på svaret ved, at bede om en uddybelse eller eksempler (24) (ibid.).

Der er også blevet anvendt *specificerende spørgsmål*, eks. “*Hvad gør det ved dig?*”. Når der blev udtrykt en frustration omkring systemet eller deres generelle situation, var disse spørgsmål gode at anvende, da jeg fik mere præcise og uddybende beskrivelser (24) (ibid.).

I rimelig grad anvendte jeg også *fortolkende spørgsmål*, “*Så du mener eller synes, at...*” Når informanterne udtalte sig om noget, blev svaret omformuleret til et spørgsmål for, at sikre at jeg havde forstået svaret på den rette måde (24) (p.191).

Undervejs i interviewene var det nødvendigt med *tavshed* til, at fremme og katalyserer interviewene. Ved at tillade pauser og ikke konstant fokusere på at stille det næste spørgsmål, gav det plads til at informanterne kunne reflektere over deres svar og selv bryde tavsheden med nyttig information. Tavsheden var med til, at lette interviewsituationen og gjorde, at det ikke gav en følelse af, at være et krydsforhør (24) (ibid.). Særligt, når informanterne fortalte om ting der frembragte stærke følelser, eks. deres flugt til Danmark eller deres forsøg på at indfinde sig i det danske system, benyttede jeg tavshed, da det gav deres fortællinger en autenticitet pga. den gode tid der var til, at de kunne beskrive deres oplevelser.

Aktiv lytning har også været en væsentlig del af spørgeteknikken, hvor jeg lyttede til informanterne og anerkendte det de sagde med svar som eksempelvis “*okay, eller ja*” (24) (p.193). Dette var med til, at de følte sig trygge ved, at åbne op og fortælle om sine oplevelser.

Udvælgelse af informanter

De inkluderede informanter var, som tidl. omtalt alle er fra Syrien og som af forskellige årsager med forskellige formål, havde flygtet til Danmark i håb om bedre livsvilkår. Tabel 1, skitserer deskriptive data af informanterne.

Tabel 1 – Description af informanterne

Navn	Alder	Opholdstid i Danmark	Skolegang	Erhvervs erfaring	Civilstand/børn
Louay	34 år	6 år	9 år	Fabriksarbejder – bearbejdning af plastik	Samlever. 1 barn på 3 måneder
Gabriel	34 år	5 år	16 år	Universitetsuddannet indenfor fransk og litteratur. Sort arbejde med undervisning i fransk	Gift. 1 barn på 15 måneder
Fatima	32 år	4 år, 7 måneder	10 år	Frisør, med egen salon, de sidste 13 år	Gift. 3 børn
Esra	33 år	5 år	6 år	Ingen. Husmor i Syrien	Gift. 5 børn ml. 3-14 år

Tabel 1: Deskriptive data af informanterne for hhv. alder, opholdstid i DK, skolegang, erhvervs erfaring samt civilstand. Alle navnene er fiktive og informanterne er dermed anonymiseret.

For at belyse afhandlingens problemfelt bedst muligt, har jeg forinden udvælgelse af informanterne gjort mig særlige overvejelser om inklusionskriterierne. Det var vigtigt for mig, at en relativ bred vifte af flygtninge på hhv. baggrund, erhvervs erfaring og køn blev repræsenteret. Dvs. at hemmegåede såvel som folk med en længerevarende uddannelse blev repræsenteret, idet jeg ønsker

at finde ud af hvorvidt nogle af disse faktorer har betydning for deres møde med det danske samfund. Ift. deres opholdstid i Danmark, har det været et særligt fokus, at inkludere flygtninge, som har været her i relativt få år, da man mangler viden om netop dem, og deres integrations- og arbejdsmarkedssituation. Ligeledes ønskede jeg ikke, at inkludere en alt for ung målgruppe, da fortællinger om erfaringer, men også ressourcer var en vigtig brik i, at kunne give noget substans i besvarelsen af problemformuleringen.

Kontakten til informanterne er foregået via fagpersoner, der til dagligt arbejder med denne målgruppe. Alle informanterne er udvalgt på baggrund af et kvalificeret skøn, også kaldet *den skønsmæssige udvælgelse* (32) (p.86). Derudover er alle informanterne udvalgt ud fra en ikke-tilfældig udvælgelse, eftersom der er anvendt *den slumpmæssige udvælgelse*. Dette er gjort, da der på forhånd er blevet udvalgt bestemte kategorier af informanter (32) (ibid.). For at sikre informanterne indfrie mine inklusionskriterier afholdte jeg en session med præinterview, hvor jeg kunne møde informanterne. Som fremstillet i *Tabel 1*, er informanternes aldersspredning ret snæver (32-34 år) og de stammer alle fra Syrien. Hvad angår informanternes erhvervs erfaring er spredningen noget større. De rapporterede alt fra ingen til selvstændig virksomhed, hvilket er særligt interessant at forholde op imod deres oplevelser med deres møde med systemet. Alle informanterne har desuden små børn og ægtefæller/kæreste.

Beskrivelse af informanter

I dette afsnit vil jeg give en mere uddybende beskrivelse af hver enkel informanterne, da det giver et generelt overblik over informanterne og deres vej til Danmark. Samtidig med dette giver det læseren en forudsætning for, at bedre forstå informanternes svar og fortællinger fra interviewene. Disse vil udelukkende tage udgangspunkt i oplysninger, som informanterne selv har bidraget med under interviewene. Generelt tegnede der sig en tendens til, at informanterne ikke kunne huske den konkrete varigheden af deres ophold i forskellige lande. Det var mit indtryk, at dette formentlig var noget de ikke havde lyst til, at uddybe da de fortalte om ekstremt dårlige forhold. Derudover nævnte de alle selv i de indledende samtaler alle sammen, at deres hukommelse var svækket.

Informanternes rigtige navne er blevet erstattet af fiktive, samt bopælssted er ikke præciseret nærmere end til regioner. Dette for at sikre en anonymisering af alle deltagere.

Louay er en 34-årig mand, som oprindeligt kommer fra Aleppo, Syrien. Han flygtede alene til Danmark for seks år siden grundet krig i Syrien. Havde han ikke draget på flugt, ville han være nødsaget til, at værne pligt i det Syriske militær. Dette havde han imidlertid intet ønske om, og ville

være fængslet, såfremt han var blevet i landet. Louay er kommet illegalt til Danmark, med hjælp fra en menneskesmugler, som han betalte for, at få ham hertil. Han startede med at flygte på gåben til Tyrkiet, hvor han derefter sejlede til Grækenland. Louay husker ikke varigheden af hans ophold i Tyrkiet når jeg spørger ind til dette. I Grækenland opholder han sig i fire-fem dage grundet ventetiden på udarbejdelsen af det ulovlige pas, hvorefter kan flyver til Tyskland. Fra Tyskland tog han toget til Danmark. Årsagen til, at Louay havde Danmark, som primær destination var pga. fortællinger om gunstige forhold og mulighed for at arbejde og dermed skabe en bedre fremtid for sig selv og sin familie. Louay startede sit ophold i Danmark på et asylcenter nær Køge, hvor han boede i fire måneder. Han har ikke familie i Danmark, men han har en storebror som ligeledes er flygtede til Sverige. Louay bor på nuværende tidspunkt sammen med sin kæreste og deres nyfødte søn i region Syd- og Vestsjælland. Tilbage i Syrien, har Louay beskæftigede sig med produktion af plastik igennem syv år. I Danmark har Louay været i praktik indenfor rengøring, som ikke har fungeret optimalt for ham da, han havde en dårlig kemi med chefen, som beskyldte ham for druk på arbejde og manglende fremmøde. Han har herefter selv fundet rengøringsarbejde, hvor han brugte den erfaring han havde fået igennem praktikken, og var i gang med dette i et år, før han besluttede sig for, at tage voksenuddannelse på VUC med fagene dansk, matematik og engelsk i håb om, at kunne blive elektriker en dag. Louay har ikke færdiggjort sprogskolen, da der var uoverensstemmelser mellem ham og hans sagsbehandler. Uoverensstemmelserne med sagsbehandleren gik på, at Louay oplevede misforståelser grundet sprogbarriere, samt at han ikke ønskede at tage virksomhedspraktik, da han anså det for værende gratis arbejdskraft. I dag har Louay slet ikke kontakt med det offentlige system og ønsker det heller ikke, grundet de tidligere omtalte udfordringer der har været med dem. Hans indkomst består derfor af SU samt et SU-lån han har optaget.

Gabriel er en 34-årig mand, som oprindeligt kommer fra Aleppo, Syrien. Han flygtede alene til Danmark for fem år siden grundet krig. Ligesom Louay skulle han værne sin pligt i militæret i Syrien da han ligeledes ikke ønskede dette var alternativet enten flugt eller fængsel. Gabriel havde også problemer med den Syriske regering grundet hans nationalitet som kurder og hans fars konflikter med dem. Dette medførte til, at de udøvet vold på ham. Det vides ikke hvorfor Gabriel havde problemer grundet fars konflikter, men jeg har en formodning om, at det handlede om politiske forhold. Gabriel er ligeledes ankommet illegalt til Danmark, ved hjælp af en menneskesmugler. Han flygtede i starten til Frankrig hvor han opholdte sig i to måneder. Derefter drog han videre til Schweiz hvor han var i et år. Han havde ikke et ønske om at opholde sig i de to

lande, hvorfor han brugte dem som springbræt til, at komme til Danmark. Da Gabriel kom til Danmark, startede han sit ophold i Sandholmløjren, hvor han opholdte sig i ca. seks måneder. Efterfølgende fik han bopæl i region Syd- og Vestsjælland. Her startede han relativt hurtigt i sprogskole. Det var svært for ham, at passe skolen, da han også arbejdede ved siden af på en cafe, som han prioriterede højt. Gabriel har tidligere været i løntilskud som opvasker i et år, hvor han efterfølgende også bliver hjælpekok der. Derudover har han arbejdet i caféer som tjener og varetaget rengøringsjobs. Han har ikke været tilfreds med disse, da han udelukkende har haft et ønske om, at kunne fortsætte sin universitetsuddannelse i Fransk i Danmark.

Gabriel bor i dag sammen med sin bror, svigerinde, forældre og sin ægtefælle og søn på 15 måneder i en tre værelses lejlighed. Han blev familiesammenført med sin kone for to år siden. Gabriels kone modtager ikke nogen form for ydelser, da hun grundet sprogbarriere er blevet misforstået af jobcenteret. Jobcenteret har fået et indtryk af, at hun ikke ønsker at arbejde, men ifølge Gabriel er dette ikke tilfældet. Hun er derfor ikke berettiget til kontanthjælp. Gabriel har valgt at påbegynde VUC i håb om, at kunne bruge sin uddannelse en dag. Hans og familiens indkomst består derfor af SU samt et SU-lån han har optaget. Yderligere modtager hans far pension og moren kontanthjælp. De hjælper derfor meget hinanden. Tilbage i Syrien, har Gabriel taget en universitetsuddannelse på fire år i fransk og litteratur, men han har ikke formået at bruge sin uddannelse grundet de tidligere omtalte konflikter med regeringen. Han har derfor levet af, at give private lektioner i Fransk.

Fatima er 32 år og kommer ligeledes fra Aleppo, Syrien. Hun flygtede til Danmark for fire år siden med sin ægtefælle og to små børn. Ligesom Louay, flygtede hun først til Tyrkiet, hvor hun opholdte sig i nogle mdr. Efter Tyrkiet drog Fatima sammen med sin familie videre mod et land, som Fatima ikke kan huske hvad var. Fatima og hendes familie fik ligeledes hjælp af en menneskesmugler til, at flygte illegalt. De fik et nyt pas, som de gav det meste af deres opsparing væk for. Hun oplyser, at hun ikke var velvidende om, hvilket land de ville ende i da de flygtede, men stolede på menneskesmugleren ville sørge for at bringe dem et sikkert sted hvor de vil kunne opnå en god tilværelse. Deres eneste ønske var, at komme til Europa. Fatima og hendes familie endte på asylcenteret i Sandholmløjren, hvor de efterfølgende fik bopæl i region Syd- og Vestsjælland. Efter ankomsten til Danmark, fødte Fatima endnu et barn. Hun har ikke noget familie i Danmark udover sin mand og børn. Hendes forældre bor fortsat i Syrien, men har søskende både i Tyskland og Tyrkiet. Hun har endnu ikke færdiggjort sprogskolen grundet graviditet og efterfølgende barsel, men forventer at afslutte sprogskoleforløbet i november 2017. Tilbage i Syrien arbejdede Fatima som frisør i egen salon igennem 13 år, med ansatte under sig. Dette gjorde hun helt frem til, at krigen

brød ud. Hun har et stort ønske om, at gøre brug af sine erhvervs erfaringer i Danmark, hvorfor hun også adskillige gange har været i praktik i frisørsaloner. Dette har dog ikke været længe, eftersom hun oplevede racisme og følte sig udnyttet grundet lav eller ingen indkomst for sit arbejde. Fatima modtager ikke nogen form for indkomst i dag, grundet hendes ægtefælles indtægt. Ægtefællen arbejder som autosædemager, som han også beskæftigede sig med i Syrien igennem mange år. Hun ønsker ikke at arbejde med rengøring og plejehjem, som hun tidligere har været sendt ud til at jobcenteret hun er tilknyttet, hvorfor hendes samarbejde med det offentlige er stoppet, da de ikke kan tilbyde hende andet. Fatima søger fortsat elevplads som frisør, men har endnu ikke været i stand til, at finde noget.

Esra er 33 år gammel og kommer fra Aleppo, Syrien. Hun flygtede til Danmark sammen med sine fire børn for fem år siden. Hendes ægtefælle var flygtet i forvejen grundet krig, hvorefter de blev familiesammenført. Esra mellemlandet i Tyrkiet hvor hun opholdte sig i to dage, inden hun fløj videre til Danmark, ved hjælp af sin ægtefælles bror. Han sørgede for alt det praktiske papirarbejde og sørgede for tilladelse var i orden til, at de kunne rejse. Det er uvist hvorvidt Esra kom illegalt til Danmark, med hjælp fra en menneskesmugler, da hun ikke uddyber dette når hun bliver spurgt. Min formodning er, at dette var tilfældet, da hun udtaler, at de skulle give penge til én for, at kunne komme afsted hurtigst muligt. Da Esra kom til Danmark, bosatte hun sig i et boligkvarter i en by i region Syd- og Vestsjælland, hvor hendes ægtefælle i forvejen boede og fortsat har et rengøringsarbejde. De har efterfølgende fået endnu et barn. Esra har en søster i Danmark, som også er familiesammenført. Derudover har hun søskende, én moster og onkel i Sverige. Hendes mor og resten af søskendeflokken bor fortsat i Syrien, og hun har derfor ikke set dem i fem år. Tilbage i Syrien har Esra været hjemmegående og besidder derfor ingen erhvervs erfaring. Hun kommer fra en familie på ti børn, hvor familien levede af deres landbrug. Efter farens død var der ikke mulighed for, at Esra uddannede sig, så hun endte med kun at gennemføre seks skoleår i folkeskolen. Da hun blev 18, giftede hun sig og flyttede ind til Aleppo, hvor hun var husmor og manden var skrædder igennem 10 år. Fatima fortæller, at hun og hendes mand havde et godt liv i Syrien, indtil krigen brød ud. I Danmark har Esra tidligere været i praktik i sin datters børnehaven som køkkenassistent, hvor hun var i ni måneder, to gange ugentligt. Samtidig med dette gik hun i sprogskole tre dage ugentligt. Hun har efterfølgende fået tilbudt løntilskud samme sted, hvor hun er i dag. Dette er hun meget glad for, da hun førhen ikke havde en indkomst grundet ægtefællens indtægt.

Afvikling af interviews/rammerne omkring interviewsituation

Ifølge Kvale, anses de første minutter af et interview for værende afgørende, idet man danner en relation til informanten. En klar forståelse af interviewerens og deres formål er vigtig, før informanten åbner op for sine oplevelser og følelser (24) (p.183).

Eftersom jeg selv er flygtning fra det tidligere Jugoslavien og havde oplyst informanterne om dette, havde jeg et indtryk af, at det gjorde det lettere for dem, at tale mere åbent og frit uden de store hæmninger. Formentlig fordi de kunne relatere sig til mig og jeg kunne relatere mig til dem. Jeg har dog efterfølgende reflekteret over, hvorvidt det har haft indvirkning på informanternes svar ift. min rolle som interviewer. En mulig virkning kunne være, at de ønskede, at indfri nogle forventninger, de måske troede jeg havde, eftersom jeg har været i samme situation, som dem.

Da temaerne vi skulle berøre var af følsom karakter var det vigtigt for mig, at sørge for en god og afslappende atmosfære. For at kunne berøre evt. følsomme emner og have mulighed for at spørge mere fokuseret og dybdegående til de enkelte beretninger, var det nødvendigt med sådanne rammer. Derfor foregik interviewene også som enkelt interviews frem for fokusgruppe interviews.

Jeg forsøgte at gøre en del ud af, at skabe en god kontakt og kemi, så hver informant følte sig trykke ved mig. Helt konkret startede jeg ud med "*smalltalk*" inden det egentlige interview begyndte, eks. om indretning af deres hjem, børn, vejr eller lign. temaer, der var indlysende i situationen. Alle interviewene blev fortaget hjemme hos informanterne, efter deres ønske.

Alle interviews blev indledt med en kort briefing, hvor der endnu en gang blev fortalt om interview forløbet og præsentation af interviewguiden, herunder hvad formålet med interviewet og specialet er. Samtykke blev indsamlet til, at optage interviewet og jeg forklarede, at de ville blive anonymiseret i projektet. Alle informanterne er blevet adspurgt, om de har et fiktivt navn, som de ønsker, at blive refereret som i afhandlingen. De udtrykte alle, at jeg frit kunne referere til dem ved deres rigtige navn. Dette har jeg dog ikke valgt at gøre, idet jeg ikke ønsker de bliver genkendt i henhold til specialets offentliggørelse på studiets hjemmeside mm. Jeg er efterfølgende blevet kontaktet af én af informanterne, som ville sikre sig, at han var anonym, da det kan påvirke ham og hans situation. Inden interviewet og optagelsen startede, blev der spurgt om de havde nogle spørgsmål eller tvivl de ønskede at få svar på. Jeg oplyste ligeledes alle informanterne tidsrammen for det pågældende interview (24) (ibid.). Afslutningsvis blev interviewet fulgt op med en debriefing, hvor der blev spurgt tilføjelser, samt deres generelle oplevelse af interviewets forløb (24) (ibid.). Ofte kan man som informant føle en vis anspændthed efter endt interview, da man har

åbnet op for sine erfaringer, oplevelser og måske også følelser. Her kan det være godt med en debriefing, så anspændtheden mindskes (24) (ibid.). Både under etablering af kontakten, inden og efter interviewet blev informanterne oplyst, at de til enhver tid kan trække sig fra interviewet uden, at være forpligtet til, at redegøre for deres beslutning. De blev spurgt om de havde andet at tilføje, som de mener vi ikke har været inde omkring, samt om de havde spørgsmål eller tvivl, som de ville have afklaret (34) (p.118).

I henhold til interviewet med Fatima og Esra, har de således haft en formodning om, at jeg kunne kigge nærmere på deres sag med min baggrund som socialrådgiver. Dette har været tilfældet på trods af, at jeg igennem kontakten adskillige gange har oplyst, at jeg ikke kan intervenere eller tage stilling til deres konkrete sager. Deres forventninger til mig kan bunde i, at de på forhånd vidste, at jeg er uddannet socialrådgiver og har arbejdet med sager omkring denne målgruppe.

Databearbejdning/transskription

At transskribere et interview betyder, at oversætte fra talesprog til skriftsprog. Det mundtlige interview bliver derfor nedskrevet i tekstform (24) (p.236). Når man har transskriberet et interview, kan det betragtes som grundlæggende empirisk data i ens projekt (24) (p.235). Formålet med, at transskribere har også været, at gøre empirien lettere tilgængelig for analysering, idet mængden af data ellers kan være overvældende, at sortere i (24) (p.239).

For at kunne transskribere alle fire interviews har det været en forudsætning, at få tilladelse til at optage dem (24) (p.238). Med informanternes samtykke blev der optaget med en mobiltelefon. Ulempen ved kun at lydoptage har været, at informanternes kropssprog, udtryk og gestus principielt går tabt (24) (p.236). I transskriptionerne er det derfor forsøgt, at lave ordrette beskrivelser for, at øge detaljeringsgraden i forsøg på at gøre transskriptionerne så tæt på den virkelige situation. Eksempelvis når der blev grint, sukket mm. fremgår der i transskriptionerne (*griner*). Dette giver også en klart bedre forudsætning for, at kunne forstå betydningen af informanternes beretninger i en samlet kontekst. Jeg er dog opmærksom på, at der altid vil gå nuancer tabt når man går fra tale, til skrift.

Fordelen ved at optage lyd under en interviewsituation er, at man i tilstrækkelig grad kan koncentrere sig om interviewet (24) (p.237), og være nærværende i situationen. Denne opsætning formoder jeg har bidraget til, at informanterne har kunne udfolde deres beretninger, og følt sig hørt. Jeg har derfor kunne deltage aktivt, stille uddybende spørgsmål, været lyttende og udvist interesse.

At skrive samtidig kan virke forstyrrende for informanten, som forsøger at svare på de stillede spørgsmål, der i forvejen kan være svære at koncentrere sig om, at forstå rigtigt (24) (ibid.).

Endvidere er den åbenlyse fordel, at jeg i den efterfølgende analyse har kunne ”gå tilbage” i situationen og lytte til ”måden” tingene blev sagt på for evt. afklaringer. Desuden har det været nødvendigt for mig, at benytte mig af lydoptagelser eftersom jeg har været alene om at interviewe.

Transskriberingen er foretaget af mig selv for, at sikre alle detaljerne i interviewene. Da jeg selv har fuldført interviewene ville jeg under transskriptionen have nemmere ved, at have de emotionelle og sociale aspekter af interviewsituationen med, som kan hjælpe mig med, at udarbejde analysen (24) (p.339).

Alle interviews er blevet transskriberet fuldt ud (herunder øh, øhm osv.), da der har været interesse i, at hindre datatab og gøre analyseprocessen lettere tilgængelig. Derudover giver det en kvalitetssikring af analysen. I tilfælde af, at informanterne har sagt noget utydeligt er det blevet erstattet med (#), da jeg ville undgå et ugyldigt svar ved, at gætte på hvad der blev sagt.

Informanternes korte pauser er erstattet med (...), lange pause (...)(...), afbrydelse (---). Grammatiske fejl og ordstilling er ikke ændret i transskriptionerne, dog er dette ændret til korrekt ordstilling i de anvendte citater, netop for at gøre teksten læsevenligt og flydende, uden at det har betydning for det sagte.

Analysestrategi og kodning

Efter transskriberingen af alle interviews blev disse gennemlæst og atter lyttet til såfremt det var nødvendigt med afklaringer for, at få et helhedsindtryk. En åben kodning blev i denne sammenhæng foretaget, idet jeg først kategoriserede data med nøgleord. Dernæst blev de forskellige nøgleord konnekteret til de pågældende undertemaer (*hhv. krænkelser, manglende social anerkendelse, stigmatiserings betydning for flygtninge, at blive sat i kategori*) der udgør delafsnittene i afhandlingens analyse. De fire undertemaer er senere blevet knyttet til to bredere begreber, som også udgør overskriften i delanalyse 1 ”Mødet med samfundet” og delanalyse 2 ”Interaktionen med samfundet”. Idet jeg ikke har konstrueret nye teorier på baggrund af empirien eller udvalgt temaer der passede på teorier, anvendte jeg dermed et kompromis mellem disse to. Temaerne er dels opstået på baggrund af empirien og dels på baggrund af problemformuleringens fokusområde. Empirien har dermed overvejende været styrende for, valget af Honneths anerkendelsesteori og Goffmans teori om stigmatisering, der anvendes i analysen som primære teorier. Teorierne blev

valgt ud fra, hvorvidt de kan bidrage til, at forstå empirien bedre og skabe en dybere forståelse for, besvarelsen af problemformuleringen (32) (p.116).

Denne empiristyrede tilgang er inspireret af en induktiv proces (35) (p.111). Valget på netop denne fremgangsmåde skyldes, at jeg ikke ønsker at finde et bestemt svar, men er interesseret i informanternes egne oplevelser. Endnu et eksempel på, at jeg har haft en induktiv tilgang er, at de oprindelige temaer opstillet i interviewguiden ikke fremgår, som styrende i analysen, idet interviewguiden er udarbejdet fra min forforståelse om målgruppen (35) (ibid.).

Efterfølgende blev transskriptionerne farvekodet ud fra fundne temaer (32) (p.116). Jeg vil i henhold til mit videnskabsteoretiske ståsted koble udvalgte teorier til informanternes udtalelser. Dette gøres således, at jeg anvender et citat, hvor jeg derefter analyserer citatet ved hjælp af teori. Dette vil skabe bedre indsigt af flygtningses egne erfaringer samt oplevelser. Udvælgelsen af citater kan siges at være af deduktiv karakter, idet de tidligere udvalgte temaer dermed er styrende for hvilke citater/udsnit af transskriberingen der medtages til, at underbygge mine fund (35) (p.74).

Samlet set har der dermed været en vekselvirkning mellem en induktiv (empiristyrede i udvælgelsen af temaer) og deduktiv (temastyrende i udvælgelsen af citater) tilgang i min analyseringsproces.

Analysen er delt i to dele. Første delanalyse vil omhandle, systemets betydning for, at flygtninge fra ikke-vestlige lande kan opnå en positiv tilknytning til arbejdsmarkedet. For at kunne gøre det, vil der på det analytiske niveau anvendes Honneths anerkendelsesteori samt krænkelssesfærene. Anden delanalyse vil have fokus på, flygtningses interaktion med systemet og samfundet, med afsæt i kategoriseringer, samt stigmatiseringens rolle og betydning. Der vil desuden anvendes medborgerskabsprincippet, samt Ejrnæs' netværksteori, som også er anvendt i kapitel 2. Til slut i analysen vil der være en opsamling på, hvad jeg er kommet frem til.

Etiske overvejelser

Det har under hele forløbet været formålet, at have en grundig planlægning af interviewenes faser, så man kunne undgå etiske dilemmaer (24) (p. 107). Under Kvaales syv forskningsfaser indgår overvejelser omkring etik løbende i relation til, *informeret samtykke*, *fortrolighed* og *konsekvenser af at deltage i forskningsprojekt* (24) (p.113).

Under *design* (24) (ibid.) er der også anvendt *informeret samtykke* (24) (p.116) samt *fortrolighed* (24) (p.117), hvor jeg under etablering af kontakten har informeret informanterne om projektets

formål ved, at have fremsendt projektbeskrivelse inden de bekræftede sin deltagelse (24) (p.107). Efterfølgende blev informanterne oplyst, at de vil være anonyme igennem hele projektet og yderligere blev der indhentede samtykke til, at kunne optage interviewet med det formål, at kunne transskribere og dernæst anvende relevante citater til analysen for, at sikre større fortrolighed (24) (ibid.). For at sikre fortrolighed er der indgået en aftale med informanterne om, at identiteterne vil blive opdigtet, da jeg/de ikke ønsker, at de kan genkendes i tilfælde af, at specialet bliver offentliggjort (24) (p.117). Ligeledes blev informanterne informeret om, at optagelserne kun vil blive opbevaret hos mig og destrueret efter projektets afslutning (24) (p.246).

Temaer fra interviewguiden er ligeledes set igennem inden interviewene fandt sted, da jeg havde et ønske om, at informanterne havde et indblik i, hvad interviewet ville omhandle. Informanterne er blevet opmærksomme på, at projektet skal kunne offentliggøres hvis nødvendigt (36) (p.116).

Informeret samtykke handler også om, hvor meget information der gives. Fuld information kan hindre informanterne i, at blive misinformeret. Dog er der blevet undladt nogle aspekter ift. at undersøge specialets problemfelt, da der har været ønske om, at informanterne skulle fortælle frit om egne oplevelser samt erfaringer og ikke blive påvirket af vores forforståelse. Endvidere har det muligvis medført, at der er indsamlet bedre empiri med nogle ukendte temaer (24) (p.116-117).

Under *interviewsituation* oplevede jeg, at fremsendelse af interviewguiden inden interviewet ville have været mere hensigtsmæssigt. Adskillige gange under interviewet blev der udvist en fortvivlelse og usikkerhed som medførte til, at informanterne blev stresset over deres manglende svar (24) (p.107). Dette skyldes tildes, at de ikke forstod alle ord/sætninger i spørgeguiden eller også havde de svært ved at forstå sammenhængen i de stillede spørgsmål. Dette medførte også, at interviewguiden udviklede sig fra første til sidste interview, idet jeg forsøgte at formulere endnu kortere og simple sætninger, så spørgsmålene blev forstået rigtigt. Det var ikke muligt for mig, at inddrage en tolk i situationen, hvilket muligvis kunne have minimeret misforståelser ifm. spørgsmål. På den anden side, ville endnu en person i situation kunne have medført mistillid idet rammerne ville signalere noget andet end det der var intentionen.

Samtlige informanter har været relativt let tilgængelige ift. kontakt, planlægning, koordinering af interviewene, samt spørgsmål og tvivl der opstod undervejs. Der har været tiltro fra første kontakt, hvilket har været en fordel, når interviewene skulle afholdes. De snakkede mere åbent, frit og grundet den behagelige stemning var der plads til, at man kunne bruge humor trods hårde beretninger. Eftersom alle fire informanter er blevet interviewet i eget hjem, har de taget imod mig

med åbne arme, hvorfor jeg også har forsøgt at signalerer til almindelig dialog i stedet for, at fremstå som en autoritet.

Under *transskriptionen* er der også anvendt *fortrolighed* (24) (p.118). Det var vigtigt, at transskribere fuldt ud for, at undgå udtalelser blev taget ud af kontekst (24) (p.108). For, at sikre informanternes anonymitet, har jeg selv transskriberet alle interviews, da det giver en større beskyttelse af deres privatliv, eftersom nogle udtalelser har været mere følsomme (24) (p.118). Eks. har en af de fire informanter udtalt sig om, at de kan være nødsaget til, at begå kriminelle handlinger i form af salg af narkotika for, at forsøge deres familier. En anden informant har berettet, at vedkommendes partner har overvejet selvmord op til flere gange, grundet det pres vedkommende føler fra systemet.

For at øge transskriptionernes *reliabilitet* valgte jeg, at lytte til optagelsen af interviewet samtidig med, at jeg læste transskriptionerne. Formålet med dette var, at sikre, at der ikke blev undladt vigtig data og få et helhedsindtryk (24) (p.243). For at fastslå *validiteten* af transskriptionerne, har jeg haft en procedure for transskriptionerne, hvor interviewene blev transskriberet ordret og fuldt ud. Samtidig inddrog jeg pauser, gentagelser, tryk på ord og latter (24) (p.245-246).

Ved udvalgte citater i *analyse* har det været nødvendigt, at kontakte informanterne igen for, at sikre forståelsen og fortolkningen var rigtig af dem. Dermed minimerede jeg risikoen for fejlfortolkninger og misforståelser (24) (p.108). Der har dog ikke været nogle korrektioner fra informanternes side af min forståelse, men proceduren har medført en kvalitetssikring.

Under *verifikation* har det været mit ansvar, at oplyse en korrekt viden, som der er blevet opnået (24) (ibid.). Jeg har valgt at stole på, at informanternes viden er den sande viden. Dog har jeg inden interviewene forberedt mig ift. emnet, som har medvirket til, at der kunne stilles uddybende og kritiske spørgsmål til deres udtalelser, da det kan give større mulighed for, at man får en korrekt viden (24) (ibid.).

Under den sidste fase *rapportering* har der været fokus på, at anonymisere informanternes identitet. Anonymisering har haft en positiv virkning, da informanterne har kunne tale frit uden, at tænke over konsekvenserne som det kunne medfølge (24) (ibid.). Et eksempel kunne være ift. en konkret sagsbehandler i jobcenteret, som Gabriel og Louay har haft udfordringer med. Ifølge dem, er denne sagsbehandler årsagen til, at tingene ikke er gået som de skal.

Kvales etiske retning *konsekvenser af at deltage* er der reflekteret nøje over eftersom, et kvalitativt interview kan påføre informanterne en mulig skade, men samtidig have fordele for deres deltagelse i interviewet. Jeg har tilstræbt mig på, at neddæmpe faren for, at påføre informanterne skade (24) (p.119). Eftersom der er blevet stillet kritiske spørgsmål undervejs i interviewet, kan det have virket forførende for informanterne, at give udtalelser som de senere kan fortryde, at de har givet (24) (p.119). Af denne grund har jeg været opmærksom på, at mærke efter hvorvidt informanterne stadig ønskede at deltage i projektet.

Kapitel 4: Teori

Det følgende afsnit har til formål, udelukkende at redegøre for primære teorier der anvendes i analysen til, at give en større nuancering ift. besvarelsen af problemformulering. Dermed sagt vil teorierne også først blive taget i anvendelse under analyse- og diskussionsprocessen ift. den indsamlede empiri.

Der tages udgangspunkt i Axel Honneths anerkendelsesteori, med afsæt i informanternes manglende oplevelse af social anerkendelse, som de har erfaret og oplevet, i henhold til deres tilknytning til arbejdsmarkedet. Herunder vil der ses på, hvorvidt informanterne har følt sig enten anerkendt eller krænket i deres møde med systemet og samfundet. Derudover vil der tages udgangspunkt i Erving Goffmans teori om stigma, med afsæt i informanternes oplevelse af, at være stigmatiseret. Begge teorier vil være med til, at belyse og give en bedre forståelse af hvordan disse processer håndteres og opleves af informanterne, samt hvilken betydning det har for deres livssituation og ikke mindst arbejdsmarkedssituation. De findes begge egnet til at analysere systemet og samfundets indflydelse på, hvorvidt flygtninge kan opnå en vellykket tilknytning til arbejdsmarkedet.

Axel Honneth anerkendelsesteori

Axel Honneth (hhv. Honneth) har sin oprindelse til den kritiske teori, som i sin tid blev grundlagt af Max Horkheimer (37) (p.7). Honneth havde interesse for, at arbejde metodisk, hvorfor han beskæftigede sig med kampen for anerkendelse, under en ny kritisk teori (38) (p.8).

Honneth havde sit afsæt i teori om moralsk motiverede kampe, som drives af individers manglende oplevelse af social anerkendelse (37) (p.25). Ifølge ham var det vigtigt, at anerkendelse af individet skal findes i autonomi samt, at der er fokus på individualiteten, når man beskæftiger sig med mennesker. Dette vil afspejle sig i, hvorvidt man bliver et socialt vellykket individ. Processer som kærlighed, samfundsmoral og ret er vigtige i denne sammenhæng (37) (ibid.). For at få en vellykket identitet skal der være fokus på gensidig anerkendelse, da det har en betydning for, hvorvidt man kan sikre sig, at få et godt liv (38) (p.25).

Honneth sonderer mellem tre former for gensidig anerkendelse, som alle er betydningsfulde ift. hvorvidt man opnår en vellykket identitetsdannelse: *kærlighedsanerkendelse*, *retlige anerkendelse* og *social værdsættelse* (37) (p.26).

Kærlighedsanerkendelse har vægt på menneskelige relationer, som herunder er relationer til få personer. Der er både tale om venskabsforhold men også om familierelationer, som fundere på

følelsesmæssige samt kropslige anerkendelse (37) (ibid.). Denne form har afgørende betydning for individet, da det er herigennem der dannes værdsættelse, fortrolighed med egne ressourcer samt værdier og ikke mindst selvtillid til, at kunne handle på ting. Hvis denne er til stede, har individet lettere ved, at indgå i fællesskaber, herunder samfundet (37) (ibid.). Den **retlige anerkendelse** bygger på, at ret kun er ret, hvis den anerkendes således. Hvis der er mangel på anerkendelse af individets værd samt ret, fra samfundsmæssig perspektiv, har disse ingen formel betydning (37) (ibid.). Det er vigtigt, at der er respekt for individets rettigheder, hvorfor de også skal ligestilles som medlemmer af samfundets retsfællesskab, som alle andre borgere (37) (p.26-27). Hvis individets rettigheder krænkes vil det have en dårlig indflydelse på deres selvværdsfølelse (38) (p.16). Den sidste anerkendelsesform, som bygger på **social værdsættelse** omhandler, individens søgen efter at blive anerkendt, som et unikt individ med unik personlighed (37) (p.27). I takt med en pluralistisk og individualistisk udvikling i samfundet, har det været med til, at der er kommet større behov for den enkelte, at opnå social værdsættelse for ens livsstil og levemåde, men ikke mindst stræben efter prestige (37) (p.27). Anerkendelse af individet opnås gennem relation til fællesskabet i samfundet. Ved at individet deltager aktivt i samfundets fællesskab, kan der opnås anerkendelse, eftersom ens kvaliteter samt evner er med til at bidrage solidarisk for det fælles mål. Hvis individet bliver frataget eller nægtes denne form for anerkendelse, kan det skade ens handlekraftighed (37) (ibid.).

I henhold til anerkendelsesformerne, er det relevant også at kigge på krænkelser, som tit og ofte kan have tilbøjelighed til, at stå i vejen for en gensidig anerkendelse. Det er i dette tilfælde interessant at kigge på, hvad det er der gøre, at flygtninge ikke føler sig forstået, set og hørt i deres møde med systemet. Hvis flygtninge oplever modvilje og ringeagtelse i deres møde med systemet, kan de føle sig mindreværd og dermed mister de viljen til at samarbejde (37) (p.30). Krænkelser kommer til udtryk, når flygtninges forståelse for eget problem og eget perspektiv på situation ikke anerkendes. Ifølge Honneth er anerkendelse en vigtig faktor for menneskelig identitet, da det er med til, at individet danner et positivt selvbillede. Dette kan ikke realiseres, hvis deres personlige egenskaber underkendes. Dermed sagt handler det om, at blive genkendt som det individ man ser sig selv som værende (37) (ibid.). Tit og ofte ses det i mødet med system, at individer føler sig krænket både flere parametre. Ifølge Honneth skelnes der mellem tre krænkelsesformer, som kan have indvirkning på individets identitetsdannelse eller et positivt selvbillede: *kropslig krænkelse, nægtelse af rettigheder og nedværdigelse af livsformer* (37) (p.27).

Kropslig krænkelse handler om de krænkelsesformer som vedrører fysisk overgreb mod kropslig identitet, samt begrænsning af handlefriheden. Der er herunder tale om overfald, tortur eller voldtægt, som påvirker kroppen som helhed og ikke mindst ens selvtillid. Denne form for krænkelse handler ikke om den kropslige smerte overordnet set, men retter sig mere mod, ikke at opnå anerkendelse, som gælder en moralske krænkelse (37) (p.28). En følelse af kropslig krænkelse, vil kunne medføre til, at individet ikke besidder selvtillid samt tillid til omgivelserne. Reaktion på dette vil være social skam (38) (p.16) . **Nægtelse af rettigheder** vedrører individets fratagelse af bestemte rettigheder, som har karakter af et retstab. Et retstab har negativ indvirkning på individets sociale integration (37) (p.28). Når individet bliver frataget sine rettigheder grundet faktorer som køn, alder, etnicitet etc. vil det samtidig have indflydelse på individets selvagtelse, hvor man mister sin status som et ligeværdigt og ligestillet individ, hvorfor man ekskluderes fra offentlige beslutningsprocesser (37) (ibid.). **Nedværdigelse af livsformer**, som er den sidste krænkelsesform består i, individets livsformer samt virkelighedsopfattelser går fra at være uskyldige til, at de stigmatiseres som værende af lavere status fremfor, at anerkende og acceptere denne livsform for værende den rigtige for det enkelte individ (37) (ibid.). Hvis man ikke bliver værdsat for den man er, samt ens livsform ikke bliver anerkendt som værdig, vil individet danne et negativt selvværd, som vil føre til skam, vrede og indignation (37) (ibid.). Alle tre former for krænkelse vil anvendes i projektet, da de i en eller anden grad har været tilstede hos informanterne. For nogen af informanterne har alle tre former for krænkelse været til stede, hvor der hos andre kun har været en eller to former for krænkelse.

Erving Goffman Stigma

Erving Goffman (hhv. Goffman) som var en canadisk-amerikansk sociolog havde en stor interesse for, hvilke krænkelse der var årsagen til det såkaldte "sociale stigmata". Derudover var han optaget af "totale institutioners" indvirkning på menneskers selvværd (39) (p.9). Når man diskutere Goffmans sociologi, vil man bl.a. støde på nogle overordnede sociologiske forhold som bekræftelse, kampen for anerkendelse, ønsket om at blive forstået etc. Samtidig beskriver den de stigmatiserede individers kamp for, at blive anset som normale og ligeværdige på lige fod med sin medborgere i samfundet (39) (p.14). Forhold som gøre sig særligt gældende i stigma er, den sociale interaktion der er mellem den stigmatiserede og den "normale". Stigmatisering kan medvirke til, at give en bedre forståelse for, hvordan stigmatisering dannes, samt belyse hvordan disse påvirker ens selvopfattelse (39) (p.20).

Goffman definerer stigma som værende ”*en egenskab, der er dybt miskrediterende*”, som skal ses i uoverensstemmelse mellem en persons tilsyneladende identitet og faktiske sociale identitet (39) (ibid.). Samfundet er med til, at inddele individet i bestemte kategorier, hvorfor det også er med til, at der defineres og bestemmes hvilke egenskaber der skal betragtes som værende almindelige for hver af kategorierne. Individet der placeres i kategorierne bliver fastlagt af det omkringliggende sociale miljø (39) (p.43). Det er umiddelbart svært, at forudsige noget konkret om mødet med fremmede individer, samt hvilken kategori de er inddelt under. Der vil derfor være tendens til, at kigge på udseende og individers egenskaber (sociale identitet), når man ønsker, at kategorisere individer (39) (p.44). I samspil med andre, vil vi bestræbe os på, at fremstille os selv fra bedst mulig måde, samtidig med, at vi forsøger udvise respekt og forståelse således, at ingen taber ansigt (39) (ibid.). Dette gælder både i sociale interaktion med samfundet, men også i mødet med systemet. Som nævnt fremstår den sociale identitet ved det første møde, hvor der skelnes mellem den tilsyneladende og faktiske sociale identitet. Man skelner mellem disse to ved, at kigge på, hvem man ser ud til at være og/eller burde være, samt hvem man faktisk er (39) (p.20). Ifølge Goffman er den tilsyneladende sociale identitet (virtual social identity) den som af omgivelserne opfattes som forhåndsforestillinger om, hvordan individer burde agere på baggrund af tilhørsforholdet til en bestemt kategori, med miskrediterende egenskaber. Herunder er indstilling, forventninger samt opfattelser, som vi møder den fremmed med, dvs. vores stereotype opfattelser (39) (p.20). Derimod ses den faktiske sociale identitet (actual social identity) som værende den identitet der faktisk fremtræder for os eller viser sig på en bestemt måde ift. ens handling (39) (ibid.). Ifølge Goffman skal stigma bruges, når et individs faktiske sociale identitet adskiller sig fra den tilsyneladende sociale identitet. Dette betyder, at man så at sige vil falde udenfor de forventninger der bliver stillet til en, som vises at være en anden (39) (p.44). Denne sondring mellem, hvad der forventes og det man faktisk oplever er med til, at forhåndskategorisering og de faktiske oplevelser giver mulighed for, at lade sig bekræfte eller afkræfte ift. noget bestemt. Dette viser netop, at stereotype opfattelser om et individ tager afsæt i et relationelt forhold mellem individer.

Man kan sige, at Goffman implicit definerer stigma på to uforenelige måder. De er med til, at fremhæve, at stigmaet er et kendetegn eller en adfærd, som anses for generelt nedvurderet i samfundet, men samtidig er det et relationelt forhold. Stigmaet hviler på sin betydning gennem relationerne mellem personer og omgivelserne. Goffman tydeliggør opfattelsen af stigma i de to nedenstående citater:

”Begrebet stigma vil altså her blive anvendt til at betegne en egenskab, der er dybt miskrediterende, men det skal samtidig understreges, at det, der virkelig er brug for, ikke så meget er et sprog, der lægger vægt på egenskaber som et sprog, der fremhæver relationer” (39) (ibid.)

”Et stigma består således i virkeligheden af en speciel slags relation mellem en egenskab og en stereotyp klassificering af mennesker, omend jeg ikke agter at fremhæve det frem over, delvis fordi der findes vigtige egenskaber, der er miskrediterende næsten over alt i vort samfund” (39) (ibid.)

Citaterne viser at begrebet stigma ses som en dybt nedvurderet samt miskrediterende egenskab. Derudover hviler begrebet på en stereotyp klassificering, som han også fremhæver i det andet citat, hvor man oplever mistænkeliggørelse over alt i samfundet. Dette citat anses for værende det mest relevant ift. definition af stigma, når der er ønske om, at undersøge sociale problemer. Citaterne tydeliggør også, at egenskaberne ikke ses som centrale eller statisk kendetegn, men derimod afhænger de af relationerne. Dette fremgår derfor også klart ift. hvordan man kategoriser individers sociale identitet (39) (ibid.).

Goffman beskæftigede sig med tre former for stigma: *Kropslige vederstyggeligheder*, *karaktermæssige fejl* samt den *tribale stigmata* (39) (p.20). Alle tre typer er baseret på ensartet sociologiske mekanik, som har det til fælles, at de tiltrækker sig opmærksom fra omkringliggende omgivelser. Dette gøre, at der opstår social afvisning af de stigmatiserede, hvorfor de ikke opnår anerkendelse af deres egenskaber (39) (p.21). ***Kropslige vederstyggeligheder*** indebærer nogle fysiske misdannelser man må have, eksempelvis ar på synlige steder. De ***karaktermæssige fejl*** repræsenterer manglende viljestyrke til noget bestemt, eksempelvis arbejdsløshed, sygdom, misbrug etc. Kendetegnet her består i, at være en nedvurderet egenskab, samt at man er en last for samfundet. Den ***tribale stigma*** som kan være religion, nationalitet eller race (39) (p.46). I projektet vil der tages udgangspunkt i både den karaktermæssige men også tribale stigma, da de er relevante ift. projektets informanter.

Overordnet set kan man sige, at med stigmatiserings begrebet følger visse fordomme. Man forsøger i mødet med andre individer, at kategoriser dem ud fra bestemte adfærdsformer og ikke mindst træk. Disse fordomme medfører til, at de unikke egenskaber og kvaliteter som individet besidder, automatisk bliver svækket eller elimineret helt (39) (p.20). Konsekvenser af dette er, at individet ikke opnår en anerkendelse for sine personlige egenskaber. Der forekommer en vis form for diskrimination, hvor den stigmatiserede selv får et statustab og dermed bliver ekskluderet fra den

almindelige respekt som gives til andre individer i samfundet (39) (p.22). Individet kan få en følelse af usikkerhed ift. hvordan man identificeres, samt hvordan der bliver taget imod en (39) (p.55).

Når der tages udgangspunkt i flygtninge specifikt, kan stigmatisering alene opstå på baggrund af individets udseende. Man vil derfor kunne blive stigmatiseret ift. ens øjne, hår og hudfarve og dermed bliver anset som kategorimedlem, eksempelvis individet med arabiskherkomst. Man vil derfor ikke se individet som unikt. Risikoen for, at blive set som værende anerledes og dermed have et stigma på sig er meget stor (40) (p.17). Hvis man bliver stigmatiseret kan der også forekomme ændringer i interaktionen med og sammen med andre individer. Et eksempel kunne være, at man anser individet for værende uden ønske om, at blive selvforsørgende gennem et ordinært arbejde. Udfordringer som, at socialarbejderen kan have svært ved at indgå i dialog med flygtninge vil være til stede (40) (ibid.). Hvis de såkaldte stereotyper bliver associeret til andre rangsystemer vil der være risiko for, at hele grupper bliver stigmatiseret samt diskriminerede. Dette kan typisk forekomme i et samspil mellem professionelle og borgere (40) (ibid.).

Kapitel 5: Analyse

I dette kapitel vil de empiriske fund via den kvalitative interviewundersøgelse analyseres med afsæt i problemformuleringen. Analysen er opdelt i to dele. Første delanalyse vil beskæftige sig med informanternes møde med samfundet og det danske system. Anden delanalyse vil beskæftige sig med den sociale interaktion der er med samfundet og systemet samt det, at blive sat i kategori og stigmatiseret.

Delanalyse 1: Mødet med samfundet

Alle fire informanter har oplevet i en eller anden grad udfordringer med systemet, hvorfor det også har haft betydning for deres tilknytning til arbejdsmarkedet. De har oplevet mangel på anerkendelse i deres møde med både systemet og samfundet. Dette har medført til, at de har fået en følelse af krænkelse på flere parametre.

Manglende social anerkendelse

Ifølge Honneth skal man kigge på de moralsk motiverede kampe, som individet oplever i mangel på social anerkendelse. Man skal derfor i mødet med flygtninge have fokus på, at anerkende individet igennem autonomi, hvor det er i centrum (37) (p.25). Alle fire informanter har i starten af deres ankomst til Danmark oplevet, at få hjælp af systemet, hvor de er blevet anerkendt som et unikt individ. Gabriel beskriver det således:

”Det var dejligt dengang, samfund og sådan. Jeg var glad for at komme her. Men da jeg får min opholdstilladelse, jeg kommer til kommune her det synes jeg ikke.” (Interview: Gabriel)

Gabriel udtaler i citatet, hvordan han havde det godt i Danmark da han kom hertil, på trods af, at han kom alene uden familie. Han har efterfølgende oplevet mange dårlige ting med jobcenteret, særligt med én sagsbehandler. Ifølge ham har der været mange fejl i hans sagsbehandling. Ligeledes ses samme oplevelse hos Louay, som fortæller, hvordan han havde det når han skulle snakke med sin sagsbehandler

” Første år jeg følte det var godt. Det fordi i Syrien vi har ikke sagsbehandler. Men her vi har en sagsbehandler, vi har kommune, man kan snakke med, hvis jeg har problemer.” (Interview: Louay)

Louay udtrykker, at det er godt, at systemet i Danmark er opstillet på sådan en måde, at man har en sagsbehandler, hvis man skulle have behov for det, eftersom system i Syrien ikke fungerer sådan. Man kan opsøge hjælp efter behov. Det giver ham en vis form for tryghed og sikkerhed, at vide der er nogen man kan henvende sig til, eller et sikkerhedsnet om man vil, såfremt man har et behov.

Fatima har ligeledes haft følelsen af, at have fået hjælp og anerkendelse i starten af hendes ophold i Danmark.

”I starten det er meget godt. Bagefter det var ikke så godt. De sagde, velkommen til, du skal gå på sprogscole. De sagde til mig, at de vil finde arbejde til mig og min mand.” (Interview: Fatima)

Fatima havde store forventninger da hun flygtede til Danmark. Hun udtaler, at hun blev lovet et bedre liv, hvor hun skulle være glad og lykkelig og, at hun var sikrede et arbejde. Grundet flygningetilstrømning, var dette ikke aktuelt, hvorfor hun ikke føler hun har fået den hjælp hun burde have. Særligt idet hun aktuelt befinder sig i en situation hvor kontakten til ”systemet” ikke er tilstede og derfor en mulig årsag til følelsen af være overladt til sig selv.

Når man flygter til et fremmede land, kan det hele føles meget overvældende og utrygt. Dette gør sig særligt gældende for de flygtninge, som er nødsaget til, at tage rejsen alene uden ens nære relationer. Kærlighed samt værdsættelse er afgørende forudsætninger for, hvorvidt individet opnår en følelse af selvtillid (37) (p.26). De kvindelige informanter har under deres flugt til Danmark haft deres børn med, hvorimod de mandlige informanter har taget flugten på egen hånd. Uanset deres baggrund eller hvorvidt de har nære relationer i Danmark, har de alle det til fælles, at **kærlighedsanerkendelse** har betydning for dem.

”Det er vigtigt, det er fordi hvis man bor alene hele livet, så bliver man syg. Man bliver også ked af det. Men det er godt man kender nogen familier, og de hjælper hinanden.” (Interview: Louay)

”Ja selvfølgelig, hvis du ikke har venner og familie, det. Ja du bliver ked af det og meget ensom. Det mange timer.” (Interview: Gabriel)

Både Louay og Gabriel udtrykker, at det spiller en stor rolle, hvorvidt man har familierelationer og venskabsrelationer, da det ellers går udover ens helbred og sindstilstand. At have relationer til andre betyder rigtig meget for dem, hvorfor de også er meget optaget af, at forsøge og skabe dem. Louay udtrykker dog også, at hvis hans danskundskaber var bedre, ville det ikke have så stor en betydning for ham, hvorvidt han har familierelationer samt venskabsrelationer. Det væsentligste for ham er, at han ikke er ensom.

”Hvis sproget ikke var så svær, så er det ligemeget. Fordi man kan godt snakke med naboerne og skabe nye venner. Det er fordi sproget her er svært, så man tænker for meget på familien og venner, fra mit land.” (Interview: Louay)

Ifølge Louay er det danske sprog en barriere for, hvorvidt han har en relation til andre mennesker, da de har svært ved, at kommunikere med hinanden. Derudover ses det i citatet, at *social værdsættelse* spiller en vigtig rolle for Louay, da han søger anerkendelse gennem relation til et større fællesskab i samfundet. Ved at Louay deltager aktivt i fællesskabet, har han større mulighed for, at opnå en social anerkendelse da han kan bidrage solidarisk (37) (p.27). Eftersom hans danskkundskaber er minimale, kan det have påvirket ham således, at hans handlekraftighed svækkes. Dette ses ligeledes hos Gabriel.

” Ja, selvfølgelig. Ja, den er vigtigt (at have et netværk). Først du kommer du kan ikke taler dansk, du kan ikke noget om tradition her, hvordan du skal snakke med menneskerne. Ja, at være alene det er svært.” (Interview: Gabriel)

Gabriel udtaler, at sprogkundskaber samt kendskab til dansk tradition har en afgørende betydning for, at interagere med andre mennesker, da man ikke har meget kendskab til etniske danskere og deres baggrund. At have nære relationer er derfor vigtigt, da det kan lette deres aktuelle udfordringer. Udover, at deres minimale danskkundskaber har betydning for deres relation til andre mennesker i samfundet, har det desuden været et gennemgående træk i alle fire interviews, at manglende kompetencer, uddannelse samt erhvervs erfaring har haft direkte indvirkning på deres tilknytning til arbejdsmarkedet.

” jeg arbejdede ikke sidste år i niende klasse fordi mit sprog var ikke så godt. Jeg arbejdede hos tyrker. Tyrker også kun henter flygtninge (ansætter).” (Interview: Gabriel)

Både Gabriel og Esra oplever udfordringer ift. at danne en tilknytning til arbejdsmarkedet. Gabriel fortæller at hans uddannelse fra Syrien ikke er gyldig i Danmark og han har derfor været nødt til, at starte helt forfra i uddannelsessystemet. Derfor er han startet på VUC i 9 klasse for at tage folkeskolens afgangseksamen, så han kan fortsætte en ungdomsuddannelse. Gabriel udtaler, at han samtidig med sin skolegang på VUC ikke har kunne få arbejde hvor som helst, da hans danskkundskaber er minimale. Alligevel, for at forsørge sin familie, har han set sig nødsaget til, at tage arbejde på en tyrkisk ejet restaurant. Det har været svært for Gabriel at acceptere, da han godt vidste, at han ikke ville opkvalificere sin danskkundskab derigennem. Gabriel lagde meget vægt på at fortælle, at alle ansatte var med anden etnisk baggrund end dansk. Dette var han stærkt utilfreds med, da han følte, at det gjorde hans muligheder for at komme ud blandt etniske danskere ringere. Det ses, at Gabriel har små, men stærke netværk. Dette netværk har han brugt som rekrutteringskanal for, at komme ud på arbejdsmarkedet (21) (p.17). Dog ses det i Gabriels tilfælde,

at dette har haft ulemper for hans vedkommende, da hans tidligere arbejdsgiver formentlig har rekrutteret arbejdskraft igennem en anden ansats netværk. Dette har gjort, at alle de ansatte har haft en anden etnisk baggrund end dansk, hvorfor segregering på arbejdsmarkedet fremmes (21) (p.18-19). Af denne grund har Gabriel valgt, at stoppe sit arbejde det pågældende sted. Dette ses således i citatet forneden, hvor han udtaler, at han ikke har problemer med, at finde sig et arbejde. Han vil gerne fokusere på, at tage sig en uddannelse, så hans muligheder for, at arbejde blandt etniske danskere øges. Sammenholdt med hans uddannelsesbaggrund fra Syrien i Fransk (*Se Tabel 1*), udviser Gabriel derfor stor villighed til, at indgå i uddannelsessystemet for, at fremme sine muligheder til, at kunne indgå i samfundet på lige vilkår med etniske danskere. Ifølge en human kapital tilgang, er uddannelse og arbejdserfaring en ressource man får, som man kan tilbyde og dermed få noget tilbage, i form af løn (21) (p.19). Eftersom Gabriel investerer i uddannelse, vil han have nemmere ved, at tilpasse sig arbejdsmarkedets krav. Desuden vil han have nemmere ved, at interagere på arbejdsmarkedet, da hans uddannelsesnivea og sprogkundskaber forbedres, samt at han får mere erhvervs erfaring. Derudover vil han blive et socialt vellykket individ, da **kærlighedsanerkendelsen** får større betydning, da han danner venskabsforhold og dermed få lettere ved, at indgå i fællesskaber (37) (p.26).

” Jeg kan godt finde arbejde. Men jeg siger til dig, jeg vil gerne have en uddannelse, arbejde hos dansker. ” (Interview: Gabriel)

Esra udtrykker, at hendes manglende danskundskaber er en hindring for hendes deltagelse i samfundet og på arbejdsmarkedet.

” Hvis ikke du har danske veninder, du har det svært jo. Man lærer ikke sprog og kultur. Du kan ikke arbejde så godt, for du kan ikke sproget. ” (Interview: Esra)

For Esra er det vigtigt, at danne en relation til etniske danskere, så hun kan komme i beskæftigelse og lære deres kultur at kende. Hun søger derfor **kærlighedsanerkendelse**, hvor hun kan blive værdsat, men også blive mere fortrolig med sine ressourcer og værdier. Det vil gøre, at hun har større selvtillid til, at kunne handle på det, som hun sætter sig for, hvad enten der er tale om arbejdsmarkedet eller sociale kontekster (37) (p.26). Eftersom hun har minimale danskundskaber og mangel på et svagt brobyggende netværk, som er jobrelaterede (21) (p.62), har hun derfor også sværere ved, at blive en del af samfundet og fællesskabet herom (37) (p.27). Esra søger også en form for **social værdsættelse** blandt etniske danskere, hvor hun ønsker at bliver anerkendt for hendes personlighed (37) (ibid.).

” Jeg har tænkt på en dansk veninde, eller dansk familie. Men jeg kan ikke finde. Hvis jeg kan finde, jeg vil. Jeg vil snakke med nogen danskere.” (Interview: Esra)

Som nævnt er det vigtigt for Esra at blive en del af samfundet og fællesskabet, hvorfor **kærlighedsanerkendelse** er vigtig for hende. Det ses ligeledes i ovennævnte citat, at hvis hun bliver anerkendt som et unikt individ gennem en relation i fællesskabet, vil hun kunne deltage aktivt i samfundet, hvor hun får en følelse af, at bidrage solidarisk til noget bestemt (37) (ibid.). Hun udtaler dog også, at det ikke er nemt at danne relation til etniske danskere. Dette kan skyldes, at hun generelt har et meget begrænset netværk og kan derfor ikke trække på nogen for, at komme i kontakt med etniske danskere. Dette kan være med til, at Esras handlekraft bliver svækket, da hun mister troen på, at hun godt kan få en tilknytning til arbejdsmarkedet og derigennem også blive bedre til det danske sprog, men også få relationer.

Esra fortæller om adskillige episoder, hvor hun bl.a. igennem en nabo kom i kontakt med etniske danskere.

”Hun kom hos mig, jeg lavede mad, vi hyggede. En anden gang hun ringede til mig og siger, i skal besøge mig og vi skal hygge os sammen. Vi besøgte hende og pludselig hun har en hund, en stor hund. Jeg er bange for hunde.” (Interview: Esra)

Esra udtrykker, at det har fungeret godt med den danske kvinde hun mødtes med, på trods af de sproglige barriere der er imellem dem. Hun havde en følelse af **kærlighedsanerkendelse**, da hun begyndte og danne venskabsforhold til etniske danskere, som hun havde et ønske om. Det at hendes danske veninde har en hund har været en hindring i deres møde, eftersom hun for det første har en angst for hunde, men hun kan heller ikke forstå tankegangen med, at hunde bor indenfor. Hun fortæller endvidere i interviewet, at kvinden respekteret hendes frygt for hunde, men havde svært ved, at forstå det. Grundet dette ville Esra ikke være til besvær, hvorfor de ikke mødtes efterfølgende. Jeg fortolker det således, at der er opstået kultursammenstød mellem Esra og den danske kvinde. I Esras forestillingsverden anses hunde som værende nogen der beskytter sin ejer, hvorfor den ikke har en særlig rolle eller status i familien. Hvorimod hunde i kvindens livsform formentlig har en betydelig rolle i familien og er en ligeså stor del af familien som resterende gruppemedlemmer. Derudover antager jeg også, at det er svært for Esra, at være i samme rum som hunden, da den anses for værende uren i Islam.

Louay pointerer ligeledes, at sproglige kompetencer betyder rigtig meget, når man skal danne relationer eller eks. skal i beskæftigelse, almindelig praktik etc.

”Man skal snakke godt dansk. Det fordi, der er forskellige betydninger i firmaerne. Eller man skal snakke engelsk.” (Interview: Louay)

Citatet giver et godt eksempel på, at ufaglærte stillinger i dag også kræver særlige kvalifikationer og kompetencer. Ifølge Ejrnæs kræver det en *”større almen human kapital, at blive ansat i de ufaglærte lavtlønsjob og dead end job”* (21) (p.55). Ejrnæs refererer til human kapital tilgang som værende de kundskaber samt erfaringer den enkelte besidder. Ifølge Vibeke Jakobsen (hhv. Jakobsen) har informanterne mangel på den såkaldte landespecifikke humane kapital. Landespecifik human kapital er med til, at øge produktiviteten i det pågældende land, hvor der foretages en investering. Dog har den ringe eller ingen effekt i andre lande ift. produktiviteten. Herunder kan der være tale om sprog, som er nævnt her eller også generel indblik forholdene på arbejdsmarkedet (41) (p.27).

Med citatet foroven menes, at størstedelen af de ufaglærte stillinger har et krav om, at man kan opfylde sproglige og kommunikative kompetencer. Herunder menes eksempelvis, at kunne aflæse manualer og skilte, samtidig med, at man kan interagere med kollegaerne og kunderne på arbejdspladsen (21) (p.55). I Louays tilfælde handler det om, at han har svært ved, at kommunikere med sine kollegaer og aflæse brugsanvisningerne, de gange han har været i praktik. Dette medførte til, at Louay var meget afhængig af kollegaerne, som skulle forklare ham tingene adskillige gange, før han kunne udføre arbejdet. Han udtaler ligeledes, at hvis han sproglig færdigheder var bedre, ville han ikke have problemer med, at løse opgaverne. De begrænset sproglige barriere bliver derfor en forhindring for Louay, at kunne påtage sig en ufaglært stilling. Selvom Louay deltager aktivt både i praktik men også på arbejdsmarkedet, har hans kvaliteter og evner ikke været tilstrækkelige gode. Dette kan være med til, at han ikke har en følelse af, at han bidrager solidarisk for det fælles mål, som arbejdspladsen har. Hvis hans situation ikke forbedres, kan der være risiko for, at han handlekraft svækkes, da han ikke opnår en anerkendelse i relation til arbejdskollegaerne (37) (p.27).

Udover informanternes sproglige barriere, oplever de ligeledes, at deres manglende uddannelse samt erhvervserfaring har negativ indflydelse på deres tilknytning til arbejdsmarkedet og i det hele taget samfundet.

”Her jeg søger arbejde som frisør, men jeg finder ikke. Sagsbehandleren har sagt til mig, går på frisørskole, jeg går der hen. De sagde til mig, find elevplads, så jeg tog til Roskilde, Holbæk, Slagelse, Høng, Gørlev og Jyderup. Jeg finder ikke en elevplads.” (Interview: Fatima)

Fatima har som den eneste, udover Gabriel en uddannelse og dermed erhvervserfaring. Dilemmaerne ligger i, at Fatima er uddannet i Syrien, hvorfor hendes erfaringer ikke kan overføres til arbejdsmarkedet i Danmark, hvor kravet er et længere uddannelsesforløb. Hun oplever derfor, at man forventer elevplads, før hun kan varetage et ordinært frisørarbejde. I henhold til dette, kan der inddrages den landspecifikke humane kapital, da Fatima har mangel på denne, for at kunne varetage en frisørstilling i Danmark (41) (p.27). Af denne grund har hun ikke mulighed for, at overføre sin uddannelse og erfaring til det danske arbejdsmarked. Under interviewet udtrykker Fatima adskillige gange, hvor utilfreds hun er med systemet, samt at hun ikke føler hun får den hjælp hun er berettiget til.

”Nej nej, slet ikke. De hjælper ikke. Jeg bliver sur og stresset. Hvorfor hjælper de ikke. Hvad er deres job?” (Interview: Fatima)

Fatima har svært ved at forstå, at hun ikke uden videre kan blive ansat i en frisørsalon og i det hele taget hvordan systemet er opbygget. Ifølge hende, burde hendes sagsbehandler hjælpe hende med dette, da det er hendes job. Fatima kan grundet dette have en følelse af, at hun ikke opnår en anerkendelse. Hun føler sig ikke set, hørt eller forstået af sin sagsbehandler (37) (p.30). Fatima oplever en modvilje fra sagsbehandleren, hvorfor hun også under interviewet udtrykte, at samarbejdet med sagsbehandleren ikke er eksisterende på nuværende tidspunkt.

Som det ses i beskrivelserne af informanterne i kapitel 3, har de det tilfælles, at de intet eller meget begrænset netværk har i Danmark. Fatima og Louay har kun deres ægtefælle/samlever og børn, mens Gabriel har forældre, søskende, ægtefælle og barn. Esra har derimod ægtefælle og børn og kun en søster i Danmark. De har endvidere få eller ingen venner i Danmark. De venskaber som de sidenhen har etableret er alle af samme etnisk baggrund som dem selv.

”Jeg har ikke danske venner.” (Interview: Gabriel)

Fortæller endvidere:

”En eller to maksimum, de går på universitet, og en har arbejde.” (Interview: Gabriel)

Gabriel udtaler, at han ingen danske venner har. Derimod består hans netværk af begrænset uformelle netværk, som består af de ”stærke netværk” til andre flygtninge. Han fortæller endvidere, at de er gode til at hjælpe hinanden når der er behov for det. Det gælder både arbejde men også helt basale ting, såsom hjælp til lovgivning, lån af penge mm. Ejrnæs betegner disse netværk som værende *”tætte, rutineprægede sociale kontakter til nærmeste familie, venner og slægtninge.”*(21) (p.61).

Louay udtaler ligeledes, at hans netværk består af samme etnicitet som ham selv. Han har dog adskillige gange forsøgt igennem sprogskole, at danne relation til etniske minoriteter, dog uden held. Når man spørger mere ind til det, kan han ikke selv forstå, hvorfor det er så svært, at komme i kontakt med etniske danskere.

”Ja. Lige nu jeg har kun venner som er fra Syrien... Jeg har kendt en, men bagefter vi har ikke talt sammen. Jeg ved ikke hvorfor. Lige pludselig så kontaktede han mig ikke mere.” (Interview: Louay)

Det er dog en undtagelse I Esras tilfælde.

”Ja jeg har venner. Det er forskelligt (kulturmæssigt). De kommer fra Serbien. Andre kommer fra Somalia. Jeg kan godt lide at være venner med mange.” (Interview: Esra)

Esra har som beskrevet i citatet, et bredere socialt netværk, som består af venner på tværs af forskellige etniske baggrund. Hendes netværk består af kvinder, som alle er på offentlig forsørgelse.

Eftersom informanternes erhvervserfaring er meget begrænset eller ikke eksisterende, har det af denne grund også været svært, at opbygge et svagt men brobyggende netværk for dem. Flere af informanterne har ligeledes givet udtryk for, at de holder sig meget til deres familierelationer (herunder ægtefælle og børn), så jeg har en formodning om, at deres svage netværk ligeledes er begrænset.

Social værdsættelse har stor betydning for informanterne, idet det bidrager til et godt liv, således de får et positivt selvbillede og en stærk identitet. Det er derfor vigtigt, at en gensidig anerkendelse er tilgængelig (38) (p.25). Informanterne søger social værdsættelse hos deres naboer og deres omkringliggende omgivelser, da de håber, at kunne danne en positiv relation til dem.

”Med andre naboer kun hej, hej. Hvis man ser hinanden i opgangen eller udenfor eller i kælderen, hvis man vasker tøj, de kun siger hej.” (Interview: Esra)

Esra giver udtryk for, at naboerne er gode til at hilse, måske af ren høflighed, men er ellers meget lukkede. Esra kan mangle anerkendelse af naboerne, da hendes søgen efter interaktion med dem svækkes. Følelsen af, ikke at være en del af fællesskabet bliver derfor tydelig for hende, jo flere gange hun oplever dette (37) (p.26). Esra virker ikke umiddelbart til, at lade sig påvirke af det, eftersom hun vælger at tackle situationen anderledes de efterfølgende gange hun møder sine naboer.

” Så jeg siger en gang, to gange hej. Jeg gik hos hende, jeg siger jeg gerne vil hjælpe. Jeg har hjulpet dem nogen gange hvis jeg ser dem i gangen. ” (Interview: Esra)

Esra udtrykker, at hun har forsøgt at komme i kontakt med naboerne ved at hilse, men eftersom det ikke har ført til mere interaktion mellem dem, beslutter hun sig for, at tilbyde sin hjælp. Jeg tolker hendes handling som værende en måde at vise, at hun er god nok. Dette kan virke særligt vigtigt for Esra at udvise, da hendes naboer måske aldrig før har været i kontakt med flygtninge, hvorfor det ukendte kan virke skræmmende for dem. Under interviewet fortæller Esra også, at hun igennem de andre naboer har fået fortalt, at det boligkvarter har taget imod mange flygtninge den seneste tid. Det kan derfor også virke omvæltende for de øvrige beboer. Esras oplevelser bliver delt af Fatima også.

”Dansker ikke snakker. Kun ”hej, hej. Det er ikke så godt. Jeg håber jeg finder en kvinde, eller venner, så vi kan snakke sammen. Det er svært, for kun mig som siger hej. ” (Interview: Fatima)

Fortæller endvidere:

”Jeg siger værsgo, drikker kaffe, to gange, tre gange. Hun siger nej tak. Så hun bestemmer. Hvad kan jeg gøre. Jeg bliver så ked af det selvfølgelig. Jeg forstår ikke hvorfor. ” (Interview: Fatima)

Fatima påpeger, hvor svært det er for hende, at hun ingen relation har til sine naboer. Hun fortæller, at hun har et ønske om, at få et godt venskab til en kvinde eller flere, som kan lette på situationen. Hun har derfor ligesom Esra taget initiativ til, at komme i dialog med dem. Fatima tager det tungt, at hun bliver afvist, når hun åbner sit hjem. Hun udtrykker, at hun selvfølgelig bliver ked af det, men samtidig kan jeg mærke på hende, at hun bliver stødt af det. Dette kan skyldes, at i den arabiske kultur er man meget åbne, hvor man interagerer med hinanden og mødes på daglig basis. Måden man omgås hinanden er ligeledes anderledes og mindre formel ift. aftaler og lign.

Begge informanter søger, at blive anerkendt som et unikt individ med unik personlighed og ikke som flygtninge. Deres søgen efter social værdsættelse er med til, at de bliver anerkendt for ens livsstil samt levemåde, eftersom det er anderledes ift. livsformen i Danmark (37) (p.27). Netop

denne anerkendelsesform kan have meget stor betydning for informanterne, da de er flygtede fra deres hjemland grundet mangel på værdsættelse. Grundet deres etnicitet som Syriske kurdere og krig, var informanterne nødsaget til, at flygte derfra. De kan derfor have et stort behov for, at opnå social værdsættelse for ens livsstil og levemåde, da de ikke fandt dette tilbage i Syrien.

”Du kan hjælpe mig, jeg hjælper samfundet, vi hjælper hinanden. Viser hinanden respekt, arbejder sammen, vi smiler sammen, græder sammen.” (Interview: Gabriel)

Gabriel påpeger i citatet, hvor vigtigt det er, at man holder sammen i fællesskabet og løfter opgaver i solidaritet (37) (ibid.). Eftersom Gabriel har en bachelorgrad i Fransk fra Syrien, har det derfor også været vigtigt for ham, at kunne bidrage solidarisk til det fælles mål. Han fik ikke mulighed for at udnytte sine kompetencer og kvaliteter i hjemlandet, som har medført til, at det fylder rigtig meget hos ham i dag. Han fokuserer derfor primært på uddannelse i håb om, at han kan anvende denne i Danmark. Gabriel har i hans møde med systemet oplever meget modvilje og modstand, hvorfor det også har svækket hans handlekraft og troen på, at det bliver bedre, på samme måde som han også gjorde i Syrien (37) (ibid.). Ift. medborgerskabsprincippet, kan Gabriel have en følelse af, at han ikke har opnået en samfundsmæssig solidaritet, hvorfor han derfor bliver ekskluderet (40) (p.50).

Informanterne har ligeledes oplevet mangel på anerkendelse fra samfundets og systemets side af.

”Det er problemet for os i kommunen. Vi er ikke kommet her som turister, vi har mange problemer. Forstår du mig.” (Interview: Gabriel)

Gabriel udtrykker en frustration over, at han ikke bliver anerkendt, som et unikt individ med en unik personlighed. Han har en følelse af, at systemet ikke tager udgangspunkt i flygtninge som individuelle individer, som har behov for hjælp og støtte, men derimod som turister på midlertidig ophold (37) (p.25). Jeg tolker ikke Gabriels udtalelse så direkte. Jeg tolker det således, at flygtninge bliver behandlet som om, at deres ophold i Danmark er på begrænset tid, på trods af, at de er kommet til Danmark for at blive.

Louay har tilsvarende oplevede mangel på anerkendelse i hans møde med systemet.

”De griner af flygtninge. De siger vi skal arbejde. Hvis man ikke arbejder, man får ikke penge. Ellers skal jobcenteret finde praktik til flygtninge.” (Interview: Louay)

Fortæller endvidere:

” Du (sagsbehandler) giver mig gratis. Han (sagsbehandler) siger, nej det er ikke gratis. Du får penge. Jeg sagde til ham, jeg får penge fra kommunen, ikke fra min chef (...) Han er ligeglad, han griner bare og siger du skal.” (Interview: Louay)

Ifølge Louay føler han ikke, at der er en gensidig anerkendelse i interaktionen med sagsbehandleren (38) (p.25). Han har ikke tillid til sin sagsbehandler og føler hans retssikkerhed ikke overholdes. Dette kan have betydning for, hvorvidt han kan sikre sig et godt liv, da han ikke føler anerkendelse for hans kvaliteter og evner (37) (p.27). Dette afspejler sig i hans udsagn om, at han bliver ”givet gratis” ud til arbejdsgivere, som gøre at han føler sig mindreværdig og underkendt. Samtidig bliver det tydeligt, at kendskabet til systemet ikke er tydelig for Louay, idet han ikke forstår aflønningen ift. det bidrag han giver for, at få den offentlige ydelse.

Esra oplever ligeledes, at der er mangel på anerkendelse ift. at kunne danne en tilknytning til arbejdsmarkedet.

” Jeg har sagt til ham (sagsbehandler), hvis de hjælper mig med kørekort, så kan jeg arbejde. Men han siger jeg kan ikke love dig, at du skal have kørekort eller vi skal hjælpe dig. Jeg har sagt til ham det er rigtig svært.” (Interview: Esra)

Esra udtrykker, at det er en stor barriere for hende, at skulle tage det offentlige for at komme i beskæftigelse. Hun bor i Kalundborg, som gøre det svært, at tage arbejde i andre byer, medmindre kommunen bevilger hende et kørekort. Ifølge hende, vil hendes chancer for, at komme i beskæftigelse blive bedre. Det kan antages, at Esra føler sig overset af sagsbehandleren. Der kan derfor opstå en modvilje i deres samarbejde (37) (p.30).

Fortæller endvidere:

” Samfund også meget glade for det, hvis jeg arbejder. Det godt også.” (Interview: Esra)

Esra refererer til, at det ikke kun vil gavne hende, at komme i beskæftigelse, men også være en samfundsmæssige gode. Ved at Esra kommer i beskæftigelse, vil hun ikke kun opnå social værdsættelse og prestige i samfundet, men også bidrage solidarisk til fællesskabets mål (37) (p.27). Derudover kan man drage parallel til Marianne Skytte og medborgerskabsprincippet, da Esra bliver omfattet af samfundets og systemets rettigheder samt forpligtelser. Hun vil derfor have adgang til den samfundsmæssige solidaritet, hvor hun får større inklusionsret (40) (p.50).

Fatima udtrykker ligeledes vigtigheden i, at være i beskæftigelse.

” Det er godt, hvis begge to arbejder, ikke kun en arbejder. Godt for os og samfund også. ”

(Interview: Fatima)

At komme i beskæftigelse vil have mange fordele for Fatima også. Hun fortæller, at det vil lette situationen hvis hun også bidrog til indkomsten i husstanden. Videre i interviewet kommer Fatima bl.a. ind på, at det også vil betyde flere muligheder for hendes børn. I takt med, at der kommer større samfundsmæssigt pres og mere fokus på individualiteten, kan det også give Fatima større behov for, at opnå social værdsættelse og prestige (37) (p.27). Ligesom Esra mener Fatima, at det vil gavne velfærdssamfundet, at hun kommer i beskæftigelse, hvorfor hun bliver medborger i samfundet (40) (p.50). Hun vil derfor have bedre adgang til rettighederne, men samtidig være omfattet af forpligtelserne.

Louay har igennem sit møde med systemet, haft mange dårlige oplevelser.

”Han råber på mig og siger, du arbejder ikke godt. Du arbejder ikke godt, du kommer for sent på job. ” (Interview: Louay)

Louay påpeger, at grundet hans uoverensstemmelser med en tidl. arbejdsgiver, har han også fået problemer med sin sagsbehandler. Han føler at sagsbehandleren ikke forstår ham og hans udfordringer med arbejdsgiveren. Ifølge ham taler arbejdsgiveren ikke sandt om hans arbejdsindsats. Han føler sig derfor ikke forstået i hans møde med systemet, hvorfor der også opstår en manglende vilje til, at samarbejde (37) (p.30). Denne episode er en af mange, hvor Louay har oplevet en modstand. Det har medført, at Louay har stoppet alt samarbejde med systemet og udtrykker, at han ikke længere ønsker at interagere med dem. Louay føler enorm vrede og frustration over deres måde, at tackle netop hans situation på. Ligeledes forstår han ikke, at hans tidligere arbejdsgiver har valgt, at inddrage jobcenteret i deres uoverensstemmelser.

”Hvis jeg ikke arbejder godt, så skal chefen forklare det til mig. ” (Interview: Louay)

Louay påpeger, at hvis han har problemer med arbejdsgiveren, skal han tage det op med ham og ikke med sagsbehandleren. Jeg tolker det således, at Louay ikke har tilstrækkeligt kendskab til det danske system og proceduren. Han har svært ved at forstå, at jobcenteret er indover, når der er tale om praktik, da det er sagsbehandleren som følger op på praktikken. Han fortæller endvidere, at han efter denne episode blev pålagt, at komme ud i en ny praktik.

”Han giver mig anden praktik. Fire måneder igen. ” (Interview: Louay)

Louay har svært ved at forstå, at han igen skulle i praktik, da han ikke kan se meningen med det. Han stoppede derfor samarbejdet med jobcenteret og fandt sig et ordinært arbejde indenfor rengøring, som han fortsatte med, indtil han startede uddannelse på VUC, da han har et ønske om at blive elektriker. I marts 2016 blev der indgået en topartsaftale med KL og regeringens trepartsaftale med arbejdsmarkedets parter (42). Denne gik ud på, at kommunerne skal tilbyde flygtninge samt familiesammenførte et integrationsprogram efter reglerne i integrationsloven. Der skulle derfor gennemføres et målrettet integrationsprogram mod arbejdsmarkedet, hvor der kom et øget brug af de virksomhedsrettede tilbud. Hovedformålet med integrationsprogrammet er, at flygtninge igennem beskæftigelse hurtigst muligt bliver selvforsørgende. Programmet har tre hovedpunkter: *danskuddannelse, beskæftigelsesrettede tilbud i form af vejledning og opkvalificering og virksomhedspraktik, ansættelse med løntilskud efter integrationsloven* (42). Formålet med dette er, at denne målgruppe skal kunne opnå ordinær beskæftigelse inden for et år, hvorfor de skal tilbydes virksomhedsrettede tilbud inden for de to første uger og senest efter én måned. Hvis man ikke formår at opnå beskæftigelse, skal programmet forlænges, indtil man har opnået en selvforsørgelse. Integrationsprogrammet træder i kraft den 1. juli 2016 og den 1. oktober 2016 (42). Ifølge integrationsloven, er Louay og de andre informanter forpligtede til, at tage praktik, da det kan være med til, at styrke og øge hans beskæftigelsesmuligheder. Denne tankegang er også svær for Fatima at forstå.

” Sagsbehandleren siger jeg skal i praktik, jeg skal lave den og den. Jeg sagde at jeg gerne vil arbejde, min mand arbejder alene. Han siger, hvad skal jeg gøre, du bestemmer selv. Går og spørg, gå og find arbejde. Jeg siger hvad skal jeg gøre, jeg forstår ikke systemet her. Jeg vil gerne have du hjælper mig. Han ikke hjælpe.” (Interview: Fatima)

Grundet Fatimas uddannelsesbaggrund som frisør ønsker hun ikke, at blive pålagt praktik som falder udenfor hendes felt. Hun har derfor forventning til sin sagsbehandler om, at han finder hende praktik eller ordinært arbejde, som passer til hendes kvalifikationer. Jeg tolker det således, at Fatima har stort ønske om at arbejde, dog kan hun have urealistiske krav, som sagsbehandleren ikke kan imødekomme. Af denne grund kan det være svært for sagsbehandleren, at møde Fatima hvor hun er, da han kun kan tilbyde hende beskæftigelse, som ligger langt fra hendes fag. Jeg tolker derfor sagsbehandlerens udtalelse om, at Fatima selv bestemmer og det er op til hende, at komme i beskæftigelse, som en anerkendelse af, at hun ikke kan indfri hendes ønsker. Fatima oplever derfor ikke anerkendelse men derimod en modvilje i deres samarbejde, hvor hun ikke føler sig set, hørt og forstået (37) (p.30).

Som tidl. fremhævet, så har informanterne ikke det store kendskab til systemets opbygning og funktion i Danmark. Samtidig med det, har de også svært ved, at forstå lovgivningen. Manglende kendskab til lovgivningen gør, at de også kan have en følelse af, at de ikke får en **retlig anerkendelse**.

” . Jeg går i borgerservice. Jeg siger jeg vil gerne gå til tandlægen, de siger, de ikke hjælper fordi min mand arbejder. Jeg går, jeg siger please hjælp mig, jeg har ondt, jeg spiser piller, hvad skal jeg gøre. De siger du bestemmer, vi kan ikke hjælpe. Det er ikke et godt system.” (Interview: Fatima)

Fatima oplever ikke hjælp fra systemet ift. helbredsmæssige problemer. Hun har forsøgt at søge enkeltydelse så hun kunne komme til tandlægen. Ifølge Fatima opnår hun ikke den **retlige anerkendelse** fra systemet, da hun ikke er omfattet af loven (37) (p.26). Eftersom jeg ikke har overblik og aktindsigt i Fatimas sag, er det svært at vurdere, om hun er berettiget til den økonomiske ydelse. Jeg har en antagelse om, at Fatima måske har fået afslag på enkeltydelsen, eftersom det ikke bliver anset som værende en nødvendig uforudset ekstraudgift. For at være berettiget til denne hjælp, skal hun være udsat for en social begivenhed, hvor hun ikke selv har mulighed for, at betale udgiften jfr. Aktivloven § 81. Derudover bliver hun oplyst, at hendes mand arbejder, hvorfor hun ikke er omfattet af dette. Kommunen har derfor formentligt vurderet, at ift. hendes personlige og økonomiske forhold, har det ikke en afgørende betydning for hende og hendes familie. Derudover har hendes ægtefælle en normal lønindtægt. Selvom Fatima ikke er berettiget til enkeltydelsen, kan hun stadig have en følelse af, at der ikke er respekt for hendes rettigheder. Af den grund føler hun måske heller ikke, at hun bliver ligestillet som et medlem af samfundets retsfællesskab, som de øvrige borgere (37) (p.26-27). Der kan i Fatimas tilfælde være tale om, at der har været en utilstrækkelig eller ingen oplysninger omkring lovgivning og rettigheder. Ligeledes kan det diskuteres, hvorvidt der har været en sproglig barriere, som kan have medvirket til, at Fatima har haft vanskeligt ved, at forstå eller huske hvad hun bliver oplyst.

I interviewet med Esra fortæller hun vigtigheden i, at have et netværk, men det meget svært at danne nye venskabsrelationer med etniske danskere. Ifølge hende, er det en sagsbehandlers ansvar, at hjælpe med dette.

”Sagsbehandler skal hjælpe. Jeg har sagt til hende to, tre gange, men hun siger, hun kan ikke. Hun vil ringe til mig, hvis hun finder dansk familie til mig. Hun har ikke ringet.” (Interview: Esra)

Esra har en forventning om, at sagsbehandlerens arbejdsopgaver også består i, at finde venskaber til Esra. Systemet i Syrien er anderledes end i Danmark, hvor der ikke eksisterer en sagsbehandler, hvorfor det kan være, at Esra anser sagsbehandleren for værende en person, som skal hjælpe med samtlige private forhold. Eftersom det ikke er sagsbehandlerens opgave, kan det være, at hun af ren høflighed og respekt for Esra har lovet, at hun nok skulle kontakte hende hvis der kommer noget. Hvis sagsbehandleren valgte at argumentere for, at det ikke er hendes opgave, kan det have medført til, at Esra ville få en følelse af mangel på den *retlige anerkendelse*. På denne måde føler hun derimod, at hendes rettigheder bliver anerkendt som ligeberettigede (37) (p.27). Det er mit indtryk, at Esra på dette punkt oplever anerkendelse og ligeværdighed, selvom det ikke har været muligt for hende, at komme i kontakt med andre borgere.

Gabriel har valgt Danmark som tilflugtssted, da han havde hørt, at der er mange rettigheder. Derudover har han fået denne viden igennem YouTube, hvor andre fortæller om Danmark og tilværelsen her. Gabriel fortæller om en episode, hvor han fortæller, at sagsbehandlerne har forskellige lovgivninger og rettigheder til deres borgere.

”Hvordan siger du til ham (egen sagsbehandler), at han ikke har ret og de har ikke reglerne, men Milan (brorens sagsbehandler) har regler.” (Interview: Gabriel)

Gabriel udtrykker sin frustration ift. systemet i Danmark. Han fortæller om en episode, hvor hans bror kommer hurtigt i arbejde, eftersom han havde en bedre sagsbehandler end ham selv. Milan har givet hans Gabriel kørekort, hvorimod hans egen sagsbehandler ikke yder samme hjælp til sine borgere. Gabriel er meget uforstående overfor, at sagsbehandlerne kan sidde med det samme, men yde forskellig hjælp. Gabriel føler sig ikke anerkendt samt ligestillede som øvrige medlemmer i samfundet, da de ikke har samme rettigheder (37) (p.26). Dette er noget som påvirker Gabriel, hvorfor det også kan have indflydelse på hans selvværdsfølelse, eftersom han ikke har magten til, at sige sin sagsbehandler imod. Man kan tolke det således, at selvom Gabriel udviser frustration og vrede overfor systemet og sin sagsbehandler, har han stadig respekt for disse. Dette kan skyldes, at han har associationer tilbage fra Syrien, hvor han heller ikke har oplevet retlig anerkendelse (dette vil jeg komme nærmere ind på i næste afsnit om krænkelser). Der kan derfor forekomme en frygt for systemet og dens virkning. Hans frygt kan skyldes, at han ligesom de øvrige informanter ikke har kendskab til det danske system, samt hvordan det fungerer. Samtidig tolker jeg på det som, at Gabriels egenskaber underkendes, men han forsøger stadig, at indordne sig spillereglerne.

Krænkelser

Ifølge Honneth opstår krænkelser som nævnt, når flygtnings perspektiver på deres situation og problemforståelse ikke bliver anerkendt. For at ens identitet kan blive vellykket og udvikles i et positivt selvbillede, er anerkendelse ligeledes vigtig (37) (p.27).

Både Louay og Gabriel fortæller, hvor svært det var at leve under forholdene i Syrien, særligt gældende for mænd ift. militærtjeneste.

” De bruger vold mod dig, hvis du ikke har lyst til at gå i krig. Derfor jeg kommer til Europa.”

(Interview: Louay)

” Mit land, politi de finder mig mange gange, de slår mig.” (Interview: Gabriel)

Begge mandlige informanter beskriver, hvordan der blev udøvet magt mod dem, i form af **kropslig krænkelser** (37) (p.28). Der blev brugt fysisk overgreb mod dem, da de ikke ønskede at medvirke i krigen. Overordnet set, handler det ikke om de kropslige smerter, men rettere, at opnå anerkendelse ift. moralsk krænkelser (37) (ibid.). Eftersom informanterne er kurdere har dette været med til, at de ikke har fået en ligebehandling som de øvrige borgere i samfundet. Deres handle samt tankemåde har derfor været anset for værende forkerte ifølge normsættet i samfundet. Gabriel påpeger ligeledes, at grundet hans fars problemer med regeringen, har dette også påvirket Gabriels handlekraft til, at kunne arbejde. Grundet de kropslige krænkelser, har Gabriel og Louay mistede tillid til regeringen, hvorfor de var nødsaget til at flygte, hvis de skulle få et bedre liv.

Grundet konflikterne i Syrien og informanternes etnicitet, har de derfor oplevet krænkelser i form af **nægtelse af rettigheder** (37) (ibid.).

”Vi har ikke rettigheder. Kurdere har ikke rettigheder, til alle mulige ting.” (Interview: Gabriel)

Gabriel påpeger, ulemperne ved at være et sted hvor man ikke er velkommen, kun pga. ens nationalitet. Han oplever derfor, at han rettigheder bliver taget fra ham, hvorfor han også oplever retstab (37) (ibid.). I dette tilfælde drejer det sig om, hans fratagelse ift. at kunne anvende sin uddannelse. På trods af, at han tog en uddannelse, har det ikke været muligt for ham, at tage den i brug. Eftersom Gabriel bliver frataget rettigheder i samfundet grundet etnicitet, har det haft negativ indvirkning på hans selvagtelse. Han tog en uddannelse for at opnå større status og blive set som ligeværdig i samfundet, men han har tværtimod kun oplevet, at blive ekskluderet fra offentlige beslutningsprocesser (37) (ibid.).

Louay udtrykker ligeledes samme oplevelse med systemet, som Gabriel.

”Det fordi i Syrien, der har vi ikke mange rettigheder, så kun staten bestemmer. Man skal arbejde, hvis man ikke arbejder, så får man ikke hjælp.” (Interview: Louay)

Louay mener ligeledes, at kurdere i Syrien ikke er omfattet af de samme rettigheder, som de øvrige borgere. Han fortæller hvor svært det er, at klare sig i et samfund, hvor man ikke har adgang til velfærd, som man har i Danmark. Han udtrykker derfor, at man har svære levevilkår hvis man ikke er i beskæftigelse. Af denne grund har det derfor også været vanskeligt for Louay, at opnå social integration, da han bliver ekskluderes fra samfundet grundet arbejdsløshed (37) (ibid.). Louay fortæller endvidere, at han i Syrien arbejdede i syv år, men havde stadig ikke økonomi til, at købe sig en bil. Hvorimod han i Danmark efter halvt år, havde sparet op til, at kunne købe en bil. Jeg tolker det således, at Louay har en følelse af, at han føler sig ligestillet i det danske samfund, da han har retten til, at eje en bil etc. på trods af, at han netop er ankommet til Danmark (37) (ibid.). Det kan medvirke til, at han føler sig som en del af samfundet og fællesskabet, på trods af, at han på andre områder kan have det svært.

Fatima udtrykker, at hun har det svært økonomisk set, da hun ingen indkomst har. De lever derfor af hendes mands lønindtægt.

”Kommunen siger han (ægtefællen) tjener meget. Jeg siger, hvad med lejlighed, vuggestue, mad, offentlig transport.” (Interview: Fatima)

Fortæller endvidere:

” Ikke hjælp til flygtninge med rettigheder.” (Interview: Fatima)

Fatima udtrykker sin utilfreds omkring, at hun ingen indkomst har, da hun har svært ved, at betale de basale ting som hun nævner i citatet. Hun mener derfor, at flygtninge ikke er omfattet af de samme rettigheder, som de øvrige borgere. Jeg tolker det således, at Fatima oplever **nægtelse af rettigheder**, hvorfor det også kan have indvirkning på hendes sociale integration. Hun føler sig ikke ligestillet og værdig som etniske danskere, da hun er flygtninge (37) (p.28). Hendes forståelse for eget problem og situation bliver ikke anerkendt af sagsbehandleren, da det ifølge hende er rigtig svært at leve for én indkomst (37) (p.30). Grundet Fatimas opfattelse af, at hun bliver frataget sine rettigheder og derfor har svært ved, at leve på én indkomst, kan hun ikke se fordelene i, at komme i beskæftigelse.

”Jeg har sagt til min mand, hvorfor går du på arbejde? Stop arbejde. Kontanthjælp det er fint. Jeg tjener penge, du tjener penge.” (Interview: Fatima)

I citatet udtaler Fatima, at hun ikke kan forstå, at hendes mand vælger at arbejde, da de vil få bedre indkomst hvis de begge var på offentlig ydelse. Jeg tolker det således, at der ikke er *”rational choice”* for Fatima at arbejde. Dvs. der er ikke en individuel nytteovervejelse i for hende ift. at komme i beskæftigelse. Hun vælger derfor andre aktiviteter end jobsøgning (43) (p.219-220).

Det kan antages, at Fatima som tidligere nævnt, har meget begrænset kendskab til lovgivning, hvorfor hun også tror, at sagsbehandleren har eneret til, at bevilge hende penge. Derudover er Fatima måske ikke berettiget til offentlige ydelser, da hun tidligere i forløbet har takkede nej til virksomhedspraktik. Dette kan være med til, at Fatima ikke opfylder betingelserne for, at modtage ledighedsydelse jfr. Aktivlovens kapitel 7. For at Fatima er omfattet af ledighedsydelsen, skal hun udnytte sine arbejdsmuligheder, herunder:

- At være aktivt jobsøgende
- At deltage i diverse samtaler (opfølgings-, rådigheds- og individuelle kontaktsamtaler og evt. møde med rehabiliteringsteam)
- At tage imod rimeligt tilbud om fleksjob
- At tage imod rimelige tilbud efter Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats
- At tage imod rimelige tilbud der kan forbedre mulighederne for at komme i arbejde
- At lægge CV i Jobnet senest 3 uger efter man har opnået retten til ledighedsydelse

Det er derfor svært at vide, hvad den præcise årsag til hendes situation er. Derudover virker det i Fatimas situation som, at der generelt er dårlig kommunikation mellem hende og hendes sagsbehandler. Det kan være endnu en grund til, at Fatima har mangel på motivation. Ifølge Bredgaard har motivationsstrategi i takt med aktivlinjen været en dominerede politisk strategi (13) (p.23). Arbejdsløshed er et udtryk for manglende økonomiske incitament, samt manglende motivation til, at ville tage arbejde. Af denne grund har man valgt, at skærpe incitamenterne i håb om, at flere kan se fordelene i, at komme i beskæftigelse (13) (ibid.). I henhold til Fatima, er det ikke mit indtryk, at dette har været tilfældet. Dog forstår jeg det mere som, at jo mere modstand og krænkelse hun oplever i hendes møde med systemet, jo mere mister hun lysten til, at ville samarbejde, som tilfældet var med Louay.

Esra oplever ligeledes *nægtelse af rettigheder*, som har stor betydning for hende, da hun ligesom Fatima ikke har haft indtægt.

”Min mand fik job. Hvis en person i hjemmet finder job, så får den anden person ikke hjælp fra jobcenteret. De siger til mig, du kan selv finde job, fordi vi kan ikke.” (Interview: Esra)

Ifølge Esra kan jobcenteret ikke hjælpe hende med, at finde et arbejde, da hun ikke modtager offentlig ydelse. Når jeg spørger nærmere ind til, om hun var velvillende om dette udtaler hun, at de intet har sagt til hende og hun ikke forstår den måde, som systemet er bygget op på. Esra oplever krænkelse i form af, at hendes egen forståelse for hendes problem ikke anerkendes for værende vigtig eller rigtig (37) (p.30). Hun kan desuden heller ikke forstå, at systemet fungerer på den måde, at hun ikke har krav på ledighedsydelse, da hendes ægtefælle har en indkomst.

Det er mit indtryk, at grundet informanternes manglende eller ringe kendskab til lovgivning og systemets opbygning, har de ikke overblik over, hvorfor kommunen træffer de afgørelser som de gør og på baggrund af hvad. Det kan derfor virker uoverskueligt, når de fortæller om deres situation. Når der spørges nærmere ind til dette, har de svært ved, at svare på spørgsmålene.

Under alle interview, har rettigheder og nægtelse af disse fyldt meget. Det er interessant at se, hvordan alle fire informanter har fået viden og kendskab til lovgivningen og deres rettigheder. De har alle fire det gennemgående træk, at de enten selv har læst deres rettigheder, eller også har de fået hjælp af deres nære relationer.

”Vi finder bare på internettet. Vi har fået informationer fra venner. Vi snakker med hinanden, fordi mine venner har oplevet mange ting, så kan de forklare os andre.” (Interview: Louay)

”Jeg finder selv ud af det. Jeg har for eksempel snakket med mine veninder. De meget gode til det.” (Interview: Esra)

Disse to citater er to ud af mange, hvor informanterne fortæller om deres oplevelser med systemet. Ulempen ved dette er, at der er stor risiko for, at de oplysninger de får fortalt kan være forkerte, hvorfor det kan have konsekvenser for dem i visse situationer. Ifølge informanterne oplyser sagsbehandlerne enten forkert eller også ønsker de ikke, at være i kontakt med systemet. De forsøger derfor at klare sig selv udenom systemet.

Den sidste krænkellesform *nedværdigelse af livsform* kommer ligeledes til udtryk hos informanterne. De påpeger alle, at deres livsform samt deres opfattelse af virkeligheden, føles som en ydmygelse. De føler, at deres sociale status til tider anses for værende af lavere status, fremfor at de bliver anerkendt (37) (p.28).

”Jeg afleverer alle mine papirer i København (universitet). De accepterer mig, de siger ligesom, du får en bachelor her. Poul (sagsbehandler) siger, nej du kan ikke.” (Interview: Gabriel)

Gabriel har et stærkt ønske om, at fuldfører en anerkendt uddannelse i Danmark. Ifølge ham, har hans sagsbehandler *Poul*, været den største årsag til, at han har spildt fire år af sit liv. Han føler ikke, at Poul anerkender samt acceptere hans livsform, som værende den rigtige for ham (37) (p.30). Han opnår ikke en anerkendelse, da hans personlige egenskaber underkendes (37) (ibid.). Jeg tolker det således, at Gabriel har en følelse af, at Poul ikke tror på, at han kan klare en højere uddannelse og derfor sender ham i virksomhedspraktik. Grundet denne episode, har Gabriel haft adskillige konflikter med Poul, som citater viser.

”Jeg har sagt til ham, du er ligesom præsident i Syrien. Du har meget magt, fordi du bestemmer.”
(Interview: Gabriel)

Jeg har en antagelse om, at Gabriel har associationer til hjemlandet, hvor han blev undertrykt. Grundet denne undertrykkelse, var han ikke værdig til, at kunne bruge sin uddannelse. Han har derfor en følelse af, at Poul udnytter sin position, hvor han kan bestemme over Gabriels fremtid. Han reagerer derfor med vrede og modstand mod Poul og systemet, da hans livsform ikke bliver anerkendt som værdig (37) (p.28).

Louay har ligeledes oplevet *nedværdigelse af livsform*.

”Jeg var i praktik i en kiosk i tre måneder, eller seks måneder. Til sidst sagde chefen, jeg kan ikke give dig fast job, du skal ikke fortsætte... Jobcenteret sender mig bare til anden praktik.”

Louay har svært ved, at indfinde sig med, at han gang på gang oplever nederlag ift. at komme i ordinær beskæftigelse. Han har derfor svært ved, at se formålet med at komme i virksomhedspraktik, da han på forhånd ved, at der ikke er fremtid for ham der. Han udtrykker derfor, hvor svært det er, at jobcenteret fortsætter med at sende ham ud igen. Jeg tolker det således, at Louay har en følelse af, at han bliver stigmatiseret, samt at han har en lavere status i samfundet

(37) (p.27). Dette understøttes med Louays udtalelse om, at han bliver tildelt praktik indenfor rengøring, hvorfor han måske ser denne beskæftigelse som mindreværdig. Det kan derfor være svært for Louay, at han ikke føler systemet ser ham, som det individ han selv ser sig som. Motivation for at samarbejde og opfylde betingelserne kan være ikke eksisterende (37) (ibid.).

Både Esra og Fatima har grundet *nedværdigelse af livsformer* haft svært ved, at se sig selv bo i Danmark permanent.

”Det svært at være en del af samfundet her for flygtninge. Jeg håber, at det går bedre i Syrien, så jeg kan flytte tilbage. Fordi det er svært her. Det er ikke mit land.” (Interview: Fatima)

Fatima føler ikke, at hun opnår social værdsættelse når det handler om, at finde en frisørstilling. Ifølge hende, er det svært for flygtninge, at opnå en social værdsættelse i et fremmede land. Hendes forventninger til Europa var høje, men efter hun flygtede til Danmark, kan hun ikke forstå hvad det er for et system. Fatima oplever ikke en anerkendelse for hendes livsform. Derudover føler hun, at hendes situation underkendes af systemet (37) (p.28). Esra har ligeledes oplevet nedværdigelse af livsform som vist i citatet.

”Hvorfor er der forskel på mig og min nabo. De arbejder, har penge, alt. De glade og har ikke problemer.” (Interview: Esra)

Jeg tolker Esras udtalelse som, at hun ikke føler sig anerkendt i samfundet, for hendes naboer har det godt modsat hende. Hun har den opfattelse, at naboerne omkring hende har arbejde og stabil økonomi, hvorfor de så må være lykkelige. Esra ser derfor det, at have et arbejde og økonomi som værende vigtige for, at have et godt liv. Grundet dette udsagn kan det være, at hun ikke føler sig værdsat for den person hun er, samtidig med at hendes livsform ikke anerkendes som værende den rigtige (37) (p.28).

Overordnet set, er det afgørende i mødet med borgere, herunder flygtninge, at der er god kontakt og tillid. Ifølge Damgaard og Nørrelykke er det vigtigt, at professionelle fagfolk har fokus på kontaktforholdet i deres møde med borgere (44) (p.42). De mener, at ansvaret for, at skabe en god kontakt ligger hos den professionelle. I deres møde med borgeren, skal man vise tillid ved, at være åben ift. rammerne for mødet. Ligeledes er det vigtigt, at man udstråler en forståelse og respekt for borgeren. Endelig skal man sørge for, at mødet forløber således, at borgeren inddrages bedst muligt.

Hvis disse tre er til stede, vil der være større sandsynlighed for, at skabe tillid (44) (ibid.). Ud fra informanternes udtalelser, har jeg en formodning om, at sagsbehandlerne ikke formår at skabe tillid til informanterne, da de ikke føler sig anerkendt.

Delkonklusion

Ovenstående delanalyse viser, at alle fire informanter i begyndelsen af deres ophold har oplevet, at blive anerkendt og modtaget hjælp fra samfundet. Dette har ifølge dem ændret sig gevaldigt, især grundet flygtningetilstrømningen. Det har ligeledes været vigtigt for dem, at få en følelse af anerkendelse og værdsættelse for, at kunne leve et godt liv og få en positiv tilknytning til arbejdsmarkedet. Venskabsrelationer med etniske danskere er en gennemgående problematik blandt informanterne. En mulig årsag er, at de har minimale danskkundskaber, deres netværk primært består af etniske minoriteter i samme situation som dem selv samt, at det er svært at komme i dialog med etniske danskere. Denne problematik er også en af grundene til, at de har svært ved, at komme i beskæftigelse og indgå i samfundets fællesskab. Grundet krænkelser fra systemet, har tre af informanterne valgt, at stoppe samarbejdet med jobcenteret helt. Dette skyldes, at de ikke havde en oplevelse af, at de var omfattet af den retlige anerkendelse og værdsættelse. Når man kigger på de forskellige anerkendelsesformer, samt krænkelssessfære herunder, er de alle til stede hos informanterne i større eller mindre grad. Dog er der særligt nogle, som er mere gennemgående hos visse informanter. Gabriel og Fatima har grundet deres uddannelse og søgen efter prestige, mere fokus på *social værdsættelse*. De ønsker at bidrage til fællesskabet og det fælles mål i samfundet, dog hvis det omhandler deres uddannelse. Louay har derimod større fokus på *nægtelse af rettigheder*, da han grundet hans lange forløb (særligt i praktik og udfordringer herom), ikke har følt, at han har været omfattet af de samme rettigheder, som øvrige medborgere i samfundet. Esra har meget fokus på *kærlighedsanerkendelse*, da det for hende er afgørende at være i interaktion med etniske danskere, da det vil fremme hendes tilknytning til arbejdsmarkedet. Det er svært at konkludere på, hvorvidt der er tale om utilstrækkelig sagsbehandling, en manglende indsigt i systemets opbygning og funktion eller om informanterne reelt har oplevet mangel på hjælp og anerkendelse. Uanset, så har informanterne haft en manglende oplevelse af social anerkendelse og individualitet. Dette har medført til, at de også har oplevet krænkelser på flere parametre, da de ikke har følt sig hørt i deres møde med systemet.

Delanalyse 2: Interaktion med samfundet og systemet

Der vil i dette afsnit tages udgangspunkt i, hvorvidt informanterne føler sig stigmatiseret i deres interaktion med samfundet og systemet, samt hvilken indvirkning det har på dem. Herunder vil jeg også se nærmere på begrebet kategoriseringer og hvordan denne kommer til udtryk hos informanterne.

Stigmatiserings betydning for flygtninge

Forhold som gøre sig gældende i flygtninges interaktion med samfundet er bekræftelse, søgen efter anerkendelse, samt ønsket om at blive forstået (39) (p.14). Mange af de samme faktorer som gør sig gældende i første delanalyse, har også en betydning når man taler om stigmatisering og dens betydning i dette afsnit. Louay påpeger, hvor svært det er, at tage del i samfundet og dermed også beskæftigelse når man har minimale sprogkunderskaberne, samt mangel på et uddannelsesbevis fra Danmark.

”Det er fordi jeg ikke har et uddannelsesbevis og sproget det er svært. Så danskere vil ikke ansætte.” (Interview: Louay)

Louay har igennem sin tid i Danmark haft vanskeligheder ved, at blive fastholdt på arbejdsmarkedet. Ifølge ham har det været svært grundet sprog og manglende uddannelse. Til trods for, at hans tidligere beskæftigelse som bl.a. rengøringsassistent ikke påkræver et særligt uddannelsesniveau, er det stadig svært, at blive ansat i denne branche. Louay har i den sociale interaktion med arbejdsgivere oplevet, at man ikke vil ansætte ham grundet de **karaktermæssige fejl**, hvor hans egenskab bliver nedvurderet eftersom han er arbejdsløs (39) (p.46). Jeg tolker derfor dette som værende en hindring for Louay, da han i relation til andre oplever, at man ser ham som værende en last for samfundet, da han ikke bidrager til fællesskabet (39) (ibid.). Louay udtaler, at grundet hans arbejdsløshed har han svært ved, at forbedre sine danskunderskaberne. Dette kan derfor være med til, at han ender i en ond spiral, som han har svært ved, at komme ud af, da sprog og arbejdsløshed har en gensidig påvirkning på hinanden. Selvom Louay har erhvervs erfaringer, som ikke kræver uddannelse, er der en god forklaring på, at det stadig kan være svært, at finde arbejde. Ifølge Ejrnæs kræver selv de ufaglærte stillinger særlige kvalifikationer, som nævnt tidligere. Ejrnæs henviser til, at ufaglærte stillinger ligeledes kræver sproglige samt kommunikative kompetencer (21) (p.19). Louay udtaler, at mange af de steder han har søgt job, kræver gode danskunderskaber og mange steder er der også krav om, at kunne engelsk.

Fatima har ligeledes oplevet **karaktermæssig fejl**, hvor hun var virksomhedspraktik hos en frisør.

”Hun, hun kan ikke lide flygtninge. Flygtninge er ikke mennesker for hende.” (Interview: Fatima)

Fatima fortæller, hvordan hun i sin praktiktid hos en frisør har oplevet, at frisøren håner de flygtninge, som har været i praktik hos hende. Hun laver sjov med dem og giver dem ifølge Fatima, nedværdigende arbejdsopgaver som eksempelvis oprydning og rengøring. Jeg tolker det således, at Fatima føler, at hun bliver nedvurderet og hendes egenskaber bliver ligeledes set, som værende ikke værdige. Grundet denne form for stigma, følger fordommene også da Fatimas unikke egenskaber og kvaliteter, som hun besidder ikke anerkendes. Hendes egenskaber og kvaliteter som frisør kan derfor have risiko for, at blive svækket eller elimineret helt, da hun mister troen på, at hun godt kan finde en frisørstilling, samt om hun overhovedet er god nok (39) (p.20). I henhold til netop ikke, at føle sig værdig og god nok til det samfund og fællesskab man begår sig i, udtaler Esra hvordan hun ikke føler sig som en del af Danmark.

”Jeg er flygtninge. Jeg kan ikke blive dansk, jeg er fra Syrien. Jeg kan godt mærke denne.”

Interview: Esra)

Fortæller endvidere:

”Der er selvfølgelig forskel på danskere og flygtninge. Det er deres land, ikke mit.” (Interview:

Esra)

Esra udtaler, at på trods af at hun har modtaget sygesikringskort og opholdstilladelse, så føler hun sig ikke sig som etniske danskere. Når jeg spørger hendes yderligere ind til det og om hun føler sig som dansker, svare hun lidt, men efter lidt tavshed svare hun, at hun ikke føler sig så meget. Jeg tolker det ikke som, at Esra ikke har lyst til, at være en del af det danske samfund. Hun har lyst til at føle sig mere dansk, men omstændighederne har ikke tilladt det. Det har været svært for hende, at tilpasse sig samfundet grundet den store forskel der er mellem Danmark og Syrien. Dette er også grunden til, at hun i citatet påpeger, at hun er fra Syrien, hvorfor hun ikke kan blive dansker. Hun slutter af med at sige, at hun godt kan mærke det. Jeg har en antagelse om, at Esra måske har svært ved netop, at føle sig mere dansk, da hun har oplevet stigma i form af **karaktermæssig fejl** grundet arbejdsløshed, men også hendes oplevelse af, at man har set ned på hende og mere som værende, en last for samfundet end en ressource (39) (p.46). Hun kan have identificeret sig med denne stigma, hvorfor hun ikke føler sig værdig nok til, at blive en del af fællesskabet. Det andet citat viser, at Esra godt kan mærke forskel på det, at være dansker og det, at være syrer i Danmark. Eftersom ”Danmark er for danskere”, så vil hun aldrig få en følelse af, at Danmark også er hendes hjem. Jeg tolker hendes udtalelser som, at hun igennem tiden har oplevet fordomme imod hende, hvorfor

hendes egenskaber og kvaliteter ikke bliver anset som betydningsfulde for samfundet. Hun oplever derfor diskrimination både fra systemet og samfundet, som fører til statustab for Esra. Hun er derfor i risiko for, at blive ekskluderet yderligere fra fællesskabet (39) (p.22). Denne årsag samt den store kulturforskel på hendes hjemland og Danmark, har hun et håb og ønske om ligesom Fatima, at krigen i Syrien stopper, så hun kan vende hjem igen.

Under interviewet med Gabriel, fortæller han om andres syn på én, når man er fremmed i et land. Ifølge ham har medierne en stor rolle ift. at forværre situationen for flygtninge, som i forvejen har det meget svært.

”Det ikke fordi danskerne ikke vil, nej danskerne er venlige, men de er bange for os. De kigger på reklamerne (sociale medier), så det ødelægger meget for os.” Interview: Gabriel)

Gabriel påpeger, at det ikke altid er pga. danskere, at flygtninge ikke føler sig velkommen i Danmark. Han mener at sociale medier har den største del af skylden for det negative syn, som man har fået på flygtninge. De bliver fremstillet som farlige og arbejdsløse som kommer til Danmark for at dandere den. Jeg tolker Gabriels udtalelse som, at ikke nok med, at de har en kamp mod systemet og samfundet, så oplever flygtninge også diskrimination fra de sociale medier. Medierne har en rigtig stor magt, da de når ud til en bredere befolkning. Mange borgere i samfundet har derfor en stærk tiltro til, at det er den sande viden de får igennem medierne, når man diskutere flygtninge. Man kan undre sig over, hvorfor medierne har så stor en magt. Medierne har en vigtig rolle i en såkaldt åben og demokratisk samfund, hvor de anses som værende institutioner der er samfundsoplysende. Man kan derfor sige, at denne nye form for teknologi giver almindelige borgere og ikke mindst politikere mulighed for, blive inddraget og engageret på nye måder. Man kan diskutere hvor stort ansvar og rolle medierne har i det demokratiske system, herunder grundet offentlighedsloven, som har til formål, at *”sikre åbenhed hos myndigheder m.v. med henblik på, navnlig at understøtte informations- og ytringsfriheden, borgernes deltagelse i demokratiet, offentlighedens kontrol med den offentlige forvaltning, mediernes formidling af informationer til offentligheden og tilliden til den offentlige forvaltning”* Jfr. Forvaltningsloven § 1. Derudover kan man diskutere politikernes brug af de sociale medier, samt spredning af nyheder som anses for værende falske. Gabriel påpeger derfor, at selvom flygtninge føler sig stigmatiseret, så er det mediernes indflydelse, som har den største skyld til fremmedhad. Eftersom flygtningedebatten har været diskuteret igennem længere årrække, er det en sprængfarlig debat, da det bunder i meget værdibaseret og er særdeles et kompliceret emne. Iflg. samtlige informanter, formår medierne at

skabe en negative omtale om flygtninge og fremstiller dem som eks. farlige, samfundsnassere og nogen, som er til besvær. Denne fremstilling har iflg. dem selv også gjort det svært for dem, at indgå i dialog med det omkringliggende samfund og systemet, hvilket i væsentlig grad har været en årsag til, at tre af dem har afbrudt kontakten/stoppet samarbejdet med systemet.

Ud over mediernes dårlige indflydelse, har Gabriel også oplevet, at blive stigmatiseret ift. uddannelse.

"I niende klasse der laver de forskellige klasser. En til flygtninge og en til danskere." (Interview: Gabriel)

Gabriel udtrykker, hvor store konsekvenser det har haft for ham, at VUC, niende klasse var så etnisk opdelt. Han valgte at konfrontere uddannelsen, men uden held. Han følte, at det gik ud over hans sprog og interaktionen med danskere. Den etniske opdeling imellem etniske danskere og flygtninge har gjort, at der er forekommet en diskrimination af flygtning, som medfører til, at de får et statustab i fællesskabet. Eftersom de anses for værende af mindre betydning, vil de derfor også blive ekskluderet fra respekten i samfundet (39) (ibid.). Det er mit indtryk, at Gabriel på flere parametre har oplevet stigmatisering og diskrimination, både ift. uddannelse, beskæftigelse, interaktion med etniske danskere etc. Dette har tydeligvis svækket hans selvopfattelse og troen på, at han har en plads i samfundet. Dette afspejler sig også i, at han adskillige gange har været fristet til, at tage illegitime midler i brug, som citatet forneden viser.

"Nogen gange tænker jeg, at jeg skal sælge hash. Det rigtigt. Fordi, hvad skal jeg gøre." (Interview: Gabriel)

Gabriel udtrykker, hvor uretfærdige og urimelige sociale forhold er i samfundet og systemet. Dette er med til, at han grundet et samfundsmæssig pres og normerne herom, ser sig nødsaget til, at sælge stoffer. Dette sociale problem vil anses som en uønskede tilstand eller afvigelse fra normerne, der ikke er accepteret i samfundet (45) (p.43). I henhold til Gabriels situation, vil det ifølge Robert K. Merton (hhv. Merton) være en afvigelse i form af innovation, hvor Gabriel fortsat bibeholde sine mål (uddannelse og beskæftigelse), men tager illegitime midler i brug (salg af hash) (45) (ibid.). Eftersom Gabriel er i en position, hvor han føler sig underprivilegerede, føler han sig derfor presset mod en afvigende adfærd.

Både Fatima og Louay har oplevet stigmatisering i deres møde med deres sagsbehandlere.

”Jeg har sagt til sagsbehandler, hvorfor ringer du ikke til mig, hvorfor? Hun siger jeg ved det ikke. Jeg siger, jeg vil gerne tale med dig, jeg vil gerne have at du hjælper mig. Jeg kommer i morgen kl. 10.” (Interview: Fatima)

Fatima har oplevet mange udfordringer med sin sagsbehandler, da hun har haft svært ved, at komme i kontakt med hende. Som citatet viser, har hun derfor efter en længerevarende kamp fået kontakt til hende, hvorfor hun også var meget insisterende på, at de skulle holde et møde. Hun fortæller under interviewet, at hun til mødet fik oplyst, at sagsbehandleren ikke længere kunne hjælpe hende, hvorfor hun må finde elevplads selv. Jeg tolker det således, at der er sket drastiske ændringer i interaktionen mellem Fatima og hendes sagsbehandler. Jeg har af denne grund en formodning om, at sagsbehandleren igennem længere sagsbehandling opfatter Fatima som værende, uden ønske om at ville påtage sig virksomhedspraktik indenfor rengøring og plejehjem. Hun ser derfor hendes arbejdsmotivation, som et manglende ønske om, at blive selvforsørgende. Denne barriere kan afspejle sig i, at sagsbehandleren kan have vanskeligt ved, at indgå i dialog med Fatima (40) (p.17).

Louay udtrykker, at han aldrig har udarbejdet en plan for, hvad der skal ske i fremtiden.

”Han gider ikke hjælpe mig. Derfor jeg ikke gider mere. Måske har han set mange flygtninge som ikke arbejder, så han tror at alle flygtninge ikke vil arbejde.” (Interview: Louay)

Louay har en følelse af, at hans sagsbehandler har opgivet, at hjælpe ham videre i hans sag. Han påpeger, at det kan være grundet travlhed, men mistænker også sagsbehandleren for, at have en stereotyp klassificering af ham og andre flygtninge, da han mistænker alle arbejdsløse flygtninge for, ikke at vil i beskæftigelse (39) (p.46). Jeg tolker det derfor som, at der opstår stigma i form af en *karaktermæssig fejl*, hvor der ses på Louays arbejdsstatus, som værende en manglende viljestyrke til, at være motiveret for, at komme i beskæftigelse. Louay kan derfor få en følelse af, at være en last for samfundet, da han ikke kan bidrage aktivt til samfundet (39) (ibid.).

Informanternes følelse af, at blive stigmatiseret er med til, at der følger visse fordomme med. Samfundet og systemet kan have en tendens til, at kategoriser dem ud fra en særlig adfærd og træk, der forventes af dem. Hvis dette forekommer, vil der være risiko for, at flygtnings egenskaber og kvaliteter bliver truet, da man undervurderer dem og anser dem for værende inkompetente til at deltage i samfundet og på arbejdsmarkedet (39) (p.20).

I henhold til medborgerskabsperspektivet, vil stigmatisering af ledige være en af de største fare ved arbejdsløsheden. Faren vil udgøre en risiko for, at man opdeler samfundet i rangsystem, med første

og andenrangs borgere, som er mere eller mindre værdige til, at deltage i samfundet (46) (p.13-14). I dette tilfælde vil flygtninge være i risiko for, at blive andenrangs borgere, da de både er arbejdsløse, men samtidig har ringe eller ingen uddannelses samt erhvervs erfaring. Derudover er deres sprogkunderskaber minimale. Derforuden kan manglende økonomiske incitamentter være med til, at tegne et billede af arbejdsløse som nogen, der ikke ønsker at arbejde og dermed "nasser" på samfundet og dens velfærd. Det kan diskuteres, hvorvidt et individ opnår fuldt medborgerskab når de er på offentlig ydelse. Grundet informanternes modstand fra systemet og følelsen af, at blive stigmatiseret, har de valgt, at bryde kontakten med systemet, hvorfor de heller ikke er berettiget til ydelserne. På den ene side har det haft konsekvenser for informanterne, da de udtrykker, at de har svært ved at klare sig. På den anden side, handler det om mangel på anerkendelse og prestige, hvorfor deres ære har være på spil. De har derfor vurderet, at de hellere vil leve under svære vilkår, end, at skulle interagere med systemet, hvor de kun møder fordomme og diskrimination. Det danske velfærdssystem er opdelt på en sådan måde, at en stærk arbejdetik dominere, hvor arbejde er vigtigt for både personlig identitet men også social accept i samfundet. At gå fra at være i beskæftigelse til, at blive arbejdsløs vil i nogle tilfælde have indflydelse på ens identitet og social status (46) (p.14).

En anden form for stigma som informanterne oplever er den *tribale stigma*. Informanterne udtaler, hvordan de oplever en social afvisning i deres sociale interaktion med samfundet og systemet.

"Jeg ved det ikke. Måske vil de ikke kende os, eller de kan ikke lide flygtninge. Måske er de bange for os, fordi vi ikke er danskere." (Interview: Esra)

Esra har tidligere udtrykt, hvor vigtigt det er for hende, at opnår kærlighedsanerkendelse og herigennem venskabsrelationer til etniske danskere. Hun har derfor forsøgt, at tilbyde sin hjælp til de ældre kvinder i boligkvarteret i håb om, at hun kan bevise sit værd. Jeg tolker Esras udtalelse således, at hun oplever fordomme fra naboerne, ud fra hendes adfærd og træk. Grundet Esra arabiske udseende og hendes nationalitet, kan det være med til, at hendes naboer føler sig tilbageholdt ift. at lærer hende at kende.

Fatima har ligeledes oplevet, at hun ikke føler sig anerkendt af naboerne.

"Jeg ved ikke, måske er de bange for flygtninge, måske kan de ikke lide os. Måske tænker de, at flygtninge ikke er gode nok." (Interview: Fatima)

Fatima udtrykker, at grunden til hendes naboer reagere som de gør kan være på grund af, at de ikke anser flygtninge som værdige nok. Den *tribale stigma* opstår, når Fatima og de andre informanter

bliver ses som en last for samfundet og ikke individer med unikke egenskaber og kvaliteter, som kan bidrage til fællesskabet (39) (p.46). På trods af, at Fatima har haft det svært med at danne venskabsrelationer til naboerne, er det mit indtryk, at hun har accepteret, at det forholder sig sådan, da hun ikke kan gøre så meget andet. Fatima påpeger yderligere, at flygtninge i Danmark bliver krænket i form af nedværdigelse af livsform.

”De flygtninge der kommer her, de skal gå arbejde i plejehjem eller rengøring.” (Interview: Fatima)

Fatima udtaler adskillige gange, at hun ikke vil have svært ved, at komme i beskæftigelse. Dog ønsker hun ikke at påtage sig et arbejde, som hun ikke er uddannet i. Hun fortæller videre, at hun ikke har arbejdet med plejehjem og rengøring i Syrien, så skal hun heller ikke arbejde med det i Danmark. Jeg tolker hendes udtalelse således, at der først og fremmest sker en social afvisning af Fatima, da der er mangel på anerkendelse for hendes uddannelse og erhvervs erfaring (39) (p.20). Derudover kan der med stigmatiseringen opstå en fordom mod Fatima, da sagsbehandleren ud fra Fatimas adfærd tolker, at hun ikke ønsker at arbejde. Denne fordom kan have været med til, at Fatima og hendes sagsbehandler har svært ved, at samarbejde og finde frem til en effektiv løsning.

Louay lægger vægt på, at kultur og sprog er vigtige for, at kunne interagere med andre borgere. Han oplever af denne grund *tribale stigma*.

”Ja, ja denne kultur (dansk) er forskellig fra min kultur. Måske er han bange for min kultur, for det er meget forskelligt.” (Interview: Louay)

Louay påpeger, hvor forskellig hans kultur er fra det danske, hvorfor det kan være svært at forstå hinandens. Hvis man skal kunne interagere med hinanden og danne venskabsrelationer, er det vigtigt, at man danner bedre kendskab til hinandens kultur. Han udtaler dog, at grundet forskellighederne, kan etniske danskere være bange for det ”ukendte” og ”anderledes”. På trods af, at Louay oplever stigmatisering af hans kultur og nationalitet, er det interessant at se, hvilken forståelse han har for andre nationaliteter.

”Han er araber. Det fordi, araber kan godt lide penge. Hvis jeg har praktik hos ham, så er han meget glad, for det er gratis arbejdskraft for ham.” (Interview: Louay)

Eftersom Louay er kurder fra Syrien, har han i sit hjemland været i meget kontakt med araber. Han udtaler, at kurdere har svære levevilkår og bliver stigmatiseret af arabere. I Danmark oplever han også, at blive udnyttet af arabere, da de ifølge ham kun tænker på penge. På trods af, at Louay

oplever stigma, er det interessant at se, hvordan man selv udøver stigma. Ifølge ham tænker alle araber kun på penge og ikke på, hvorvidt man kan hjælpe et andet menneske med, at komme i beskæftigelse. Han stigmatiserer derfor arabere ud fra deres nationalitet og race, hvor han har fordomme om, at de grundet deres nationalitet, har en bestemt adfærd (39) (p.46).

Det kulturelle aspekt er relevant at inddrage, når forskellige kulturer mødes. Hvis der opstår en kulturkonflikt kan det skabe en større kulturafstand. Jo større kulturafstand jo større risiko er der for forståelsesproblemer og konflikter. Man skal derfor i sit arbejde med flygtninge, have en anerkendende tilgang. Når man arbejder med borgere, som har et andet livssyn end en selv, er det vigtigt at kunne identificere værdier og holdninger i familien. Der skal derfor være fokus på det unikke individ og familier, som man arbejder med (40) (p.17).

Etniske minoriteter som kommer fra lande som er religiøst og kulturelt præget, har tendens til, at adskille sig meget fra Danmark. Igennem tiden har kultur og religion blevet anvendt som universelle forklaringer på etniske minoriteters adfærd (7) (p.236). Ifølge Holmberg skal der ses på mødet mellem forskellige kulturer, hvor man kan betragte det som en proces, bestående af fem faser.

- *Kontaktfasen*, indvandrere anses for værende nysgerrige og søger kontakt til majoriteten. Der drages desuden forhastede udfald om forskelle samt ligheder mellem ens egen kultur og den nye kultur.
- *Disintegrationsfasen*, bærer præg af usikkerhed og forvirring. Kulturforskellen anses for værende overvældende, hvorfor der også mærkes ensomhed og savn.
- *Reintegrationsfasen*, hvor der sker en tilbagetrækning til egen kultur, hvor man tager afstand til den nye kultur, baseret på en meget sort/hvid indtryk.
- *Autonomi*, herigennem opnår indvandrere bedre og flere kompetencer, eksempelvis sprogmæssigt. Man oplever kulturforskellene på en mere balanceret måde. Nye erfaringer bearbejdes mere nuanceret end før.
- *Uafhængighed*, hvor indvandrere har mulighed for, at bevare det bedste fra begge kulturer (7) (ibid.).

Disse fem faser kommer til udtryk, når man møder andre med forskellige livsform samt kultur. I henhold til informanterne, kan deres situation perspektiveres til disse faser. Alle fire informanter havde i begyndelsen af deres ankomst, et stort behov for, at komme i kontakt med etniske danskere. Desuden påpeger de alle, hvor stor forskel der er på deres kultur ift. den danske kultur. Grundet

deres manglende kontakt til etniske danskere, har det medført til, at de har mere savn og ensomhed, end hvad de ellers ville have. Sprog har ligeledes haft en indvirkning på, hvorvidt informanterne har følt selvsikkerhed til, at interagere med etniske danskere. De nævnte barriere har været med til, at informanterne har haft nemmere ved, at tage afstand til den nye kultur og dermed have større interaktion med individer fra samme kultur og sprog. Det kan diskuteres, hvorvidt informanterne har opnået autonomi. Informanterne udtrykker, at de har fået større selvsikkerhed ift. at klare ting og få indblik i deres sag og rettigheder, da deres danskkundskaber er blevet bedre. Det kan derfor være med til, at der kommer en bedre balance i deres møde med den danske kultur, eftersom deres erfaringer og oplevelser har gjort det nemmere. Det ses ligeledes, at nogen af informanterne har integreret begge kultur i deres dagligdagsliv, som har haft indflydelse på deres livsform. Eksempelvis havde Esra ikke en forestilling om, at skulle påtage sig et arbejde, da hun flygtet til Danmark. Dette skyldes formentligt, at Esra havde en husmorrolle i hjemlandet, hvorfor hun aldrig har været i beskæftigelse. Dette vil jeg komme nærmere ind på i næste afsnit.

At blive sat i kategori

Erving Goffman beskæftiger sig med, hvad der indtræffer, når individer føler sig stigmatiserede, stemplede samt krænkede. Derudover beskæftigede han sig med, hvordan individet forliger sig med dette. Kategorier som værende de normale og de miskrediterende er aktuelle, som af samfundet inddeles i bestemte kategorier. Herunder bestemmes det samtidigt, hvilke egenskaber der enten normale eller anormale (39) (p.9).

Informanterne har på hver dag måde oplevet, at blive sat i kategori og udtrykker derfor, hvilken udfordring det har for dem.

Louay udtaler, at han har haft udfordringer med, at bibeholde kontakten til etniske danskere. Han fortæller hvad han tror det kan skyldes.

” Det kan være, at det er svært at tale med os. Måske de vil ikke snakke med mig, kun sige hej. De har ikke lyst til at være venner med flygtninge, fordi vi har en anden farve og mere mørke.”

(Interview: Louay)

Louay påpeger, at hans udseende kan være årsagen til, at han ikke opnår en tilknytning til etniske danskere. Jeg tolker det således, at eftersom Louay ikke har en tæt relation til det omkringliggende sociale miljø som stigmatiser ham, vil de typisk have tendens til, at kategoriser ham ud fra hans udseende (39) (p.44). Dette kan være en af årsagerne til, at miljøet pålægger Louay en egenskab, der er miskrediterende, da der opstår en diskrepans mellem Louays tilsyneladende og faktiske

sociale identitet. Denne bliver særligt forstærket, da man ikke har en god og tilstrækkelig kendskab til Louay og hans sociale identitet. Denne oplevelse ses ligeledes hos Gabriel, som også har oplevet udfordringer i samfundet, grundet udseende.

”Du kommer fra et andet land, og der er ikke nogen mennesker som snakker med dig. De kigger på dig som flygtning, der ser anderledes ud.” (Interview: Gabriel)

Gabriel påpeger, hvordan han grundet udseende og nationalitet, direkte bliver ekskluderet fra fællesskabet. Han har svært ved, at sætte ord på, hvordan og hvad det gør ved ham, at han føler sig stigmatiseret og set på som miskrediteret. Det kan ses som, at både Louays og Gabriels sociale identitet ses som en tilsyneladende sociale identitet. Den tilsyneladende sociale identitet fremtræder ofte og i relationerne med individet og omgivelserne. Denne form for identitet er en nødvendighed for, at man kan interagere i samfundet. Denne bliver anvendt i informanternes situation, eftersom samfundets førstehåndindtryk afspejler sig i, hvilke kategorier man sætter dem i, samt hvilke egenskaber og kvaliteter de tillægges (39) (p.20). Hvis informanterne bliver stemplet, som værende en ”økonomisk belastning” eller ”byrde for velfærden”, bliver de ligeledes også mødt med kategorier, som har karakteristika som er knyttet kategorien. I dette tilfælde vil Louay og Gabriel grundet deres mellemøstligt udseende gøre, at samfundet måske ikke ser dem som unikke individer med personlige egenskaber. Derimod vil de kun blive set som en del af en større gruppe. Når sådan en stereotyp opfattelse kommer til udtryk, kan det medfører til, stigmatisering der er forbundet kategorierne, som enten negative eller uønskede for det enkelte individ.

Gabriel har ligeledes oplevet, at hans ægtefælle har oplevet stigmatisering grundet hendes nationalitet.

”Min kone har ikke arbejdet i Syrien og her arbejder hun heller ikke, så hun har ikke ret til at få penge.” (Interview: Gabriel)

Gabriel påpeger, hvordan hans sagsbehandler stigmatisere hans ægtefælle, hvor han kendetegner hende som værende et individ med nedvurderet egenskaber. Jeg antager, at sagsbehandleren har kendskab til, at Gabriels ægtefælle ikke har haft en tilknytning til arbejdsmarkedet i Syrien, hvorfor han antager hendes nuværende arbejdsløshed, som mangel på vilje og motivation for, at komme i beskæftigelse. Han kan af denne grund have en stereotyp opfattelse af hende, da han er mistænsom overfor hendes adfærd (39) (ibid.). Under interviewet fortæller Gabriel kort, at hans ægtefælle har været på barsel, hvorfor hun ikke har været i beskæftigelse. Dog har hun efter barnet blev seks

måneder, meldt sig ledig i jobcenteret, da hun har et ønske om, at arbejde. Barnet blev født for tidligt, hvorfor det også har været vanskeligt for Gabriels ægtefælle, at kunne påtage sig et arbejde straks. Grundet sproglige barrierer og misforståelser, har sagsbehandleren tolket ægtefællens udsagn som, at hun ikke vil stå til rådighed på arbejdsmarkedet jfr. Lov om aktiv socialpolitik § 13 og 13a. Ægtefællen er derfor blevet sanktioneret i form af økonomi jfr. Lov om aktiv socialpolitik § 35 og §41. Ifølge Gabriel er dette dog ikke tilfældet. Grundet udfordringerne med systemet, har Gabriels kone endnu ikke formået, at danne en tilknytning til arbejdsmarkedet. Jeg tolker dette som, at Gabriel og hans ægtefælle har fået en følelse af, at sagsbehandleren har visse fordomme overfor ægtefællen, da hendes arbejdsstatus i Syrien bliver anset, som afgørende for hvorvidt hun kan komme i beskæftigelse i Danmark. Hun kategoriseres derfor ud fra en bestemt adfærd, som gør, at hendes egenskaber og kvaliteter svækkes. Hun vil derfor få en følelse af, at blive diskrimineret, hvorfor det vil forstærke en eksklusion fra den respekt, som andre individer får i samfundet (39) (p.22).

Når man diskuterer hvorvidt arbejdsløshed er et socialt problem, vil der være adskillige forklaringer og fortolkninger herom. Rubington og Weinberg fremstiller forskellige perspektiver på sociale problemer. Ifølge dem skal arbejdsløshed ses som værende et socialt problem, eftersom arbejde bliver tilskrevet en central værdi, hvor problemet er en trussel om opløsning af den sociale orden. Et socialt problem bliver defineret som: *"En påstået situation eller vilkår, der er uforenelig med en betydelig del af befolkningens værdier, og som der er enighed om, bør ændres gennem kollektiv handling."*(47) (p.17). Dette passer godt i overensstemmelse med, at Danmark er præget af en universel/skandinavisk velfærdsmodel, hvor værdier som fællesskab, solidaritet og lighed er centrale (7) (p.273). Den skandinaviske model tilgodeser alle medborgere i samfundet, hvor de sociale ydelser er universelle og dermed ikke selektive, hvorfor retten til ydelser er tilgængelig for alle. Dette gælder uanset præferencerne og indkomst (7) (ibid.). Det kan diskuteres, hvorvidt det gælder for informanterne i dette projekt, da de ikke føler, at de har lige adgang og muligheder som de øvrige borgere i samfundet. De har oplevet, at de ikke er omfattet af velfærdsstatslige ydelser, såfremt de ikke påtager sig virksomhedspraktik, som ifølge dem ligger langt fra deres kvaliteter og egenskaber. Derudover har de ligeledes erfaret, at grundet deres ægtefælles indkomst, har de ikke ret til sociale ydelser. Deres situation forbliver derfor usikker og utryk.

"Man kan måske få hjælp af kommunen, hjælp til tandlæge. Min mand arbejder, så kommunen hjælper mig ikke." (Interview: Fatima)

Fatima kan ikke få støtte til, at betale sin tandlægeregning. Hun kan ikke se, hvordan hun selv skulle kunne betale denne regning, da hun ingen indkomst har. Fatimas udfordringer kan have noget at gøre med, at Danmark er på vej over i en mere liberalistisk velfærdsstat. Denne tankegang får større indflydelse i den vestlige individcentrerede samfund. Her er der vægt på, at individet i højere grad skal tage vare på sig selv og sin forsørgelse (7) (p.272). Individet bliver set som rationelt, som har ansvar for sit eget liv og de beslutninger der skal til, for at forbedre ens livskvalitet. Derudover er der respekt for, at alle individer har mulighed for, at deres individuelle livsprojekter kan gennemføres (16) (p.334). Jeg tolker det således, at Fatima ikke opnår anerkendelse på lige fod med andre borgere, hvorfor hun bliver stigmatiseret. Hun kan derfor opleve, at hun føler sig ekskluderet fra den almindelige respekt, som andre individer i samfundet får (39) (p.22). Den liberalistiske tankegang vil derfor tilgodese de ressourcestærke borgere, da de har større økonomisk stabilitet og eventuelt også bedre stabilitet på andre parametre. Herunder skal man være parat til, at kunne stå til ansvar for ens valg og fravalg, da det kan have konsekvenser. Fatima og de øvrige informanter vil anses for værende for mere ressource svage, da deres ressourcer i mange tilfælde vil være utilstrækkelige. Herunder er der tale om både indskrænkning i informanternes materielle ressourcer (økonomi), samt indskrænkning i sociale mangeltilstande (velfærdsmæssigt) (16) (p.335). Af denne grund kan der opstå klassekampe, som kan medvirke til, at flygtninge har svært ved, at etablere sig i samfundet.

Udover Gabriel og Louay, oplever Esra og Fatima også stigmatisering. De har derimod oplevet det ift. at systemet har fordomme ved førstehåndsindtryk af dem.

”Læren siger, I skal arbejde, I skal hjælpe jeres mænd, og I skal arbejde.” (Interview: Esra)

Esra påpeger, hvordan hun tidligt i forløbet på sprogskole, blev oplyst vigtigheden i, at alle bidrager til samfundet ved, at påtage sig et arbejde. Jeg tolker det således, at underviseren kan have en stereotyp opfattelse af Esra uden, at have et særlig godt kendskab til hende. Hun har derfor fordomme på baggrund af, nogle bestemte klassificeringer, som hun har fastlagt. Som nævnt har underviseren formentligt ikke haft særlig stor kendskab til Esra og hendes arbejdssituation, hvorfor hun vil have tilbøjelighed til, at vurdere hende ud fra udseende og egenskaber (39) (p.17). Derudover kan det antages, at underviseren måske igennem sit arbejde, har dannet sig nogle forestillinger om, hvilken livsstil og livssyn Esra og andre kvinder med anden etnisk baggrund end dansk har og ønsker. Fatima udtrykker ligeledes, hvordan hun har oplevet at hendes sagsbehandler har haft fordomme mod hende.

” Sagsbehandler sagde til mig, Fatima alle skal arbejde og hjælpe hinanden. Også kvinderne. Jeg ved godt denne. Jeg skal også arbejde fordi systemet er sådan her. ” (Interview: Fatima)

Fatima udtrykker, at hun ikke forstår, hvorfor sagsbehandleren skal oplyse hende om, at alle skal arbejde i Danmark. Dog påpeger hun, at hun er velvidende om dette og at hun også skal i beskæftigelse, da systemet er indrettet sådan. Man kan antage, at sagsbehandleren anvender stigma som anses for generelt nedvurderende over for Fatima, da hun har en formodning om, at Fatima ikke har motivation for, at påtage sig et arbejde. Hun kan derfor risikere, at undertrykke Fatimas egenskaber som uværdige og ikke mindst, har en mistænkeliggørelse over for hende (39) (p.44). Dette kan svække deres samarbejde og relation, da Fatima ikke bliver anset som et unikt individ, men mere som et kategorimedlem. Sagsbehandleren vil desuden have vanskeligheder med, at kunne hjælpe og opbygge tillid til Fatima. Det ses tidligere i kapitlet, at dette er tilfældet i flere situationer, hvorfor Fatima har valgt ikke, at være i dialog med sin sagsbehandler. I både Esra og Fatimas tilfælde, har de haft en følelse af, at blive set ud fra en tilsyneladende social identitet, hvor de er blevet sat i bestemte kasser. Ud fra disse kasser, er de blevet tillagt nogle egenskaber og kvaliteter. I deres tilfælde er de måske blevet set som kvinder med arabiskherkomst, som har en anderledes livsform end den i Danmark. Derimod er det også interessant, at kigge på den faktiske sociale identitet, da denne kan være med til, at forklare andres syn på kvinderne, som jeg kommer nærmere ind på i det følgende.

Begge kvinder udtaler, at de kommer fra en familie, hvor fædrene var i beskæftigelse og dermed forsørgeren i familien, hvorimod mødrene var hjemmegående og stod for de praktiske ting i hjemmet. Esra har desuden selv været hjemmegående husmor, hvorfor hun heller ikke har en uddannelse. Det tyder på, at de er opvokset i et traditionelt konservativt samfund, med et kollektivistisk livssyn (40) (p.67). I det kollektivistiske samfund er det således, at familien er i fokus og det enkelte individ opnår dermed et lykkeligt liv, når familien som en enhed er velfungerende. Desuden er familiestrukturerne opdelt efter hierarki og patriarkalsk, hvor kvinderne er underlagt mandens beslutninger (48) (p.132). Esra udtaler, at hun i sit hjemland ikke var i beskæftigelse.

” For eksempel i mit land, jeg er gift, jeg var husmor. Jeg er gift, det er nok. ” (Interview: Esra)

Fortæller endvidere:

” Da jeg kom til Danmark jeg tænkte ikke på arbejde, jeg ved ikke hvilket system det er. ”

(Interview: Esra)

Esra påpeger i citatet, at det for hende har været naturligt, at hun var hjemmegående husmor efter hun blev gift. Dette afspejler sig derfor også i, at hun ikke havde forventninger om, at skulle arbejde i Danmark. Desuden havde hun heller ikke indblik i, hvordan systemet i Danmark fungerede. Esra livssyn er også præget af hendes opvækst, hvor hverdagen var opdelt i en mande og kvindeverden. Underviserens forhåndsforestillinger om Esra kan være på baggrund af netop dette livssyn. Hun møder derfor Esra ud fra en faktisk social identitet, da hun fremstår på en bestemt måde ift. hendes syn på det, at danne en tilknytning til arbejdsmarkedet (39) (p.20). Som fagprofessionel der beskæftiger sig med denne målgruppe, er det vigtigt, at man er rustet til at kunne arbejde med mennesker, som har forskellige livssyn. Hvis underviseren ikke har kendskab og overblik over de forskellige livssyn, kan der opstå forståelsesproblemer og konflikter. Man vil derfor have tendens til at kategorisere, egenskabsforklare og ikke mindst stemple. Hvis Esra bliver stigmatiseret ud fra en faktisk social identitet, kan det gøre hendes karakter og social værdi dårligere. På trods af, at Fatima har en uddannelse og beskæftigede sig med denne i mange år i Syrien, har hun stadig et ønske om, at være hjemmegående husmor.

” Jeg vil gerne komme her og slappe af hjemme. Jeg kan ikke, så jeg vil gerne arbejde. ” (Interview: Fatima)

Fatima påpeger, at hun har et ønske om, at være husmor, men har erfaret at dette ikke er en mulighed. Jeg tolker det således, at Fatima kan have en følelse af økonomisk tab i forbindelse med, at være hjemmegående husmor. Hendes forventninger til Danmark inden hun flygtede hertil, stemmer ikke overens med de krav og forventninger hun er blevet mødt med. Et økonomisk tab vil være forbundet med, at Fatima også kan blive ekskluderet fra samfundet, da hun ikke kan deltage i fællesskabet som en aktiv medborger. Derudover kan hun også mærke en betydelig forringelse ift. sin børns aktivitetsmuligheder.

” Det er godt at begge arbejder og ikke kun en. Det godt for os og samfundet også. Det er også hårdt med tre børn, hvis det kun er manden som arbejder. Det er ikke så godt, fordi børnene vil gerne mere og mere eller gå steder, jeg kan ikke fordi jeg ikke har penge. ” (Interview: Fatima)

Jeg tolker Fatimas udtalelse som, at hun godt kan se, at begge parter er nødsaget til, at bidrage til indkomsten, da man ellers vil opleve en indskrænkning i materielle ressourcer og sociale mangeltilstande (7) (p.12).

Begge informanter har igennem en lang periode i Danmark, også levede en husmoderlivsform. Esra har dog fundet et arbejde, som hun glæder sig til at påbegynde. På trods af, at kvindernes børn er blevet ældre og begge kvinder har været i virksomhedspraktik, er det mit indtryk, at de stadig identificerer sig med husmoderrollen. De har desuden ansvaret for både børneopdragelsen samt husholdning. De udtrykker, at det til tider kan være svært at finde en balance mellem husmoderlivsformen og lønarbejderlivsform (40) (p.64-65). Dette kan virke som en uoverskuelig og krævende opgave, da kvinderne samtidig har minimale sprogkunderskaber, samt at deres netværk er begrænsede.

” Man skal tidligt op og passe børn, lave madpakke, barn skal gå i skolen og hentes. At gå i skolen og på arbejde, det er lidt svært, om morgenen. Selvfølgelig det er svært med barn og arbejde.”

(Interview: Esra)

” Selvfølgelig det er svært. Jeg går på arbejde, jeg henter og afleverer børnene i skole eller børnehave. Jeg vil gerne arbejde seks timer, otte timer, fra klokken ni til klokken fire. Fordi jeg har tre børn også, jeg kommer hjem, laver mad også.” (Interview: Fatima)

Informanterne udtrykker, at det kan være vanskeligt at nå huslige opgaver, tage sig af børnene og deltage i virksomhedspraktik eller arbejde. Jeg tolker det således, at de oplever en konflikt mellem deres rolle som husmødre og lønarbejdere. Esra påpeger desuden, at hun ønsker at tage sig en uddannelse, men har opgivet drømmen, da det er svært med fem børn. Hun prioriterer derfor husmoderrollen som vigtigst. Det kan antages, at informanternes flere livsformsroller kan være med til, at de har svært ved, at danne en tilknytning til arbejdsmarkedet, hvorfor det også vanskeliggøre deres samarbejde med systemet. Det er derfor vigtigt, at man har kendskab til de forskellige livssyn og livsformer, for at kunne møde individet der hvor de er, samt at kunne forstå hvorfor de handler som de gør (40) (p.63). Grundet informanternes handlinger, kan de være blevet tilskrevet nogle egenskaber på baggrund af dette. Et eksempel kunne være, at man ser på dem som værende uden lyst til at bryde med husmoderlivsformen eller, at man i bund og grund slet ikke har en motivation og drivkraft til, at påtage sig et arbejde. Af denne grund kan de opleve at blive stigmatiseret, da der uforanderligt rettes negative forventninger mod dem (9) (p. 33). Risikoen her kan være forbundet med, at der sker en forskelsbehandling af informanterne, hvor de oplever udelukkelse,

begrænsninger samt ingen fortrinsstilling, både ift. økonomi, sociale fællesskab og det kulturelle samfundsliv (9) (ibid.).

Grundet de stereotyp klassificeringer og fordomme mod informanterne, kan dette have været med til, at Esra i dag tænker anderledes ift. hendes husmoderlivsform.

”Her har jeg muligheder. Jeg kan tage mere uddannelse, jeg kan arbejde, jeg kan lave noget udenfor eller hjemme. I mit land, det er lidt svært. Det er ikke det samme som i Danmark. I Syrien jeg er gift og det er nok.” (Interview: Esra)

Esra udtaler, at hun ikke tidligere har tænkt på, at komme i beskæftigelse, men derimod være husmor som hun var i Syrien. Dette kan skyldes, at hun grundet det traditionelle samfund med et kollektivistisk livssyn havde en domæne i hjemmet (40) (p.88). Det var derfor nok, at hun var en gift kvinde som var underlagt ægtefællens beslutninger. Derudover er kendetegnet ved det kollektivistiske livssyn, at familiens interesser samt behov er hævet over det enkelte individs interesser og behov (48) (p.131). Af denne grund var det ikke essentielt for Esra, om hun havde et ønske om at arbejde, men mere hvad familien som helhed vurderede for værdifuldt. Jeg tolker Esras udtalelse som, at hun grundet sprogskolen, læren om det danske kultur samt muligheder, kan lide tanken om, at være en del af et større fællesskab, hvor alle bidrager til et fælles mål. Det kan derfor antages, at Esra har et opgør med husmoderlivsrollen, samtidig med at hun skaber en udvikling mod et mere individualistisk livssyn (40) (p.69). Hun ser derfor større værdi i lighed, frihed og selvrealisering (40) (ibid.). Systemets forventninger og stereotype klassificering, kan derfor have været med til, at ændre Esra tankegang og syn på arbejde, hvorfor hun er blevet mere motiveret.

Alle fire informanter har håb og ønsker når det gælder deres børns fremtid og liv i Danmark. Disse ønsker og håb afspejler sig i deres egen situation og oplevelser, som de igennem deres livserfaring har fået.

”Jeg håber at mit barn ikke få det ligesom mig. Jeg vil gerne hjælpe ham for alt. Hvad han godt kan lide, kan jeg godt hjælpe ham med.” (Interview: Louay)

”Mine børn, jeg håber de vælger hvad de vil. Ikke ligesom i vores land, det var ikke sådan. Han skal spille fodbold, gå i skole, arbejde.” (Interview: Gabriel)

Både Louay og Gabriel har ikke oplevet anerkendelse i deres hjemland, men derimod krænkelser og stigmatisering fra systemet, hvor de er blevet udelukket fra fællesskabet og frataget autonomi (37)

(p.25). Af denne grund er det derfor vigtigt for dem, at deres børn har mulighed for, at forfølger sine individuelle drømme.

Fatima og Esra udtrykker ligeledes vigtigheden i, at deres børn får en uddannelse og arbejde.

"Jeg håber, at alle mine børn går i skole. Og så bagefter kan de arbejde. Det håber jeg."

Interview: Fatima)

"Først mine børn skal gå i skole og tager en uddannelse, og en vigtig uddannelse, ikke. De skal gå i skole og lærer sproget." (Interview: Esra)

De kvindelige informanter påpeger, at deres ønsker for deres børns fremtid er, at de tager sig en uddannelse, kommer i beskæftigelse og lærer det danske sprog. Jeg tolker det således, at det netop er disse tre faktorer som har været en udfordring for dem. Sprogkundskaber og uddannelse har været afgørende for, hvorvidt de kan komme i beskæftigelse. De ønsker ikke for deres børn, at de skal mødes med fordomme, samt blive diskrimineret (39) (p.20). De vil derfor øge deres chancer i samfundet, hvis de tager sig en uddannelse. Derudover tolker jeg det således, at de sociale strukturer i Danmark har fået en afgørende betydning for kvinderne, hvorfor de mener, at uddannelse er afgørende for, at kunne få et godt liv. Dette er interessant at se på, da dette ikke er noget de er opvokset med, særligt for Esra som ikke har en uddannelse. Esra påpeger ligeledes, at hun håber at hendes børn får lange universitetsuddannelsen som hhv. tandlæge, læge, advokater etc. Det er uddannelser som er forbundet med prestige og giver en vis form for status. Dette vil derfor mindske sandsynligheden for, at de bliver mødt med fordomme, som har miskrediterende egenskaber (39) (p.44). Derimod vil de blive få respekt og anerkendelse i samfundet.

Delkonklusion

Ovenstående delanalyse viser, at alle fire informanter er blevet stigmatiseret på flere parametre. For nogens vedkommende har de oplevede det i virksomhedspraktik, andre under uddannelse og/eller beskæftigelse, hvorimod nogen har oplevede det i deres møde med omkringliggende omgivelser eller systemet. Som i første delanalyse, er sprogkundskaber og manglende uddannelse afgørende for, hvordan informanterne bliver mødt. Grundet deres arbejdsløshed er de blevet diskriminerede og ekskluderet fra fællesskabet, hvorfor det har været svært at forbedre sprogkundskaberne. Det kulturelle aspekt har for informanterne også haft en betydning, da det har været svært at tilpasse sig et samfund, som distancere sig så meget fra ens egen kultur. Af denne årsag, er de blevet mødt med fordomme. Dette kan have medvirket til, at informanterne har haft svært ved, at finde sin plads blandt de øvrige borgere i samfundet. Udover at samfundet og systemet har udøvet stigma, har de

sociale medier særligt haft en negativ indflydelse. De har været med til at skabe og fastholde et negativt syn på flygtninge, som har plantede en frygt hos de øvrige samfundsborgere. De har af denne grund haft en betydelig rolle i, at flygtninge har følt sig diskriminerede og udstødt. Når man taler om medborgerskabsprincippet, er stigmatisering en af de største udfordringer når det gælder de ledige, da man bliver anset for værende dovne og uden ønske om, at ville påtage sig et arbejde. Grundet informanternes etnicitet, nationalitet, race og udseende, har de haft en følelse af, at blive set som kategorimedlemmer, frem for at blive set som unikke individer med særlige egenskaber og kvaliteter. Dette har ligeledes været en af årsagerne til, at de er blevet ekskluderet fra samfundet og fællesskabet. Informanterne føler sig desuden ikke som fulgyldige medlemmer i samfundet, da de ikke føler sig berettiget til de velfærdsstatslige ydelser, medmindre de opfylder betingelserne i systemet. For at kunne arbejde med flygtninge som har en anden livssyn og livsform, er det vigtigt at have kendskab til disse, da det ellers vil kunne få en negativ indvirkning på interaktionen mellem flygtninge og systemet. Informanterne har kunne mærke, at deres livssyn og livsformer skiller sig ud fra det danske. Det har derfor været svært at finde en balance imellem de forskellige livsforme. Dog har det også haft en positiv indflydelse på eksempelvis Esra, da hun grundet fordomme og pres fra systemet, men også igennem sprogskole og bedre sprogkundskaber har dannet sig en selvrealisering. Grundet dette, har hun fået en tilknytning til arbejdsmarkedet, som hun er meget glad for. Informanternes oplevelser og erfaringer såvel som i hjemlandet, men også i Danmark har gjort, at de har et håb om, at deres børn igennem uddannelse og arbejde kan få respekt og anerkendelse i samfundet.

Kapitel 6: Konklusion

Dette speciale tager udgangspunkt i et kvalitativ forskningsinterview med fire flygtninge fra Syrien, og deres oplevelse i mødet med det danske samfund, herunder deres følelse af status, udfordringer, krænkelse og værdsættelse. Det primære omdrejningspunkt i specialeafhandlingen har været arbejdsmarkedstilknøytning, dels fordi informanterne selv udtrykker dette som vigtigt og dels fordi, at det fremme den generelle integration.

Generelt oplever informanterne i deres møde med samfundet, at anerkendelse og værdsættelse er afgørende for, at de kan danne en positiv tilknytning til etniske danskere såvel som arbejdsmarkedet. Fremtrædende i analysen er, at flygtninges førstehåndsindtryk af samfundet og aktiveringssystemet har været positive, men grundet massiv flygtningetilstrømning har de følt, at denne er blevet svækket med tiden. Dette kan dels have noget at gøre med sagsbehandlernes kendskab til målgruppen og dels en større arbejdsbyrde. Der er gennemgående problematikker hos informanterne som anses for vigtige ift. hvordan informanterne oplever deres møde med samfundet. Minimale danskkundskaber, manglende kontakt til etniske danskere, udfordringer med, at tilpasse sig et nyt samfund, kultursammenstød og krænkelse fra systemet har været forhold som har svækket deres møde med samfundet, samt at kunne komme i beskæftigelse. Eftersom den retlig anerkendelse og værdsættelse ikke har været til stede, har tre ud af fire informanter valgt at stoppe sit samarbejde med systemet. I henhold til anerkendelsesformerne og krænkelsessfærerne, er der hos hver enkelt informant særligt nogle som er mere betydningsfulde end andre. For to af informanterne (Gabriel og Fatima) har *social værdsættelse* været vigtig, da de har en uddannelse og derfor søger efter prestige i samfundet. For en enkel informant (Louay) har *nægtelse af rettigheder* været i fokus, da han ikke har haft oplevelse af, at få de samme rettigheder som andre i samfundet. For den sidste informant er interaktion med etniske danskere et stort behov, hvorfor det derfor for hende er vigtigt med *kærlighedsanerkendelse*.

Udover at informanterne har oplevet mangel på anerkendelse og værdsættelse, har de også oplevet stigmatisering. Stigmatisering har været synlig når informanterne har været i eks. virksomhedspraktik, under uddannelse og beskæftigelse, samt i deres interaktion med omkringliggende omgivelser. Stigmatisering af informanterne har desuden en stor betydning for, hvorvidt de føler sig som aktive medborgere i samfundet, da omgivelsernes stereotype opfattelse af dem gør det svært, at blive en del af samfundets fællesskab. Nationalitet, udseende og etnicitet har være mulige årsager til, at de er bliver anset som kategorimedlemmer og ikke som unikke individer, der besidder enestående kvaliteter og egenskaber. Grundet denne kategorisering, kan det have været

med til, at informanterne har følt eksklusion fra samfundet. Informanterne har ligeledes ikke haft en følelse af, at blive anerkendt som fuldgældige medlemmer i samfundet, eftersom de ikke har været omfattet af velfærdsstatslige ydelser. De ovenstående forhold kan have medført til statustab hos informanterne, da de har svært ved, at finde sin plads blandt de øvrige medborgere.

Dertil tegner der sig et generelt billede hos samtlige informanter, at de besidder manglende viden omkring samfundets og systemet opbygning og funktion, hvorpå krav fra det offentlige, for at modtage sociale ydelser, har været modtaget som modvillighed til, at hjælpe dem. Dette har bevirket, at tre ud af fire informanter har ophørt alt kontakt til det offentlige og dermed ikke modtager nogen form for velfærdsstatslige ydelser.

For at kunne interagere med flygtninge og forstå deres situation bedre, er det vigtigt at have fokus på kollektivistisk og individualistisk livssyn samt de forskellige livsformer. Dette er særligt vigtigt, da flygtninge fra ikke-vestlige lande oftest kommer med en livssyn samt livsformer, som udskiller sig fra det danske. Informanternes oplevelser og erfaringer både i hjemlandet, men også i Danmark har gjort, at de håber at deres børn igennem uddannelse og arbejde opnå respekt og anerkendelse i samfundet. Mediernes fremstilling af flygtninge mener informanterne, har en betydning for deres interaktion med etniske danskere og samfundet generelt, idet de ifølge dem primært fremstiller dem som eksempelvis ”samfundsnassere” ”farlige” etc.

Det er svært at konkludere på, om der reelt er tale om utilstrækkelig og manglende sagsbehandling eller om informanterne faktisk har oplevet mangel på anerkendelse og hjælp. Uanset denne forundre, så har informanterne en følelse af, at de ikke opnår social anerkendelse og individualitet, hvorfor de oplever krænkelser i deres møde med samfundet. Fremtidige interventioner kunne rette sig mod, at give flygtninge en tidlig forståelse af samfundets opbygning og funktion, idet mødet med samfundet muligvis vil kunne lettes.

Kapitel 7: Diskussion

Når kvaliteten af et projekt skal argumenteres, vil det videnskabsteoretiske afsæt stå centralt. I dette kapitel vil jeg se nærmere på kvaliteten af de analytiske fund. Dette vil gøres med begreberne *validitet* (gyldighed) og *reliabilitet* (pålidelighed). Dette er valgt på baggrund af, at i det traditionelle videnskabelige samfund, bliver disse to begreber forstået som afgørende for kvaliteten (25) (p.426). Der vil ligeledes blive diskuteret teoretiske og metodiske valg og deres betydning, som der er blevet truffet i dette projekt.

Med undersøgelsen har jeg haft en interesse i, at anskueliggøre informanternes oplevelser og erfaringer med samfundet og systemet, fra deres perspektiv. Jeg har derfor ikke søgt efter en sand virkelighed om informanternes møde med det danske samfund, men rettere hvordan den opleves hos dem (25) (p.128). Jeg har derfor ikke været interesseret i, at finde én sand virkelighed i undersøgelsen, men snarere at informanternes oplevelser og erfaringer kan give anledning til mangesidige opfattelser på hver deres måde. Det har derfor været afgørende i afhandlingen, at jeg har været i stand til, at argumentere for de valg jeg har foretaget, idet argumenteringen dermed bliver en styrkemarkør for validiteten (25) (ibid.).

Da informanternes erfaringsverden har været anset som den sande virkelighed, har jeg taget udgangspunkt i ”sagen selv” hvor informanternes perspektiv og erfaringer har været centrale. Jeg har derfor valgt, at tage direkte fat om empirien, uden først at begrunde for mit teoretisk ståsted. Dette har jeg gjort netop for, at blive klogere på de individer jeg har valgt at beskæftige mig med. Jeg er velvidende om, at jeg ikke kan møde feltet helt åbent, hvorfor nogen også vil mene, at teori er vigtig og nødvendig før man kan indhente empiri (25) (p.421).

Dermed sagt, så vil begrebet validitet i kvalitative studier, referer til hvorvidt projektets argumenter er rimelige, troværdige og velargumenterede. Dertil hvorvidt data der er indsamlet er relevante ift., at besvare det der undersøges. Idet specialeafhandlingen tager udgangspunkt i flygtninges oplevelser og erfaringer, forsøger jeg på sin vis med udgangspunkt i empirien, teorien, og tidligere undersøgelser, at argumenterer for og løbende underbygge de fortolkninger og fremstillinger jeg danner. Principielt referer dette til undersøgelsens interne validitet.

Idet kvalitative undersøgelser reliabilitet, altså hvorvidt man har formået, at undersøge eller måle så præcist og ensartet som muligt, generelt er dårlig, idet meninger og holdninger der udtales, er udtryk for de informanter der er inkluderet i undersøgelsen og ikke nødvendigvis den generelle holdning for eks. alle flygtninge. Dertil er forskeren i høj grad en vigtig brik i kvalitative

undersøgelser, da dennes forudsætninger, fordomme, baggrund mv. kan betyde, at fortolkningen drejer hen imod en særlig retning. Til trods for, at jeg fremstiller en grundig metodebeskrivelse og forforståelse om emnet og gør forløbet transparent, så det bliver synligt for andre forskere, så vil det fortsat ikke kunne lade sig gøre, at reproducere nøjagtig samme data. Gennemsigtigheden har dermed været stor, hvilket er afgørende for vurderingen af mine fonds troværdighed, herunder analysens resultater (25) (p.228).

Undersøgelsens interne validitet vurderer jeg dermed til værende høj. Reliabiliteten forstået som reproducerbarhed relateret til undersøgelsens resultater vurderes til, at være lav, mens reproducerbarheden forstået som transparens vurderes til at være høj, idet jeg beskriver min metode, forforståelse mv., så andre kan udføre en lignende undersøgelse uden nødvendigvis, at kunne frembringe samme resultat.

Mit teorivalg har været væsentlig ift. hvordan jeg har anskuet informanternes oplevelser og erfaringer. Jeg har haft en empirinær indfaldsvinkel, idet min teori er udvalgt efter indhentede empiri. Dette har gjort, at jeg ikke har haft det formål, at min empiri skulle være bundet af teori, hvorfor jeg ikke har søgt at be- eller afkræfte disse forinden. I dette speciale har empirien sammen med problemformuleringen derfor været ledende ift. hvilken teori der senere hen er blevet anvendt. Mit valg af teori er ikke ensbetydende med, at det er de endegyldige teorier, hvorfor der også kunne anvendes andre relevante teorier. Ift. min forforståelse i henhold til teori være med til, at jeg har tillagt livssyn samt livsformerne en større mening i analysen af mine fund, da jeg på forhånd havde en antagelse om, at disse havde en betydning for informanternes møde med samfundet. Dog har jeg pga. min åbenhed og naivitet igennem hele processen vurderet, at dette ikke har været tilfældet. Idet jeg har anvendt en kvalitativ tilgang, med udarbejdelse af interviews, har dette også haft indflydelse for mine empiriske fund, hvor jeg kun har haft fokus på flygtninge fra ikke-vestlige landes oplevelser og erfaringer med samfundet. Jeg kunne dog også have gjort brug af et kvalitativ casestudie. Denne metode vil kunne give indblik i, hvordan en sagsbehandler i systemet interagerer med denne målgruppe i form af samtaler/møder. Derudover ville det være relevant, at have mulighed for at deltage i en undervisning på en sprogscole, da det vil være med til, at få andre vinkler på specialet. Hvis dette var tilfældet, kunne det give specialets fund en nuancering, som vil tilføje andre detaljer.

Litteraturliste

1. Center for Udsatte Flygtninge. (2016). Flygtninges mentale sundhed.
2. Danmarks Statistik. (2016). Antallet af asylansøgere falder kraftigt.
3. Nydanmark. (2017). Behandling af en asylansøgning.
4. Danmarks Statistik. (2016). Indvandrere i Danmark.
5. LG Insight. (2012). Evaluering Center for Udsatte Flygtninge. Center for Udsatte Flygtninge.
6. Johansen, A. (2011). Arbejdets betydning for flygtninge med traumer - Og andre forhold i eksiltilværelsen, der spiller ind på det psykiske helbred. Forskningsregistrant - Center for Udsatte Flygtninge
http://www.oligo.dk/Files/Filer/Arkiv/Arbejde/Vipu_0107_arbejdets_betydning_for_identiteten.pdf
7. Ejrnæs, M., et al. (2004). Sociologi og socialt arbejde. (3. udg). Frederiksberg: Danmark Forvaltningshøjskoles Forlag.
8. Ejrnæs, M., & Guldager, J. (2008). Helhedssyn og forklaring. (1. udg). Akademisk Forlag.
9. Skytte, M. (2014). Vilkår og udfordringer i det flerkulturelle samfund. (1. udg). Frydenlund.
10. Integrationsloven. (2014). Bekendtgørelse af lov om integration af udlændige i Danmark.
11. Lov om aktiv beskæftigelsesindsats. (2016). Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelse
12. Mølle, H.I., & Larsen, E.J. (2011). Socialpolitik. (3. udg). København: Hans Reitzels Forlag.
13. Bredgaard, T., et al. (2011). Dansk arbejdsmarkedspolitik. (1. udg). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
14. Järvinen, M., et. al. (2002). Det magtfulde møde mellem system og klient. Aarhus Universitetsforlag.
15. Møller, S.S., & Rosdahl, A. (2006). Indvandrere i job - Marginalisering og beskæftigelse blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Soc forskningsinstituttet.
16. Guldager, J. & Skytte, M. (2013). Socialt arbejde. (1. udg). Akademisk Forlag.
17. Bonke, J. & Schultz-Nielsen, M.L. (2013). Integration blandt ikke-vestlige indvandrere – Arbejde, familie, netværk og forbrug. Rockwool Fondens Forskningsenhed.
18. Fisker, J. (1970). "Velkommen Mustafa." Dansk Arbejdsgiver. Kronik.
19. Ejrnæs, A. (2011). Etnisk opdeling i det postindustrielle samfund. (1. udg). Nyt fra

Samfundsvidenskaberne.

20. Goul, A.J., et al. (2003). Marginalisering og velfærdspolitik - Arbejdsløshed, jobchancer og trivsel. (1. udg). Frydenlund.
21. Ejrnæs, A. (2008). Integration eller isolation? Etniske minoriteter på arbejdsmarkedet. (1. udg). Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
22. Andersen, L.H. (2012). Forklarende analyse af ikke-vestlige indvandreres arbejdsmarkedstilknytning. KORA. Det Nationale Institut for Kommunernes og Regioners Analyse og Forskning.
23. Ejrnæs, A., & Greve, B. (2011). Etnisk opdeling i det postindustrielle samfund. (1. udg). Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
24. Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). Interview - det kvalitative forskningsinterview som håndværk. (3. udg). Hans Reitzels Forlag.
25. Juul, S., & Pedersen, B.K. (2012). Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring. (1. udg). Hans Reitzels Forlag.
26. Fuglsang, L., & Olsen, B.P. (2004). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - på tværs af fagkulturer og paradigmer. (2. udg). Roskilde Universitetsforlag.
27. Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). Interview - Introduktion til et håndværk. (2. udg). Hans Reitzels Forlag.
28. Gilje, N., & Grimen, H., (2004). Samfundsvidenskabernes forudsætninger - indføring i samfundsvidenskabernes videnskabsteori. (1. udg),. Hans Reitzels Forlag.
29. Kvale, S. (1997). Interview : en introduktion til det kvalitative forskningsinterview. (1. udg). Hans Reitzels Forlag.
30. Jacobsen, H.M. et al. (2012). Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning - i statskundskab, sociologi og forvaltning. (2. udg). Hans Reitzels Forlag.
31. Rasmussen, G.K. et al. (2010). Foranalyse om eksplorativ søgning.
32. Harboe, T. (2006). Indføring i samfundsvidenskabelig metode. (4. udg). Samfundslitteratur.
33. Kruuse, E. (2007). Kvalitative forskningsmetoder i psykologi og beslægtede fag - i psykologi og andre beslægtede fag. (6. udg). Dansk psykologisk Forlag.
34. Kruuse, E. (2007). Kvalitative forskningsmetoder i psykologi og beslægtede fag - i psykologi og andre beslægtede fag. 6. udgave,. Dansk psykologisk Forlag.

35. Olsen, H. (2002). Kvalitative kvaler - kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet. (1. udg). Akademisk Forlag.
36. Brinkmann S., & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder - en grundbog. (2. udg). Hans Reitzels Forlag.
37. Højlund, P., & Juul, S. (2005). Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde. (1. udg). Hans Reitzels Forlag.
38. Honneth, A. (2003). Behovet for anerkendelse. (1. udg). Hans Reitzels Forlag.
39. Goffman, E. (2014). Stigma - Om afvigerens sociale identitet. (2. udg). Samfundslitteratur.
40. Skytte, M. (2016). Etniske minoritets familier og socialt arbejde. (4. udg). Hans Reitzels Forlag.
41. Jakobsen, V. (2000). Marginalisering og integration - indvandrere på det danske arbejdsmarkedet 1980-1996. Tidsskrift for ARBEJDSLIV, 2. årg. nr. 2.
42. Udlændinge-, Integrations og Boligministeriet. (2016). Orienteringsskrivelse om ændringer af integrationsloven m.v. som følge af vedtagelse af lovforslag L 189 i Folketinget den 3. juni 2016.
43. Andersen, H. & Kaspersen L.B. (2007). Rational Choice I: Klassisk og moderne samfundsteori. (4. udg). Hans Reitzels Forlag.
44. Damgaard, I., & Nørrelykke, H. (2007). Den personlige samtale En introduktion. (2. udg). Hans Reitzels Forlag.
45. Merton, R.K. & Nisbet, R. (1876). The sociology of social problems: Contemporary Social Problems. (4. udg). New York Harcourt Brace Jovanovich 1976.
46. Andersen, G. et al. (2003). Marginalisering og velfærdspolitik - Arbejdsløshed, jobchancer og trivsel. 1. udgave., Frydenlund.
47. Rubington, E., & Weinberg, M.S. (2010). The study of social problems, Seven Perspectives. (7. udg). Oxford University Press, Inc.
48. Arcel, L.T. (1988). Livsform og individopfattelse. Psyke & logos, Årg 9, nr 1.

Bilag 1 - Interviewguide

Briefing:

- Præsentation af mig selv og projektet
- Takke for deres deltagelse i projektet
- Sikre samtykkeerklæringen underskrives
- Forklare hvad diktafonen skal anvendes til
- Understregelse af tavshedspligt
- Understrege at der ikke er noget rigtigt eller forkert svar og at det er dem som er eksperthen, og det er deres historie og oplevelse som jeg er interesseret i at høre om
- Evt. spørgsmål før interviewet starter?
- Demografiske data indsamles (navn, alder og beskæftigelse)

EMNER	SPØRGSMÅL
Data	Oplysninger - Evt. kort præsentation af borgeren
Personlige oplysninger / Baggrund	<p><i>Vi kan måske starte med, at du præsenterer dig, og fortæller mig lidt om hvem du er?</i></p> <p>Hvordan kan det egentlig være at du er i Danmark?</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvor kommer du fra?- Hvorfor er du kommet til Danmark?- Hvornår kom du til Danmark?- Hvordan er du kommet til Danmark? <p>Er du kommet alene til Danmark?</p> <ul style="list-style-type: none">- Er du gift?<ul style="list-style-type: none">- Er din ægtefælle i arbejde?- Har du børn?<ul style="list-style-type: none">- Hvor gamle er dine børn?- Har du andet familie?<ul style="list-style-type: none">- Hvor bor de?

<p>Netværk / sociale relationer</p>	<p>Har du et netværk og havde du et netværk i Danmark inden du kom hertil?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er det vigtigt for dig at have et netværk? - Har du familie og venner i Danmark? - Er de i arbejde? - Hvad vil det betyde for din familie, at du arbejder? <p>Hvad betyder det for dig, at have venner, familie, arbejdskollega?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er dine venner fra samme kultur? - Hvad laver de til dagligt? - Har du venner som er danske? - Hvordan er det at være en del af det danske samfund?
<p>Livskvalitet</p>	<p>Kan du måske prøve og fortælle mig hvad du ser som værende et godt liv?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har du et godt liv nu? <ul style="list-style-type: none"> - sundhed, økonomi, familie, netværk, andet? - Hvis du skal sammenligne dit liv i Danmark og eget hjemland, hvor vil du mene du har haft et bedre liv? - Har du en holdning til hvorvidt samfundet har en rolle i at du opnår det liv du gerne vil leve? - Hvis ja, kan du måske uddybe hvad dine behov og ønsker er og hvordan du mener samfundet kan bidrage til at hjælpe dig med at opfylde dem?

<p>Beskæftigelse</p>	<p>Kan du fortælle mig lidt om dit arbejdsliv i hjemlandet?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har du gået i skole i hjemlandet? - Har du en uddannelse? - Har du arbejdet før? <p>Hvad vil det betyde for dig, at have et arbejde?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan er det, at arbejde og have en familie på samme tid? / Hvordan forestiller/tror du dig det er at have et arbejde og samtidig en familie? - Hvad ønsker du for dine børn? <ul style="list-style-type: none"> - skal de tage uddannelse, arbejde? - Kunne du godt tænke dig at arbejde? <ul style="list-style-type: none"> - Hvis ja, hvorfor? - Hvad drømmer du om, at arbejde med? - Ser du dit danske sprog have en betydning for hvorvidt du kan få et arbejde? - Er det svært at få arbejde i Danmark? - Hvorfor tror du, at du ikke er i arbejde? - Hvordan klare du dig økonomisk set?
<p>Mødet med det danske velfærdssystemet</p>	<p>Kan du fortælle mig noget om dit møde med det Danske system "husk at definere systemet for vedkommende"?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Havde du hørt noget om Danmark inden du kom hertil? - Oplever du, at få hjælp fra systemet? - Føler du dig set og hørt? - Kender du dine rettigheder? - Hvordan har du det, når du skal snakke med din sagsbehandler? - Hvordan har kommunikationen med din sagsbehandler foregået? - Hvor langtid gik der, før du kunne tale dansk? - Har du oplevet udfordringer med det danske velfærdssystem? - Har du fået nogle tilbud (eks. praktikophold, uddannelse, kurser eller lign.) af systemet? <ul style="list-style-type: none"> - Er du tilfreds med de tilbud? - Har du lavet planer med din sagsbehandler for fremtiden? - Ser du noget som systemet kan gøre for dig, så du kan komme i arbejde?

Afslutning	<p>Her til sidst, har du så nogle tilføjelser eller ting, som du gerne vil spørge mig om? Hvis der er noget, jeg gerne vil have uddybet, når jeg hører interviewet igennem, må jeg så ringe til dig?</p> <p>Du er også velkommen til at kontakte mig, hvis der er noget, du kommer i tanke om, du har glemt at fortælle, eller hvis der er noget, du fortryder, du har sagt. Mange tak for hjælpen!</p>
------------	---